Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім • Сад • Город

3 БЕРЕЗЕНЬ 2005

Обрізування абрикоса

Ківі – це також актинідія

Царський птах на подвір'ї

ОРІЄНТУЮСЯ НА ВІТЧИЗНЯНІ СОРТИ

Стаття Олександра Юренка "Українські сорти картоплі: чи справді ми позаду Європи?" ("Дім, сад, город" № 9 за 2003 р.) викликала чимало читацьких відгуків. Очевидно, що тема сортового добору та вивчення сортів картоплі залишається далі актуальною для багатьох городників-аматорів і не менше – для картоплярів-професіоналів. Бо вдало підібраний сорт – одна з-поміж головних запорук успіху, який визначається значним урожаєм та високими кондиціями бульб. До розмови про це повертається наш автор.

Не знаю, кому як, а мені городницький сезон–2004 видався екстремальним, дуже складним. І справа не лише у погоді, визначення "примхлива" щодо якої буде занадто м'яким: з кінця червня до кінця вересня кількість опадів у нас, на Полтавщині, була вищою від пересічної ледь не у 4(!) рази. До всього додалися й деякі суб'єктивні обставини: часу на всю картоплярську роботу мав значно менше, ніж у попередні роки, і до того ж практично все, крім садіння, довелося виконувати одному, без помічників, вручну, в тому числі й транспортування бульб, добрив, інвентаря тощо за кілька кілометрів від дому до ділянки.

Хвалитися тут немає чим – я добре розумію сенс кожної операції, кожного агротехнічного заходу, а також те, до чого призводить їхнє недоброякісне виконання або вільне чи невільне вилучення із технологічного циклу. Однак мушу зізнатися: прополоти свої насадження вдалося лише один раз, а не 2–3, як завжди; далеко не всі рядки були як слід підгорнуті. Це не могло не позначитися і на кінцевому результаті: урожай був значно меншим від потенційно можливого. Але й не надто низьким – понад 300 кг із сотки. А такі сорти, як Повінь, Дніпрянка, Серпанок, Тирас, Вітара, Беллароза, Агаве, Явір, Горлиця, Віринея, Слов'янка, Луговська дали до 400 кг, або 50 відер із 100 м^2. Що ж мені допомогло?

Гадаю, насамперед вдалий добір сортів, забезпечення високої якості садивного матеріалу, відповідна робота з ним до

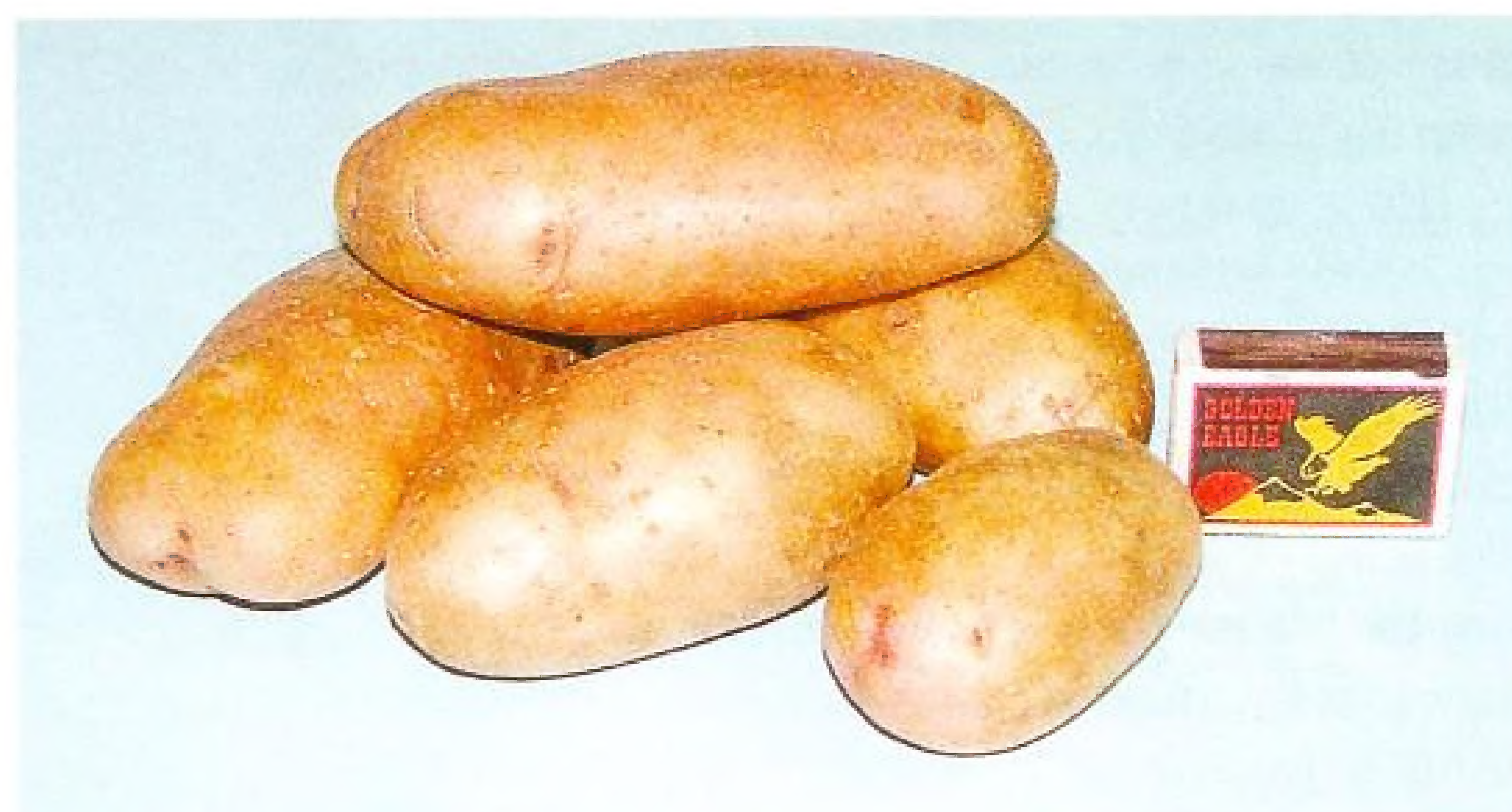

Середньостиглий сорт Явір

садіння та ще деякі агротехнічні прийоми. Серед них на перше місце ставлю гребеневий спосіб садіння бульб і боротьбу (так, саме боротьбу) з шкідниками й хворобами за повноцінну вегетацію картопляних кущів.

Коли ще у середині липня бачу, як сохне на городах картопляне бадилля, знаю, що доброго урожаю там не буде, і то заявляє про себе зовсім не посуха, а фітофтора. А отже, значна частина викопаної бараболі буде уражена хворобою. Але від багатьох городників чую: "Обробляти картоплю від фітофтори? Та це ж дуже дорого! Ми такого ніколи не робимо..." Для прикладу хочу сказати, що голландські картоплярі обприскують свої поля фунгіцидами в середньому 6–8 разів за сезон. Але, використовуючи стійкі до фітофторозу сорти (а це здебільшого саме наші українські – Дніпрянка, Тирас, Серпанок, Малинська біла, Явір, Горлиця, Луговська, Віринея, Тетерів та ін.), можна значно зменшити кратність цієї операції.

Минулого літа мені вистачило лише двох обприскувань ридомілом, який до того ж був поєднаний в одному розчині з отрутою проти колорадського жука і препаратами гумісолом та Еколистом для підживлення листкової поверхні кущів. До речі, на останньому теж не варто економити, бо ефект від нього насправді дуже помітний.

Бульби у сорту Тирас великі й гладенькі

Виходячи з критерію резистентності (стійкості) до фітофторозу, я змушений був відмовитися від вирощування деяких, здавалося б, вельми привабливих за іншими характеристиками, зокрема й за товарністю, сортів. Це стосується раннього сорту **Косень-95**. Його я успішно замінив стійкішим, урожайнішим, смачнішим сортом Тирас, теж виведеним селекціонером Василем Івановичем Сидорчуком на Поліській науково-дослідній станції ім. О.М. Засухіна (Житомирська обл.). Він формує високий, товарний, ранній урожай видовжених, гладеньких, великих і дуже великих світло-рожевих бульб з білим м'якушем. Смак їхній на наших чорноземах ще ліпший, ніж на батьківщині сорту. Я б сміливо назвав його дуже смачним – приблизно до 4,3–4,4 бала (за п'ятибальною шкалою). Одна із основних характеристик цього сорту – стабільна урожайність в умовах і занадто вологих, і посушливих років (до останніх у нас можна віднести 2003-й).

Цим критеріям відповідає і сорт раннього строку достигання **Серпанок**, виведений фахівцями Інституту картоплярства Української Академії аграрних наук (смт Немішаєве Київської обл.) під керівництвом Андрія Антоновича Осипчука. Світло-рожеві, овальні бульби Серпанку із майже непомітними вічками, м'якушем кремового забарвлення мають гарний смак, високу лежкість, тривалий період спокою. Сорт високоурожайний і цілком придатний для інтенсивної культури навіть у південних і східних, посушливих районах України.

Стабільною врожайністю у різні за погодними умовами роки і в різних кліматичних зонах вирізняються ще два ранні українські сорти – Кобза і Дніпрянка. Перша – біла, з кремовим м'якушем, одна з кращих за смаком серед ранніх сортів; друга – жовтава, з гладесенькою шкіркою, малопомітними вічками і

Сорт Серпанок можна вирощувати і в посушливих районах України

зовні нагадує відомий голландський сорт Санте. Воно й не дивно, адже несе в собі його гени, але за смаком оцінка її вища: 4,3–4,4 бала. Безперечно, одним із лідерів у групі ранньостиглих була, є та й, гадаю, лишиться ще не один рік, славнозвісна **Повінь**. І якщо, особливо за вологого літа, подбати про її елементарний захист від фітофторозу, вона завжди порадує щедрим урожаєм великих, дуже гарних, червоно-рожевих бульб з жовтим м'якушем.

Що ж до нових середньоранніх сортів української селекції, то тут мені довелося замінити **Купаву**, яка не вирізняється стійкістю до фітофторозу і посушливих умов, на сильнорослу **Поляну** з дуже привабливими зовні, темно-рожевими жовтом'якушними бульбами. Вона пересічно дає значно вищі урожаї навіть на бідніших ґрунтах. Дуже перспективними у цій групі вважаю **Малинську білу** – сорт Поліської дослідної станції, який за різних ґрунтово-кліматичних умов формує рясні кущі досить великих, гладеньких і смачних бульб, та **Фантазію** селекції Інституту картоплярства УААН. Останній – із гарними темно-рожевими, білими всередині бульбами, дуже смачний і один з найурожайніших не лише на моєму городі. Не розчаровують і давніші, добре відомі сорти цього Інституту – **Обрій** і **Світанок київський**. Останній прийнято вважати еталоном смаку.

У групі середньостиглих особливо радують мене **Горлиця**, **Явір**, **Лутовська** та **Віринея** – усі селекції Інституту картоплярства. Вони мають підвищену стійкість до хвороб, сильнорослі, формують у кущах значну кількість великих і середніх бульб товарного вигляду. Та й смак їхній я оцінюю на "відмінно". Особливо ж у жовтошкірої, з таким самим м'якушем **Горлиці**. А середньопізній сорт Поліської дослідної станції (провідний селекціонер – В.І. Сидорчук) **Тетерів** формує пристойний урожай навіть у посушливі роки, він невибагливий до ґрунтових умов і доволі стійкий до фітофторозу, інших хвороб. Його видовжені рожеві, великі, білом'якушні бульби мають гарну смакову оцінку – 4,2–4,4 бала. І хоча це поліська бараболя, вона придатна і для степової зони Півдня і Сходу.

Звісно, тут буде не лише доречно, а й просто необхідно сказати і про кращі зарубіжні сорти, хоч я з ряду причин у цілому віддаю перевагу українським. Цілком погоджуюся із думкою знавця картоплярства, заслуженого агронома України Олександра Ємельянова із Львівщини: "...Сорти Шотландії і Нідерландів та ряду інших країн через 2–3 роки після завезення втрачають продуктивність, вироджуються, щоправда, це стосується не усіх сортів. Сорти з Німеччини дають стабільніші урожаї. За останні роки до Реєстру сортів рослин України занесено близько 10 нових сортів, а такі сорти, як **Агаве**, **Розалінда**, **Беллароза** віднесено до перспективних. Усі ці німецькі сорти мають таку кортеньку характеристику: кущі швидко розвиваються, бульби вирівняні, приваблива гладенька шкірка з поверхневими вічками, доволі високий урожай і висока товарність..."

Рекордсменкою тут можна вважати дуже ранню Беллароза, про яку вже не раз ішлося і на сторінках "ДСГ". Зауважу лише, що помітив: коли саджаєш її частками, а не цілими картоплинами, у кущах утворюється замало бульб. Ранній сорт **Вінета**, який став у 2003–2004 рр. дуже популярним з легкої руки відомого картопляра-аматора А.Ф. Стадніка, справді врожайний і смачний. Але, на мою думку, урожай її за всіма вимірами кращий у роки з помірною, а не надмірною кількістю опадів.

Сорт Вітара добре родить за будь-якої погоди

А от ранньостигла, жовта зовні та всередині **Вітара** дає високі й стабільні врожаї у різні за погодними умовами роки. Чудово родить на важких, суглинкових ґрунтах. Хоч не підводить і на легких, має прекрасний смак і, що важливо, стійкіша до хвороб та й до посухи, ніж **Вінета**.

Приваблює мене і високоврожайний середньоранній сорт **Агаве**. За смаком він не поступається своїй попередниці, відомій Адретті, проте значно стійкіший від неї, має потужнішу силу росту. Безперечно, як і всі названі вище сорти, Агаве придатний для інтенсивної культури, його світложовті, вирівняні, зовні немов оксамитові, бульби чудово зберігаються.

Звичайно, яким би високим не був потенціал сорту, а без ретельного добору й іншої роботи з насіннєвими бульбами він не реалізується. Вкрай важливо періодично оновлювати насіння вибраних вами сортів, підтримувати високі репродуктивні характеристики. Я намагаюся робити це не рідше, ніж раз на 2–3 роки по кожному сорту, постійно контактуючи з науковцями Інституту картоплярства і Поліської дослідної станції Академії аграрних наук. На жаль, щодо зарубіжних сортів такої можливості ні в мене, ні у переважної більшості наших картоплярів із зрозумілих причин немає. Тому я вважаю, що вирощувати картоплю вітчизняної селекції вигідніше й надійніше.

О.П. Юренко,
смт Диканька, Полтавська обл.

ДІМ·САД·ГОРОД· № 3 2005 р.
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

ПІДГОТОВКА НАСІННЄВОГО МАТЕРІАЛУ – ВАЖЛИВИЙ АГРОЗАХІД

Підготовка насіннєвого матеріалу – дуже відповідальний крок, від якого залежить врожайність, якість урожаю та строки збирання.

Підготовлений насіннєвий матеріал картоплі, висаджений у максимально ранні строки, потрапляє у найсприятливіші для росту й розвитку умови. За таких строків вистачає зимових запасів вологи, бадилля виростає могутнім, бульби формуються за нижчих температур. Якщо ж садити із запізненням, та ще й непідготовленим матеріалом, тоді врожайність знижується у 1,5–2,5 раза і ніякий агроприйом цьому вже не зарадить. Крім того, бульби більше пошкоджуються шкідниками, уражуються фітофторою, вірусними хворобами, а урожай формується за підвищених температур, що створює передумови для виродження картоплі.

Початок готування насіннєвого матеріалу до висаджування залежить від способу його підготовки, типу ґрунту, а також від того, з якою метою висаджують картоплю. Наприклад, якщо її саджатимуть на важких за механічним складом ґрунтах, якісно підготувати ґрунт раніше 10–15 квітня не вдається (звичайно, якщо з осені не були сформовані гребені). У такому разі картоплю потрібно діставати з підвалу пізніше, 10–15 березня (Полісся, Лісостеп). Якщо ж садіння планується у південному регіоні, та ще й на піщаних ґрунтах, то підготовку потрібно розпочинати ще в лютому.

Щоб одержати дуже ранній урожай, потрібні ультраранні сорти, тривала яровизація з дорощуванням у вологому середовищі та по можливості садіння кущем висотою 15–30 см під плівку. Тривалість залежить від температури: при 12–14°С вона триває 25–30 діб; 16–18°С – 17–20 діб; за 10°С – 40 діб. При цьому потрібне якомога яскравіше освітлення, не завадить і досвічування лампами денного світла. Ідеальні строки садіння на Поліссі та в центральній частині України – 1–5 квітня. Якщо ж ґрунти важкі, бажано зробити з осені гребені і в них навесні висадити картоплю до початку квітня. Тоді гребені звільняться від надлишку вологи та прогріються.

Діставати садивний матеріал з погреба потрібно у знаку Зодіака Козерога, Скорпіона, Тельця, Риб (за місячним календарем). Першочергово його потрібно прокалібрувати й відібрати бульби, пошкоджені шкідниками та уражені хворобами, а головне – з ознаками виродження (нетипова для сорту форма, ниткоподібні паростки, сліпі вічка, надто багато чи мало вічок, якщо це нетипово для сорту). Прокалібрувавши картоплю, її потрібно помити, якщо цього не робили з осені. Промивати слід у воді, додаючи 10–20 г мідного купоросу, 2–3 г борної кислоти, 1–2 г марганцівки на 10 л води, при цьому насіннєвий матеріал ми частково протруюємо. Насіннєві бульби мають бути високих репродукцій, або ж потрібно щороку відбирати їх з найурожайніших і здорових кущів, бо якщо не стежити за сортом, він за 2–4 роки вироджується. До цього призводить змішування сортів, садіння бульб з вірусною інфекцією, відсутність насіннєвої ділянки, монокультура та різання ураженого хворобою матеріалу без дезінфекції тощо.

Якщо садивного матеріалу небагато або ви хочете частково оздоровити якийсь гарний сорт, можу порекомендувати прогрівання насіннєвих бульб у ванні з температурою води 40–45°С (якщо підвищити її до 50°С, є загроза знищення вічок) протягом 25–30 хв. За процесом слід пильно стежити з термометром і в разі потреби доливати теплу воду. У ванну потрібно додати нітроамофоску (40–50 г на 10 л), потейтин, імуноцитофіт, мікроелементи. При цьому знищуються бактерії як зовні, так і частково віруси всередині бульби.

Белларозa – лідер великоплідності та товарних якостей. Сорт найкращий для важких ґрунтів

ЯРОВИЗАЦІЯ БУЛЬБ

Яровизацію найкраще здійснювати у ящиках з-під цитрусових або в інших у світлому приміщенні (веранда) або в теплиці.

Усі свої сорти я розкладаю в ящики (по 2–3 шари бульб). Розставляю на подвір'ї в один шар і обприскую стимулюючо-підживлюючою сумішшю. До її складу входять: нітроамофоска – 50 г, борна кислота – 3 г, мідний купорос – 5 г, марганцівка – 1 г, потейтин або фумар (на 1 л води). Після цього ящики з картоплею заношу до світлої веранди, де ставлю їх один на одного майже до стелі рядами, з відстанню між ними до 50 см. За такого способу картопля займає мало місця: тонна

садивного матеріалу легко поміщається у 200 ящиках з-під апельсинів. У висоту найкраще ставити до 10 ящиків, довжина довільна.

Раз на п'ять днів я обробляю садивний матеріал з ручного дволітрового обприскувача. Кожен раз змінюю препарати на інші:

перше – гумісол + біоглобін;

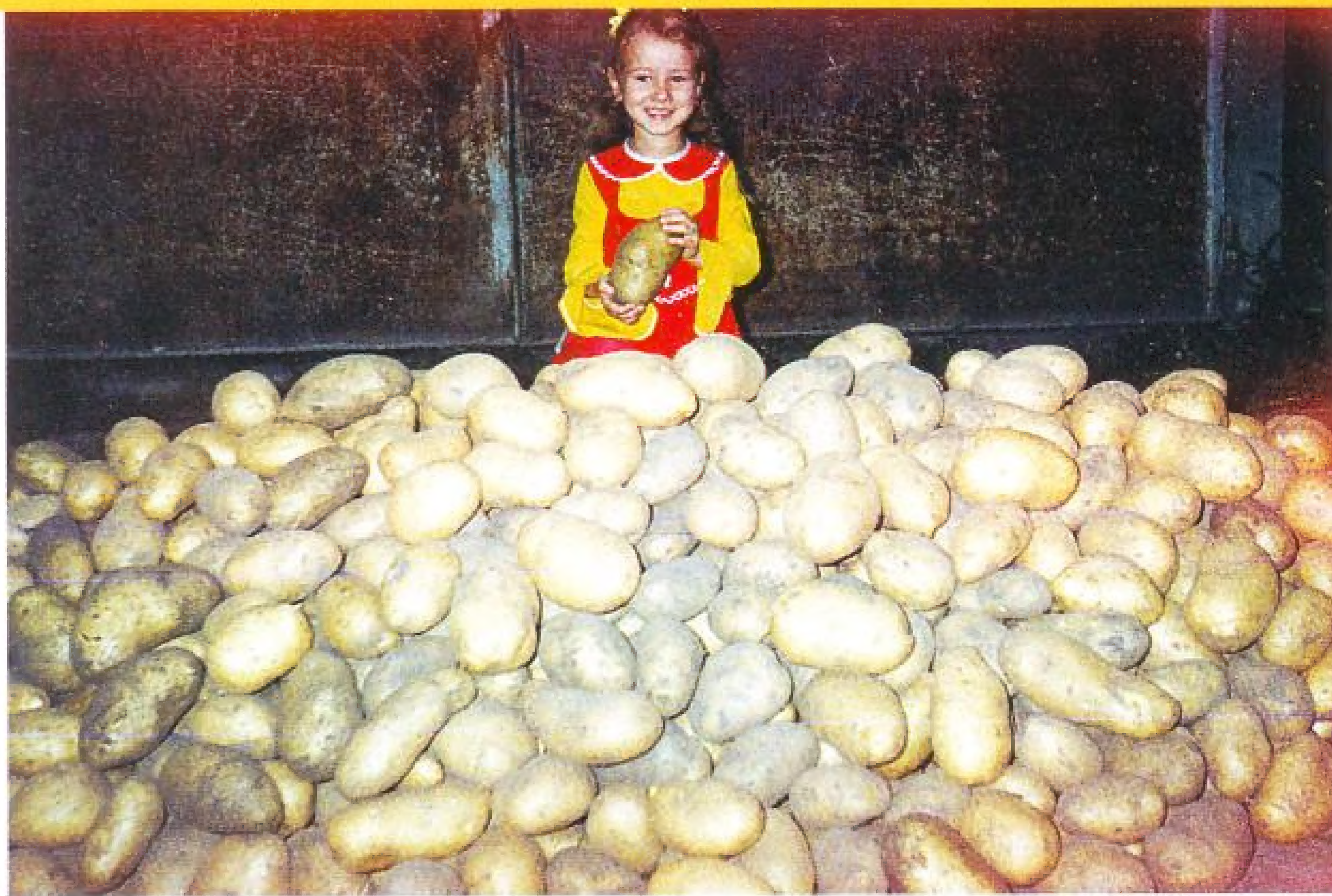
друге – еколист + потейтин;

третє – міком + імуноцитофіт;

четверте – Байкал ЕМ-1 (розчин) + гумісол;

п'яте – Байкал ЕМ-1 (розчин).

Схема обробки може бути різною, головне – коли з'являться паростки, слід використовувати готові препарати, розведені удвічі порівняно з інструкцією. Востаннє обприскую препаратом, що містить корисні мікроорганізми (Байкал ЕМ-1), до цього розчину "хімії" додавати не потрібно (допускається гумісол, потейтин, біоглобін). Якщо перед садінням використовуєте препарат престиж, не слід його змішувати з Байкалом (бактерії загинуть).

Бернадет – лідер врожайності та смакових якостей. Сорт найкращий для легких ґрунтів.

Температуру в приміщенні потрібно підтримувати у межах 12–15°С – не вище. Вночі можна знизити до 10°С. Щоправда, у перші 3–4 дні яровизації бажано підвищити температуру до 20–23°С, щоб інтенсивно проростали всі вічка. За час яровизації бульби потрібно перевернути в ящику, переставити нижні ящики вгору, а також поміняти ряди місцями (це слід робити кожні 10 днів). При цьому бульби зеленіють, в них нагромаджується соланін, який також захищає від ураження збудниками хвороб від садіння до появи сходів.

Завдяки обприскуванню бульб пришвидшується схожість, посилюється ріст кущів та більш раннє й інтенсивне бульбоутворення, підвищується врожайність.

Щоб пришвидшити обробку, можу порекомендувати обливання картоплі з лійки. Аби підвищити вологість у приміщенні, можна частіше мити підлогу або накрити ящики з картоплею новою поліетиленовою плівкою, тобто створити щось на зразок парника. У разі нестачі світла паростки будуть витягуватися, тому потрібно досвічувати денними лампами потужністю 40 Вт на 1 м^2 площі або знизити температуру в приміщенні до 8–9°С. Паростки мають бути завдовжки 1–1,5 см, темно-зелені, темно-сині чи темно-фіолетові (залежно від сорту).

Якщо ж картоплі для садіння дуже багато або немає світлого приміщення, або воно надто холодне чи жарке, то яровизацію можна провести в котловані на відкритому повітрі. Причому така яровизація якісніша і її тривалість менша завдяки свіжому повітрю, яскравому освітленню, оптимальній вологості. Процес яровизації скорочується до 15–18 днів, а паростки стають коротшими (0,5–1 см) та набагато міцнішими, до того ж проростають усі бруньки на вічку і кожне вічко стає схоже на їжака.

Я удосконалив процес яровизації. Для цього потрібно викопати котлован шириною 1,5–2 м, довільної довжини та глибиною до 60 см, із земляним валом до 30–40 см. Розміщується котлован з півночі на південь, у теплому, затишному місці. На дно треба покласти шар соломи й ставити ящики з садивним матеріалом теж рядами з півночі на південь, у висоту по 4–5 ящиків. Котлован я накриваю плівкою й отримую щось на зразок теплого парника. Крім того, плівка захищає від дощу, підвищує вологість та температуру. За високої температури плівку знімаю або трохи відкриваю.

У моїй практиці був випадок, коли я заклав садивний матеріал на яровизацію у котлован, а на третій день після цього почався сильний вітер і вночі вдарив мороз до –7°С та пішов сніг. Тоді краї поліетиленової плівки засипав землею, а зверху настелив солому шаром до 20 см і все це ще раз укрив плівкою. Температура в середині котловану була достатньо високою, тому весняні заморозки не зашкодили бульбам.

Перед висаджуванням у ґрунт (за 2–4 дні) бульби потрібно притінити, тоді вони одразу почнуть рости.

Препарати, які я використовую:

* потейтин і фумар – стимулятори росту рослин;

* гумісол – екстракт червоного каліфорнійського черв'яка для позакореневого підживлення, з повним набором природних і доступних елементів, з легкою фунгіцидною дією;

* імуноцитофіт – стимулятор захисних сил рослин;

* міком – препарат типу еколисту, але з солями у доступнішій формі;

* біоглобін – препарат на основі плаценти з повним набором амінокислот, що сприяє удвічі швидшому поділу клітин та підвищенню асиміляції;

* Байкал ЕМ-1 – концентрат корисних мікроорганізмів.

На садіння відбираю великі бульби. Я – прихильник різання садивного матеріалу. Але про це в наступному номері.

О.А. Іллющенко,
м. Прилуки

АБИ БУТИ З ПОМІДОРАМИ

Торік городи у наших краях стали справжнім "полігоном" для випробувань природних катаклізмів. Через пізню й холодну весну довелося всі городні культури висіяти і висадити розсадою з великим запізненням. Потім дошкуляли суховії, які виснажували землю, не давали городникам заснути до пізньої ночі. Зі шлангом у руках ми поливали городи, щоб врятувати свої насадження. То йшли дощі, потім на декілька днів розпогодилося, засяяло тепле сонечко, у трудівників з'явилася райдужна надія...

Але знову пішли багатотижневі дощі, що нагадували всесвітній потоп, вони заполонили всю Україну. Що не день – дощ, а в невеликих перервах – волога спека. Земля швидко вкривалася твердою кіркою, яку негайно потрібно було знищувати.

Навіть у городників з великим досвідом опускалися руки з відчаю. А після дощів і холодних ночей зробив свою чорну справу фітофтороз. Більшість областей України залишилася без помідорів.

У мене ж із 5600 кущів від фітофторозу не загинув жоден (якщо не рахувати 6–8 кущиків, які знищила ведмедка). Вони стояли зелені, немов оазис у пустелі, сповнені сили та енергії, виблискували плодами різних кольорів і відтінків, радуючи душу кожного, хто їх бачив.

За десятиріччя праці на землі я випробував безліч сортів. Зараз у моїй колекції є сорти, які залишилися у небагатьох, а деяких з них ні в кого немає в Україні. Плоди у них не тільки дуже смачні, а й великі. Розповім про них докладніше.

Виставковий – високорослий, великоплідний сорт, плоди червоні, плоско-округлої форми, соковиті, солодкі, дуже смачні, маса плода до 1,5 кг, призначення універсальне.

Російський розмір – вражає розміром та масою плодів (найбільший важив 2 кг 700 г, і це у неврожайний для помідорів рік, решта – 900–1000 г). Помідори дуже смачні, солодкі, м'ясисті, чудово підходять для салатів та на томатний сік.

Біфмастер Вен (Італія) – сорт універсального призначення. Середньоранній, високорослий, плоди плоско-округлої форми, масою 1,5–2 кг. Щодо смакових якостей, то, на мою думку, цьому сорту немає рівних серед високорослих. Незважаючи на підвищену вологість ґрунту, плоди не розтріскуються і довго зберігаються зірваними з куща, не втрачаючи смакових та поживних якостей.

Гігант-32 – новий суперперспективний сорт. Такої кількості великих плодів ви не знайдете на жодному кущі інших сортів. Вони солодкі, соковиті, делікатесні. Їхній стабільно високий врожай не залежить від погодних умов.

А скільки радощів та насолоди своїми смаковими якостями приносять мені багато років поспіль великоплідні сорти: Гігант Новикова, Деліціозус, Гігант американський, Спринт Таймер, Гігант Семенко, Альонушка, Корніївський, Планета та інші!

Багато у моїй колекції середньостиглих і кімнатних сортів. А пізньостиглі сорти: Шедевр-2, Довгозберігаючий, Жираф, Дарунок осені – диво природи, інакше не скажеш. Вони, за умов правильного зберігання, залишаються свіжими аж до квітня і мають прекрасні смакові якості.

Високорослі сорти потребують підв'язування до шпалери, пасинкування та інших агротехнічних заходів. Не в кожного городника є на це час, а декому й не під силу.

Мені до сліз шкода наших старененьких бабусь, які гнуть спину на помідорному полі з ранку до вечора, а потім їхню важку працю миттєво знищує фітофтороз. Де ж вихід, що робити, аби щороку бути з помідорами та консервацією?

На мій погляд (це підтвердили і багаторічні дослідження на полях Агроуніверситету, дослідних станцій), гарантований високий урожай залежить насамперед від вдало вибраного сорту, саме він – усьому голова. Тому я хочу розповісти про сорти, які дуже стійкі до фітофторозу. Коли пишуть "не уражуються фітофторозом" – не вірте, таких сортів у світі не існує. Є дуже стійкі сорти, але й вони за несприятливих умов та недотримання елементарних правил агротехніки можуть загинути. Зазвичай спалах фітофторозу припадає на другу половину літа. Тому раджу висаджувати ультраранні і ранні сорти помідорів, які до цього часу повністю достигають і дають повноцінний урожай.

Звичайно, дуже складно в одному сорті поєднати всі необхідні якості: високу врожайність, велику масу плода, гарний товарний вигляд, відмінні смакові якості, транспортабельність, стійкість до хвороб та шкідників. Тому я пропоную декілька з багатьох випробуваних мною сортів моєї колекції, які заслуговують на увагу.

У минулий, несприятливий для багатьох овочевих рослин рік, перший урожай славнозвісного сорту Ефемер я зібрав через 80 діб після появи сходів. Цей сорт низькорослий, ультраранній, самозапильний (за будь-якої погоди – і в дощ, і в холод), суперурожайний. З одного куща я збирав 9–10 кг плодів масою 110–130 г, солодкого смаку, м'ясистих, соковитих, універсального призначення. Достигають вони дружно.

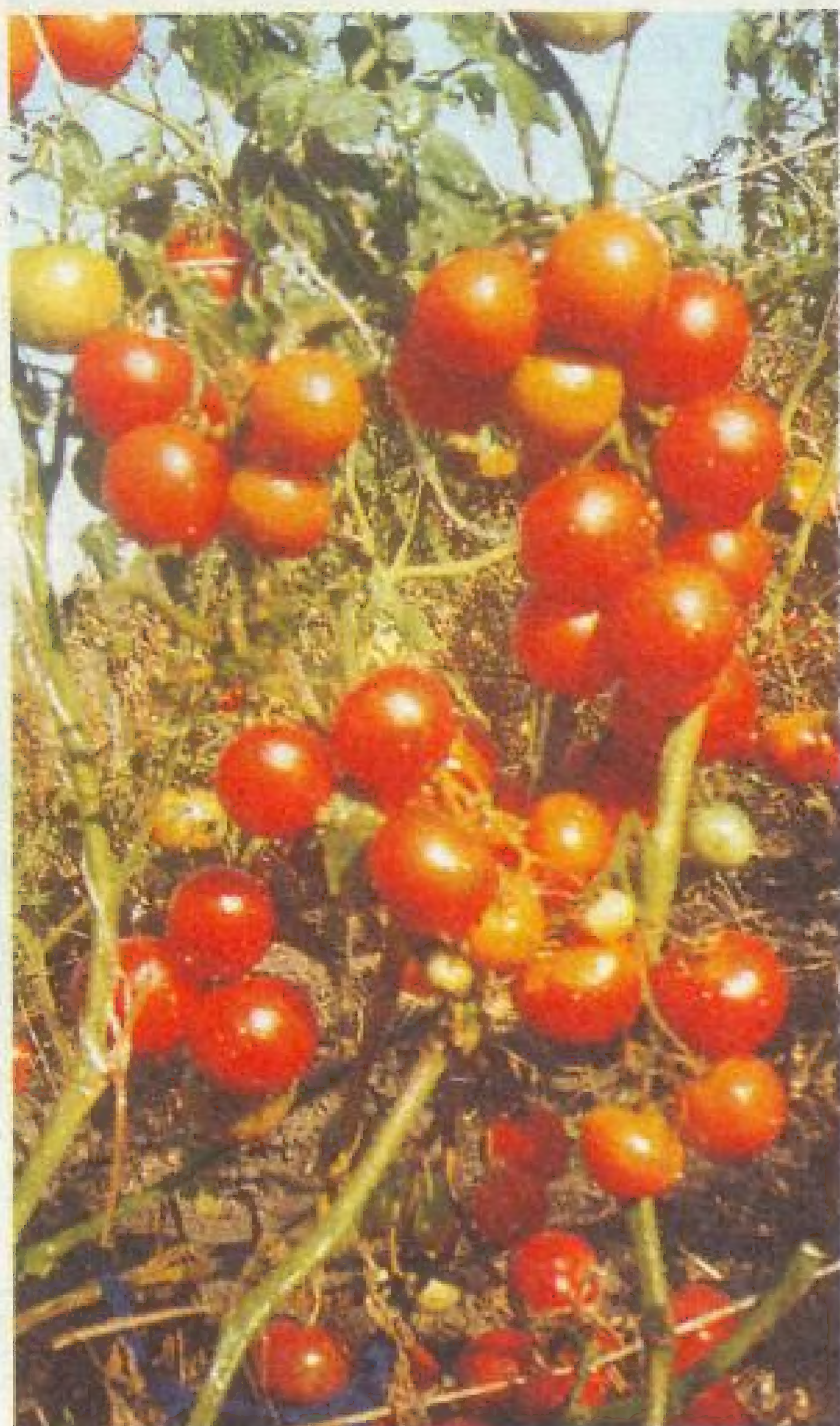
Нехтуючи всіма агротехнічними вимогами, провів експеримент. Коли зібрав увесь

Сонце Піднебесної

Біфмастер Вен

Арабські емірати

урожай Ефемера, перекопав грядку і посадив на тому ж місці підготовлену розсаду цього ж сорту... Перемога! З однієї ділянки зібрав два врожаї! Дякувати Богу, погода сприяла. Увесь серпень і до кінця вересня було сонячно й тепло. Другий урожай не поступався першому, але смак плодів був трішки гірший.

Ось такий він, Ефемер!

ЕРК – плоди у нього овальної форми, солодкі, смачні, масою 100–110 г, на одному кущі зав'язується до 95 плодів. Сорт ідеально підходить для салатів, консервування та приготування томатного соку. Достигає разом з Ефемером.

А як приємно вражає новий сорт **Вашингтон** – піраміда плодів, масою 150–200 г, за якими ні стебла, ні листя не видно. Вони смачні, щільні, круглі, червоного кольору, не розтріскуються, транспортабельні. Це дає змогу доставляти надлишок продукції на базар у першій декаді травня.

Мрія садовода – об'єднала всі найкращі якості вищезгаданих сортів. А врожай з розрахунку на 1 м² я отримав ще більший, смаковими якостями цей сорт теж не поступався іншим.

Не можу не згадати ранній (85–90 днів від сходів), мій улюбленець **Рожевий Фламінго**. Висота куща – 100–120 см, тому його треба підв'язувати до шпалери. Дуже стійкий до несприятливих погодних умов та загущення. Смачний, корисний, лікувально-дієтичний. Найсолодший з тих, які мені довелося скуштувати. Плоди важать 300–350 г, маленьких немає, м'ясисті й транспортабельні.

Коли ми завели мову про сорти помідорів, які дуже стійкі до чуми XXI віку – фітофторозу, а ви хочете мати їх свіжими на столі до приморозків, треба вирощувати індетермінантні (високорослі) сорти.

Новий суперперспективинй сорт – **Сонце Піднебесної** (Китай). Взагалі, цей сорт потрібно бачити, словами про нього не розповісти. Круглі, глянцеві плоди жовтогарячого кольору, масою 300 г. Ніжний, м'який, солодко-кислуватий сік, налитий у склянки, стане справжньою окрасою святкового столу. А незвичайний (мандариновий) колір та дивовижний смак сподобаються навіть вибагливому гурману.

Жовтогарячі й рожеві помідори містять більше вітамінів та мікроелементів, ніж червоні, а каротину, який запобігає виникненню злоякісних пухлин, у Сонця Піднебесної в десятки разів більше, ніж у інших сортів.

Тибетські монахи, які вважаються довгожителями, споживають лише жовті та жовтогарячі помідори. До речі, насіння цього сорту подарували мені саме вони – через знайомих колег.

Арабські емірати – у цього сорту надзвичайно гарні, червоні плоди з носиком, масою 100–120 г кожен. Зібрані в китиці, вони грайливо виблискують у сонячних променях. Завдяки високому вмісту вітамінів та мікроелементів цей сорт ще називають "Арабським лікарем" за його неперевершену лікувально-профілактичну дію. Плоди довго зберігаються зірваними, транспортабельні.

Штраух (Німеччина) – найкращий, з неперевершеними смаковими якостями сорт у Німеччині. Неодноразовий чемпіон різних виставок, він для прагматичних німців став фаворитом і ціна на цей сорт там удвічі вища, ніж на інші помідори.

Червоні, круглі плоди висять китицями до 18 штук на кожній, масою по 110 г, а на кущі їх 120 і більше. Помідори м'ясисті, соковиті, транспортабельні, універсального призначення. Сорт плодоносить до приморозків, що дає змогу смакувати свіжими помідорами з ранньої весни до пізньої осені. За високі смакові якості та стійкість до більшості захворювань німці з гордістю називають цей сорт "національним досягненням".

У зв'язку з різкими змінами погодно-кліматичних умов на планеті (а прогнози вчених на майбутнє – невтішні), мої пошуки в останні роки спрямовані на те, щоб залишити в колекції помідори, пристосовані до цих змін.

Вищезгадані сорти пройшли жорсткі випробування на ділянках, спеціально заражених фітофторозом, альтернаріозом, кладоспоріозом, вірусом тютюнової мозаїки та іншими поширеними хворобами помідорів. І вони протягом багаторічних експериментів вийшли переможцями.

Мрія садовода

Три останні сорти, яких ви ще не знайдете в жодному кіоску, не потребують хімічних засобів захисту від фітофторозу. Але їм необхідні відповідні агротехнічні заходи: підв'язування до шпалери, пасинкування, обривання нижнього листя, обов'язкове прополювання і т.д., про що неодноразово писали у журналі "Дім, сад, город".

Ранні низькорослі сорти потребують найменших трудових зусиль і їх теж не потрібно захищати хімічними засобами.

Торік мені довелося побачити у своєму селі (зверніть увагу, не в місті!) сумну картину. Велика черга односельчан вишикувалася за помідорами, які привезли з Херсонщини. До речі, ціна на них була майже така, як на банани, привезені з-за океану.

Я хочу безкоштовно надіслати тим, хто не забуде вкласти конверт із зворотною адресою, прекрасний сорт **Штраух**. І впевнений, що кожна сім'я, яка посадить його у себе на городі, буде щороку мати високий урожай, якого вистачить і для консервування та виготовлення томатного соку – незалежно від примх погоди.

Олександр Кріпак,
вчений агроном,
с. Мишурин Ріг,
Верхньодніпровський р-н,
Дніпропетровська обл.,
51610

НА ПРІОРИТЕТНОМУ НАПРЯМКУ НАУКИ

О.С. Болотських

Академік Академії наук вищої школи України Олександр Степанович Болотських – добре відомий учений. 15 березня 2005 року йому виповнюється 70 років від дня народження, 50 з яких він присвятив науково-педагогічній, виробничій і суспільній діяльності. Він є доктором сільськогосподарських наук, професором, членом Національної спілки журналістів України, відомим широкому колу читачів в Україні і Російській Федерації і як талановитий вчений у галузі овочівництва.

Олександр Степанович Болотських народився у с. Городище Старооскольского району Бєлгородської області у родині селянина. Після закінчення Плодоовочевого інституту ім. І.В. Мічуріна (нині Мічурінський державний аграрний університет) у м. Мічурінську Тамбовської області у 1959 р. одержав диплом вченого агронома-плодоовочівника і почав трудову діяльність – у виробництві та науково-дослідних установах.

З 1988 р. і понині – завідувач кафедри плодоовочівництва і зберігання Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. У 1984 р. виїжджав у наукове відрядження до Польщі, а в 1989-му – в Угорську Республіку для вивчення нових інтенсивних технологій виробництва овочів.

У 1969 р. О.С. Болотських присуджено вчений ступінь кандидата сільськогосподарських наук, у 1970-му він одержав вчене звання "старший науковий співробітник", у 1987-му – диплом доктора сільськогосподарських наук, а в 1990 р. – атестат професора. У 1995 р. обраний дійсним членом (академіком) Академії наук вищої школи України, а в 1998 р. Американський біографічний інститут, який є головним інформаційним центром біографічних даних про видатних діячів науки і культури усього світу, присвоїв йому почесне звання – Людина року–1998. 17 березня 2004 р. його обрали дійсним членом Загальноросійської академії нетрадиційних і рідкісних рослин.

Нині вчений працює над проблемою стратегії розвитку овочівництва у XXI ст. – стабілізацією виробництва шляхом розробки й освоєння нових енергозберігаючих і екологічно пристосованих технологій виробництва овочів. Прийнята до друку (видавництво "Фоліо", Харків) фундаментальна книга "Енциклопедія овочівника" обсягом 85 друкованих аркушів.

За розробку інтенсивних технологій виробництва овочів і підготовку агрономічних кадрів для агропромислового комплексу України О.С. Болотських нагороджений: Почесною грамотою Президії Верховної Ради України (1979 р.), дипломом першого ступеня ВДНГ України (1979 р.), знаком МСГ СРСР "Відмінник сільського господарства" (1979 р.), Почесною грамотою Харківської обласної ради народних депутатів (1991 р.) та Почесними грамотами Міністерства агропромислового комплексу України (1998 р.), Харківської обласної державної адміністрації і Харківської обласної ради (2001 р.). Він – переможець другого обласного конкурсу "Вища школа Харківщини – кращі імена" і нагороджений головним призом за перше місце в номінації "Науковець" (2000 р.).

О.С. Болотських був членом експертної ради Вищої атестаційної комісії України протягом трьох ротацій (1992–2000 рр.)

Сьогодні О.С. Болотських – член спеціалізованої ради із захисту докторських дисертацій при Національному аграрному університеті (м. Київ) і спеціалізованої ради із захисту кандидатських дисертацій при Інституті овочівництва і баштанництва УААН, почесний член Ученої ради Американського біографічного інституту (з 1999 р.), заступник головного редактора "Вісника ХНАУ" – збірника наукових праць Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, член редакційної ради республіканського наукового збірника "Овочівництво і баштанництво", член технічного комітету з проблем стандартизації овочевої продукції при Всеросійському науково-дослідному інституті селекції і насінництва овочевих культур (Російська Федерація), голова аграрної секції Східного наукового центру АНВШ України, член Національної спілки журналістів України та учбово-методичного об'єднання Міністерства аграрної політики України (з 2001 р.).

Створена О.С. Болотських наукова школа технологів-овочівників розвиває його ідеї у різних країнах близького і далекого зарубіжжя (Російська Федерація, Грузія, Китай). Учений послідовно й цілеспрямовано поєднує педагогічну, науково-організаторську та науково-дослідну роботу. О.С. Болотських і сьогодні повний сил та енергії для подальшої творчої роботи.

Вітаємо ювіляра

Наукова назва цієї рослини походить від грецьких слів korios – клоп і anison – аніс. А ще його називають: кінза, каляндра, клоповник тощо.

Батьківщина коріандру – Східне Середземномор'я і Мала Азія. Він відомий ще з доісторичних часів. У сиву давнину, коли людям не був відомий спосіб добування олії з насіння, коріандр вирощували як пряну і лікарську рослину. У країнах СНД його вирощують переважно як ефіроолійну рослину (Поволжя, Північний Кавказ, Україна, Середня Азія).

Як овочеву рослину коріандр широко культивують лише у Закавказзі. Його можна успішно вирощувати на зелень і в північніших районах СНД, проте насіння тут дозріває тільки у скоростиглих форм. У Грузії, Вірменії та Дагестані коріандр є улюбленою приправою до супів, м'ясних і овочевих страв. На Кавказі, в Криму і в Середній Азії він росте у дикому вигляді.

ВИБІР ДІЛЯНКИ. Кращими попередниками є озимі та ярі зернові культури, зернобобові (горох, квасоля), які висівають по удобреному гноєм фону, а також багаторічні трави. Якщо коріандр висівати беззмінно, зростає загроза пошкодження рослин шкідниками та ураження їх хворобами. Тому повертати коріандр на попереднє місце потрібно у середній смузі СНД не раніш як через 2–3 роки, а в південних районах – через 4–5. Коріандр – гарний попередник для озимих зернових та інших рослин.

ОБРОБІТОК ҐРУНТУ ТА УДОБРЕННЯ. Восени ґрунт орють або перекопують на глибину 25–27 см. Навесні зяб боронують і розпушують на 6–8 см. Перед сівбою ґрунт прикотковують. Під оранку на зяб вносять 300–400 кг суперфосфату, 200–300 кг хлористого калію і 200–250 кг сульфату амонію; під передпосівну культивацію – 100–150 кг аміачної селітри на гектар.

Коріандр позитивно реагує на удобрення, особливо фосфорні й азотні. Свіжий гній під нього вносити не рекомендується, тому що це призводить до затримки достигання насіння. Калійні добрива на ґрунтах, насичених лугами, слабко впливають на урожай, а на кислих ґрунтах вони підвищують їхню кислотність, особливо в поєднанні з фізіологічно кислими азотними добривами, тому ґрунт вапнують.

СОРТИ. До Реєстру сортів рослин України включено сорт коріандру **Пікантний**. Як овочеві використовують також добре облистнені сорти **Айдар**, **Нектар**, **Оксамит**, **Ранній**. Для одержання насіння найпридатніший сорт **Алєксєєвський 247**. Крім того, вирощують сорти **Кіровоградський**, **Янтар**.

ПІДГОТОВКА НАСІННЯ ДО СІВБИ. Насіння коріандру після збирання має знижену схожість, оскільки воно ще перебуває у

КОРІАНДР – ПРЯНО-СМАКОВА Й ОВОЧЕВА РОСЛИНА

стані післязбирального дозрівання, яке триває 4–6 місяців. Перед сівбою його обігрівають повітряно-тепловим способом, що на 2–4 доби прискорює появу сходів і підвищує урожай. Насіння розсипають тонким шаром на освітленій сонцем діляночці і часто перемішують. На ніч згрібають у купи і накривають брезентом. За несприятливої погоди тепловий обігрів здійснюють в опалюваних приміщеннях за температури +25–30°С. Закінчують обігрівання через 2–3 доби, коли вологість насіння зменшиться до 7–8%.

Щоб уберегти коріандр від зараження хворобами й пошкодження шкідниками, насіння перед сівбою протруюють пестицидом вітавакс-200 нормою 1,5–2 кг/га.

СІВБА. Насіння висівають у відкритий ґрунт рано навесні, а на півдні – восени. Рослини, висіяні рано навесні або під зиму, стійкіші до стеблування. Літні посіви швидше розвиваються і зелень рано втрачає товарні якості.

Результати досліджень конвеєрного виробництва зелені коріандру у відкритому ґрунті свідчать, що надходження її у Лісостепу можливе упродовж 85–90 діб (з першої декади червня по першу декаду жовтня). Найвищий урожай товарної зелені (5,2–7,5 т/га) одержано за пізньовесняної сівби у другій декаді травня, а також за літньої сівби у першій декаді червня – від 3,7 до 9,1 т/га залежно від вологозабезпеченості року.

Повторні посіви після збирання підзимових і ранньовесняних дали додатково 3–3,3 т/га зелені. Товарність продукції при цьому була високою – від 95 до 98%, а маса продуктового органу – від 1 до 2,9 г. Підзимові посіви у другій декаді листопада навесні дали продукцію кращої якості. При цьому вміст цукрів у зелені становив 10,8–12,6%, зокрема моноцукрів – 6,4–8,8%, золи – 18,8%, аскорбінової кислоти – 66,2 мг/100 г, ефірної олії – 1% на суху і 0,36% – на сиру речовину.

Вегетаційний період від масових сходів до збирання (фаза бутонізації) у підзимових посівах становить 30–40 діб, а у ранньовесняних – 28. Вегетаційний період рослин, висіяних влітку, коливається від 24 до 27 діб. У повторних посівах період росту й розвитку рослин до настання технічної стиглості становить 21–24 доби.

Посіви коріандру на початку цвітіння

Висівати коріандр на зелень можна різними способами. У наших дослідах найвищий урожай товарної зелені (9,2–15,3 т/га) і масу продуктового органу (3,2–5,3 г) одержали за стрічкового дворядного способу сівби за схемою (20 + 50) х 1 см і густоти рослин 2,9 млн. шт. на 1 га; глибина загортання насіння – 3–5 см залежно від вологості ґрунту. Оптимальна площа живлення рослин – 35 см². При цьому висота рослин під час збирання зелені сягала 14–15,2 см, кількість листків – 6,5–8 шт., площа листків однієї рослини становила 87–134 см².

Такий спосіб сівби коріандру забезпечив найвищі товарні якості і біохімічні показники зелені. Вміст нітратів коливався у межах 1320–1414 мг/кг, тоді як гранично допустима концентрація – 1500 мг/кг.

Після сівби ділянку прикотковують кільчасто-шпоровим котком і мульчують, що сприяє збереженню вологи у ґрунті та знищенню сходів бур'янів, які з'являються раніше, ніж сходи коріандру.

ДОГЛЯД ЗА ПОСІВАМИ. Особливу увагу звертають на боротьбу з бур'янами, а в початковому періоді – і на боротьбу з ґрунтовою кіркою. З цією метою застосовують досходове й післясходове боронування легкими й середніми боронами або граблями. Вперше боронують на 5–6-у добу, а вдруге – на 12–13-у добу після сівби.

Коли позначаться рядки, у фазі першого справжнього листка здійснюють перше розпушування міжрядь (так зване шарування) на глибину 4–5 см, через 7–8 діб – друге на глибину 6–8 см і третє у фазі шостого–сьомого листка на глибину 5–6 см. Рослини також пролюють і проривають у рядках на відстані 3–5 см під час вирощування на зелень і 5–7 см – на насіння.

Добрі результати дає підживлення коріандру аміачною селітрою у фазі стеблування рослин з розрахунку 70–100 кг на 1 га. Якщо у ґрунті не вистачає вологи, двічі–тричі поливають нормою 200–300 м³ води на 1 га. У разі появи попелиць, клопів, зонтичної молі та інших шкідників рослини обробляють 25%-ним концентратом емульсії препарату антіо (1,2–1,6 кг на 1 га). Для кращого запилення на початку цвітіння до ділянки підвозять бджіл.

ЗБИРАННЯ ВРОЖАЮ. Молоді листки з черешками збирають на зелень, коли окремі рослини переходять від фази стеблування до фази бутонізації. Збирання зелені зрізуванням її біля поверхні ґрунту у фазі бутонізації істотно підвищує урожайність до 9,4 т/га порівняно із збиранням у фазі початку стеблування (7 т/га) при одночасному підвищенні товарності продукції і маси зелені.

На насіннєвих ділянках зелень не зрізують.

Насіння коріандру достигає неодночасно, воно схильне до осипання й розколювання під час обмолоту. Щоб уникнути значних втрат, до збирання приступають, коли дозріє і досягне воскової стиглості 60–70% від загальної кількості насіння на зонтиках. Однак і при цьому втрати сягають 8–10%. У зв'язку з цим практикують двофазне збирання насіння роздільним способом. Оптимальний строк скошування у валки – коли побуріють 40–50% плодів на зонтиках, а у більшості рослин листки вже засохнуть. Закінчують збирання за 4–5 діб. Скошують коріандр у валки на висоті 20–25 см, їх здвоюють, щоб менше зміщувалися вітром. Здвоєння валків особливо необхідне на ділянках із зрідженим та низькорослим травостоєм.

Скошений коріандр добре просихає у валках за 4–5 діб. Коли вологість плодів сягає 14–16%, його підбирають, в'яжуть у невеличкі снопики, досушують під навісом і обмолочують. Насіння сушать під навісом, очищають від домішок. Можна сушити й на сонці. Після очищення насіння зберігають у сухому, прохолодному місці в пакетах або мішках.

О.С. Болотських,
доктор сільськогосподарських наук, професор, академік АН ВШ України

СТВОРІТЬ НАДІЙНИЙ САД

Мені не доводилося зустрічати жодної людини, котра б не одержувала насолоди від тісного спілкування з садом. У кожного своя уява про ідеальний сад: від килима з різноманітних квітів з поодинокими деревами та кущами; від милого серцю українського саду з великим набором найрізноманітніших порід і сортів плодових, ягідних та декоративних рослин з обов'язковими деревами вишні та черешні, розташованими в улюбленому куточку саду, до сучасних високопродуктивних присадибних і фермерських садів промислового типу. І багатьом бажаний сад уявляється в будь-якому куточку нашої країни.

На допомогу садівникам надруковано багато книжок і довідкової літератури, але життя рухається вперед. Тому в цій статті мені хотілося б висвітлити тему про створення надійних урожайних яблуневих садів у непростих кліматичних умовах північно-східної України. Тут, у так званій перехідній зоні, часто чергуються періоди, характерні і для вологого холодного клімату лісів північної України, і для сухого жаркого клімату східних областей. Тому взимку часто чергуються відлиги і сильні морози, а влітку – тривалі періоди холодної і дощової, жаркої та сухої погоди. Це створює особливо високі вимоги до надійності саду, здатності його давати стабільні й високі врожаї за будь-яких коливань погодних умов.

У світовому та українському садівництві розроблені і рекомендуються найрізноманітніші типи (технології) зерняткового саду: від століттями використовуваного сильнорослого саду з негустим розміщенням великих дерев до сучасних загущених швидкоплідних карликових і напівкарликових садів, екзотичних "лугових" садів, новомодних садів з колоноподібними сортами. Різні зони садівництва висувають свої, часто такі, що дуже відрізняються, вимоги до сортів, підщеп, особливостей догляду за садом будь-якого типу.

Ми спостерігали невтішні наслідки непродуманих спроб механічного перенесення дуже цінних європейських та американських сортів яблуні та груші у суворіші кліматичні умови північно-східної й східної України 30–40 років тому, використання ненадійних підщеп для садіння слаборослих садів в останні десять років. Безперечно, кращі технології, сорти, підщепи з інших країн і регіонів можливо і необхідно з успіхом використовувати для себе, але тільки після ретельного аналізу, перевірки та коригування. Остаточну відповідь дають лише дослідження в конкретних або дуже близьких до них умовах. Найчастіше виділяють три типи садів.

Квітуючі саджанці сорту Синап орловський на підщепі 62-396

Плодоношення дворічних саджанців сорту Перлина Києва на підщепі 62-396

Сильнорослий сад створюється з дерев, щеплених на сіянцевих або середньо- і сильнорослих вегетативно розмножуваних підщепах. Він пізно вступає у плодоношення, поступово нарощує врожай, але приваблює меншою вибагливістю до умов вирощування, якості догляду. Для такого саду придатні навіть бідні супіщані або змиті ґрунти.

Для **напівкарликових** і **карликових** слаборослих садів використовують лише спеціально відібрані для кожної зони вегетативно розмножувані підщепи. До останнього часу не було надійних слаборослих підщеп для яблуні і груші. Добре відомі у світовому садівництві клонові підщепи для яблуні серії М і ММ та їхні похідні, а також вегетативно розмножувані форми айви (А, ВА 29, R4 та інші) в якості підщепи для груші через низьку зимостійкість кореневої системи великого поширення набули лише на півдні України, у м'якому кліматі Західної Європи, США, Австрії тощо. Останнім часом для яблуні створені зимостійкіші підщепи, ніж сіянці Антонівки і Боровинки. Тому лише за правильного підбору сортів, підщеп і за дотримання відповідної технології культивування дерев можливі закладання та успішне вирощування сучасних слаборослих садів у всіх регіонах України.

Для північно-східної України кращими можна вважати такі клонові підщепи яблуні.

КД 5 – ультракарликова, дуже зимостійка підщепа. Вона зеленолиста, вкорінення у розсаднику середнє, але значно краще, ніж у М 9.

КД 4 – карликова, дуже зимостійка, зеленолиста підщепа. Укорінення в розсаднику і вихід відсадків добрі, особливо за достатнього вологозабезпечення.

62-396 – карликова, зимостійка, червонолиста підщепа. Серед добре вивчених є однією з кращих щодо укорінення відсадків у розсаднику. В безсніжні зими відзначено пошкодження та загибель частини рослин у маточнику і розсаднику. В саду пошкодження дерев не відмічено. У ті ж роки підщепи М 9, ММ 106, 57-545 у маточнику повністю загинули.

Автор статті біля яблуньки сорту Флоріна на підщепі КД 5

КД 2 – типова напівкарликова зимостійка червонолиста підщепа. У безсніжні зими спостерігалося пригнічення частини кущів у маточнику.

КД 1 – напівкарликова червонолиста, дуже зимостійка підщепа.

54-118 – напівкарликова зимостійка червонолиста підщепа. В окремі роки спостерігалося пригнічення і загибель частини кущів у маточнику. Всі напівкарликові підщепи добре вкорінюються за достатнього зволоження ґрунту, подібні за виходом та якістю відсадків і саджанців.

У другому полі розсадника однорічні саджанці багатьох сортів, щеплені на клонові підщепи, закладали квіткові бруньки і вже в наступному році у третьому полі розсадника рясно квітували і зав'язували багато плодів, які навіть доводилося частково видаляти (нормувати врожай). Це вказує на швидкоплідність сорто-підщепних комбінацій, здатність цих сортів на слабкорослих підщепах квітувати і зав'язувати плоди на довгих однорічних пагонах. А, як відомо, дерева сортів, що плодоносять на однорічних пагонах, за належного догляду відзначаються високими і щорічними врожаями.

Перевірка підщеп у саду показала, що до 6–8-річного віку ми мали на підщепі КД 5 невеликі дерева, котрі регулярно та рясно плодоносили з третього року. Підщепа дає змогу висаджувати дерева за схемою 2–2,5х1 м.

На підщепах КД 4 та 62–396 сформувалися карликові дерева висотою 2–2,5 м, котрі також плодоносили з третього року. Дерева на всіх карликових підщепах мали підпору і потребували зрошення за тривалих періодів спекотної сухої погоди, добре реагували на мульчування. Дерева тих же сортів, але щеплені на напівкарликову підщепу, дали промисловий врожай на 2–3 роки пізніше і мали висоту близько 3–3,5 м, але були менш вибагливі у догляді.

У нашій зоні відібрано, особливо у другій половині минулого сторіччя, багато зимостійких, урожайних, з високими смаковими якостями сортів яблуні (Мелба, Слава переможцям, Кальвіль сніговий, Мекінтош, Зимове лимонне, Спартан та інші). Але всі вони потребують ретельного хімічного захисту від хвороб, бо не відзначаються високою стійкістю до хвороб, особливо до парші. У сучасних екологічних та економічних умовах це стає доволі суттєвим, часто навіть вирішальним недоліком. Тому вже 15 років на Краснокутській дослідній станції садівництва (тепер науково-дослідний центр Інституту садівництва) цілеспрямовано здійснюється добір та вивчення нового покоління сортів, імунних або високостійких до хвороб, насамперед до парші. Ми вважаємо, що в садівництві за такими сортами майбутнє. Згідно з результатами цих досліджень на даний момент добре себе зарекомендували за стабільністю високих урожаїв сорти Амулет, Ліберті, Фрідом, Синап орловський, Перлина Києва. Також високі врожаї, але з великими відхиленнями за роками, дають сорти Пріам, Фіалка, Флоріна. До кращих за смаковими якостями належать Амулет, Ліберті, Пріам, Синап орловський, Фрідом, Фіалка, Флоріна, Чемпіон. У роки з холодним літом можуть знизити смакові якості солодкоплідні сорти Голден делішес, Ред делішес та їхні клони, Перлина Києва та інші. Стабільно щороку добре зберігаються сорти Пріам, Синап орловський, Флоріна, Фіалка, Росавка. Оцінюються й інші показники сортів: зимостійкість, жаро- та посухостійкість, зовнішній вигляд, розмір плодів тощо. В останні роки нами посилено вивчаються новіші сорти цієї групи: Едера, Радогость, Аскольда, Катерина, Мавка та чимало інших.

Багато уваги приділяємо особливостям агротехніки в інтенсивних садах в умовах північно-східної України. Наприклад, часті коливання температури у весняний та осінній періоди підсилюють небезпеку ранніх заморозків і потребують ретельнішого підбирання місця для закладання саду. Ґрунти також мають відповідати вибраному типу саду. І чим слаборосліший і швидкоплідніший закладається сад, тим родючішим і краще удобреним має бути ґрунт. А для карликового саду неможливо планувати стабільно високі врожаї без хоча б 2–3 поливів у посушливі періоди вегетації дерев.

Таким чином, сучасний рівень наукових досліджень дає можливість створювати конкурентоспроможні яблуневі сади різних типів у всіх основних садівничих зонах України. А для успішних любительських садів, з урахуванням різноманіття приміських та сільських мікрокліматичних зон, взагалі не існує ніяких обмежень, які не можливо було б подолати.

О.К. Дядченко,
кандидат сільськогосподарських наук,
вул. Тельмана, 2-А, кв. 2,
смт Краснокутськ, Харківська обл.,
62002

ПЕРЕЩЕПЛЕННЯ ЯБЛУНІ

Кожному садівникові-аматорові, певно, добре відоме гірке відчуття розчарування, коли куплений саджанець висаджено, доглянуто, а через 3–4 роки з'являються перші плоди і... нічого спільного вони не мають із тим сортом, про який так гаряче запевняв продавець – яблука вродили дрібні, негарні та ще й терпкі на смак. Так трапляється нерідко, особливо, коли купувати саджанець на базарі. Щоправда, слід відмітити, що не потрібно категорично судити про якість сорту за першим урожаєм, бо коли дерево тільки-но вступає у плодоношення, плоди ще не повністю набувають сортових ознак.

Але якщо вже стався такий прикрий випадок, особливо сумувати чи викорчовувати деревце-невдаху не потрібно – таке дерево можна перещепити живцями гарного сорту або навіть кількох сортів. Причому, якщо виконати перещеплення з дотриманням порад, про які йдеться нижче, то за одну вегетацію перещеплене дерево майже повністю відновлює за розмірами свою попередню крону (фото 1). Пагони виростають сильні, добре облистнені, розгалужені.

Відновлена крона перещепленого дерева протягом одного вегетаційного періоду

Я за фахом інженер-електронник, але щепленням і перещепленням яблунь займаюся вже багато років, поступово накопичив досвід, як виконувати цю роботу раціонально й ефективно. Я давно відмовився від фіксуючого підв'язування пагонів прищеп, від послаблення протягом літа обв'язок – зрощення в місці щеплення виходить дуже міцне, відламування прищеп не було, перетяжок також (фото 2). Через рік–два після перещеплення яблуні дружно вступають у плодоношення.

Зрощення прищепи з підщепою

Отже, перед тим, як приступати до перещеплення, потрібно уточнити безпосередньо в саду, на місцевості, які перспективи росту цього дерева на майбутнє, чи буде воно мати вдосталь світла і поживних речовин у ґрунті. Якщо так, то можна розпочинати таку роботу.

Для перещеплення придатні ще не старі дерева яблуні – до 10–12 років. Перещепити таке дерево можна за один раз, проте перещеплюючи дерева, старші 6–7 років, треба залишати третину крони для підтримування вегетації, а восени ці залишені гілки слід позрізувати, не залишаючи пеньків. Нагадаю садівникам-аматорам, особливо початківцям, що яблуню слід щепити на яблуні. Це дасть найкращий результат, хоча можна і на інших деревах, котрі генетично сумісні з яблунею, якщо аматорам такі відомі.

Найдоцільніше виконувати перещеплення навесні, тоді, коли кора вже добре відстає.

Перещеплення рекомендую робити в такій послідовності:

ПІДГОТОВКА ІНСТРУМЕНТУ І МАТЕРІАЛІВ. Знадобляться садові ножиці, дуже гострий невеликий ніж, пилка-ножівка, поліетиленові стрічки завширшки 1,5 см і завдовжки 30 см, слабкий розчин (рожевого кольору) марганцівки або медичний спирт для дезінфікування інструмента і рук. Інструмент і руки необхідно дезінфікувати перед початком роботи і щоразу перед перещепленням наступного дерева, щоб не занести інфекцію.

ПОЛИВ. За день–два до перещеплення дерев, котрі передбачається перещеплювати, бажано добре полити, по 3–4 відра води під дерево, котрому до 5 років, а під старші дерева – по 6–8 відер. Якщо ж перед тим пройшов дощ і земля добре зволожена – поливати не треба.

ЗАГОТОВКА ЖИВЦІВ. Найкраще живці заготовляти в день перещеплення, нарізувати садовими ножицями їх із однорічних гарних приростів, бажано нових сортів яблунь. Живці для перещеплення повинні бути дещо товстіші, ніж для звичайного щеплення – по 7–12 мм у діаметрі і мати довжину не менше 25 см, зверніть увагу, щоб не було ніяких уражень кори та деревини, бруньок, камбію. Перед початком роботи живці і місця щеплення на гілках треба помити чистою холодною водою з криниці.

ПЕРЕЩЕПЛЕННЯ

1. Для перещеплення гілки слід відрізувати пилкою від яблуні приблизно на відстані 15–20 см від центрального провідника (не ближче) з тим, щоб у разі невдачі наступної весни можна було б перещеплення повторити, відрізавши попереднє місце щеплення, яке не вдалося. Не варто всі гілки відрізувати відразу, це треба робити послідовно, перед перещепленням кожної гілки, поступово обходячи дерево, стежачи за тим, щоб не поламати вже перещеплені живці. Перед початком відрізування гілки, її бажано трохи підпиляти з протилежного по діаметру боку, а тоді вже пиляти, притримуючи рукою частину, котра має бути відрізаною. Пиляти слід у напрямку до місця, де підпиляно, так гілка не відчахнеться, а зріз буде рівний, без задирок.

2. Місце зрізу треба звільнити ножем від завусенців, зріз повинен бути перпендикулярним до напрямку росту гілки, без відривів кори. Не торкайтеся місця зрізу руками.

3. З боку переважаючих вітрів, або якщо гілка росла майже горизонтально – зверху на пеньку, що утворився після відрізування гілки ножем слід зробити поздовжній розріз кори до місця зрізу гілки довжиною до 5 см, глибина розрізу – до камбію. Ножем злегка від'єднують кору від камбію біля місця зрізу.

4. Не гаючи часу, треба підготувати живець: зріжте нижню частину ножем поздовж навскоси, на довжину 4–5 см, верхню частину живця відріжте ножем на 2 см вище від верхньої бруньки з таким розрахунком, щоб живець мав три бруньки та не був довшим 15 см. Якщо живець тонший 9 мм, його треба більше вкоротити, залишивши лише дві бруньки. До місця зрізів також не бажано торкатися руками.

5. Вставте живець у поздовжній розріз під кору, камбієм до камбію, на всю довжину косого зрізу на живці.

6. Щільно обв'яжіть місце щеплення поліетиленовою стрічкою у напрямку до центрального провідника, закривши місце зрізу (поздовжній розріз) із невеликим запасом. Зафіксуйте стрічку, просунувши

Місце щеплення, обв'язане поліетиленовою стрічкою

кінець плівки під останній виток (фото 3), затягніть до початку деформації плівки. Обв'язка повинна бути щільною, але не надто тугою, щоб улітку не було перетяжок кори. Не доцільно накладати багато шарів – їх повинно бути 2–3, щоб обв'язка була еластичною і розтягувалася у міру потовщення місця перещеплення і утворення калюсу (фото 4).

Зроблені згідно з такими рекомендаціями обв'язки слід знімати на початку вересня, до настання перших приморозків, все літо вони будуть виконувати свою захисну функцію, що покращує зрощення та робить його міцним і надійним.

Поступово зріз і місце щеплення заростуть калюсом

Таким чином перещепіть усі гілки і центральний провідник.

Часом доводиться робити перещеплення на штамбі, в боковий заріз (фото 5), з метою пониження крони. При цьому скелетні гілки, що ростуть вище місця щеплення, потрібно вкоротити наполовину, щоб вони не домінували над прищепленими пагонами, котрі в такому разі будуть інтенсивніше рости. Послідуючими коригуючими обрізуваннями потрібно забезпечити супідрядність ярусів крони.

Цікаво, що перещеплені яблуні виявилися морозостійкішими, ніж сорти, з яких взято живці. Наприклад, прищеплена у крону напівдичка Еліза в сувору для саду зиму 2003 року не підмерзла зовсім, не було також характерних для цього сорту пошкоджень кори, хоча саджанці-однорічки Елізи дуже підмерзли, а деякі загинули, незважаючи на те, що мали добрий розвиток.

Щеплено в боковий заріз

На закінчення варто додати, що коли перещеплення виконувати швидко й акуратно, творчо, то результат буде чудовий і вже через рік–два ваші яблуні порадують вас і ваших близьких гарним урожаєм.

В.С. Федула,
м. Хмельницький

ОБВ'ЯЗУВАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ ПРИ ЩЕПЛЕННІ

За деяких способів щеплення, особливо за простого копулювання або копулювання з язичком, виникає потреба закріпити з'єднані частини щеплення до їх зрощення. Зробити це можна різними способами, але найпростіше – обв'язати місце щеплення звичайним шпагатом і замазати садовим варом. За великих об'ємів робіт зручно користуватися навощеним шпагатом, позаяк він має здатність злипатися і прилипати до рослини без зав'язування. Він має бути доволі міцним, щоб міг утримувати вкупі частини щепи, але й таким, аби його можна було розривати руками.

Добрий обв'язувальний матеріал можна приготувати, опустивши мотки бавовниково-папір'яної пряжі хвилин на десять у суміш із таких складових частин, з'єднаних разом шляхом підігрівання: каніфоль (908 г), бджолиний віск (454 г), тваринний жир (227 г), лляна олія (227 г), парафін (113 г). Якщо суміш вийде дуже м'якою і липкою, то лляної олії і тваринного жиру треба брати меншу кількість.

Для просочування шпагату можна також використовувати розігрітий (теплий) рідкий садовий вар без додавання сажі. Мотки під час сушіння слід кілька разів перевернути, щоб не допустити накопичення надлишку вару на одному боці.

У деяких випадках, наприклад, за копулювання або щеплення за кору, успішно можна використовувати смужки навощеної тканини завширшки приблизно 12 мм. Вони також придатні для обв'язування під час окулірування відрізком кори і за окулірування в Т-подібний розріз. Навощені смужки тканини не лише утримують з'єднані частини рослини, а й захищають щепу від проникнення повітря. Використовувати слід не дуже міцну тканину, порізавши її на смужки і накрутивши на палички у вигляді валиків зручних розмірів. Затим валики опустити в розігрітий розчин для просочування, склад якого наведено вище, або прямо в розігрітий бджолиний віск. Діставши з розчину, треба дати рідині стекти, а затим просушити. За теплої погоди такі смужки стають липкими і добре пристають до щеп.

У розсадниках використовують спеціальну липку тасьму, схожу на хірургічну липку тасьму, але вона легша і не стерилізована. Тасьма зручніша в роботі, ніж навощені смужки тканини. Особливо вона зручна для обв'язування щеплень, виконаних способом копулювання. Але яким би обв'язувальним матеріалом ви не користувалися, дуже важливо не накручувати багато шарів, бо коли їх своєчасно не розрізати, то може утворитися перетяжка у місці щеплення, що нерідко призводить до відламування щепи. Коли обв'язане такою тасьмою місце щеплення знаходиться нижче рівня ґрунту, то з часом тасьма загниває і розпадається, перш ніж утвориться перетяжка, якщо обв'язка не накладена у дуже багато шарів.

М. Цеков,
м. Путивль

ОБРІЗУВАННЯ АБРИКОСА

ОСОБЛИВОСТІ ПОРОДИ

1. Вступає у плодоношення на 3–5-й рік. Плодоносить на букетних гілочках, шпорках (живуть 2–3 роки) і однорічних пагонах. На останніх – плодоношення краще: плоди якісніші, а пазухові плодові бруньки диференціюються пізніше, тому менш податливі провокаційним потеплінням і пізнім заморозкам. На сильних і середніх приростах плодові бруньки групові та розташовані ближче до їхніх кінцівок. А на слабких приростах вони поодинокі і розташовані по всій довжині. Нові шпорки також утворюються на приростах минулого року. А їхня поява стимулюється правильним обрізуванням. Без нього гілки швидко оголюються, плодоношення зосереджується лише на периферії крони.

2. Порода не здатна до саморегулювання врожаю, майже вся зав'язь перетворюється у плоди, що призводить до перевантаження врожаєм і дуже ослаблює дерево: у нього не вистачає сил для закладання плодових бруньок під урожай наступного року, що призводить до періодичності плодоношення, знижує стійкість до хвороб, шкідників, морозів, заморозків – настає передчасне всихання.

3. Для абрикоса характерним є доволі короткий термін дозрівання бруньок, що спричинює дві, а іноді й три хвилі росту. Це викликає протиріччя у реагуванні садівника. З одного боку, плодові бруньки, що сформувалися пізніше – стійкіші до хвороб, заморозків тощо, тобто надійніші, тому їх жаль видаляти. А з іншого боку, якщо внаслідок цього порушити параметри обрізування, котрі необхідні в даний віковий період, то це може призвести до перевантаження, періодичності плодоношення та його переміщення на периферію. Вибирати слід "менше зло".

4. Пробуджуваність бруньок у абрикоса висока, а пагоноутворювальна здатність у більшості сортів слабка. Тому гілки густо обростають шпорками та іншими плодовими гілочками, а скелетних гілок другого порядку та напівскелетних – мало (якщо обрізування недостатнє). Щоб стимулювати їх закладання – потрібне правильне обрізування (сильне у молодому віці – дивись нижче).

5. До вступу в плодоношення гілки ростуть сильно (прирости сягають 1,5–2 м), але гілкуються слабко. Це також потребує сильного вкорочування у цей період, без чого неможливо успішно сформувати крону.

6. Прикріплення гілок у абрикоса й так неміцне, та ще більше це негативне явище посилюється його схильністю до утворення гострих кутів відходження гілок, розвилок, послаблюючи зрощення гілок зі стовбуром та іншими своїми носіями. Звідси часті розломи й обмороження гілок біля їхньої основи.

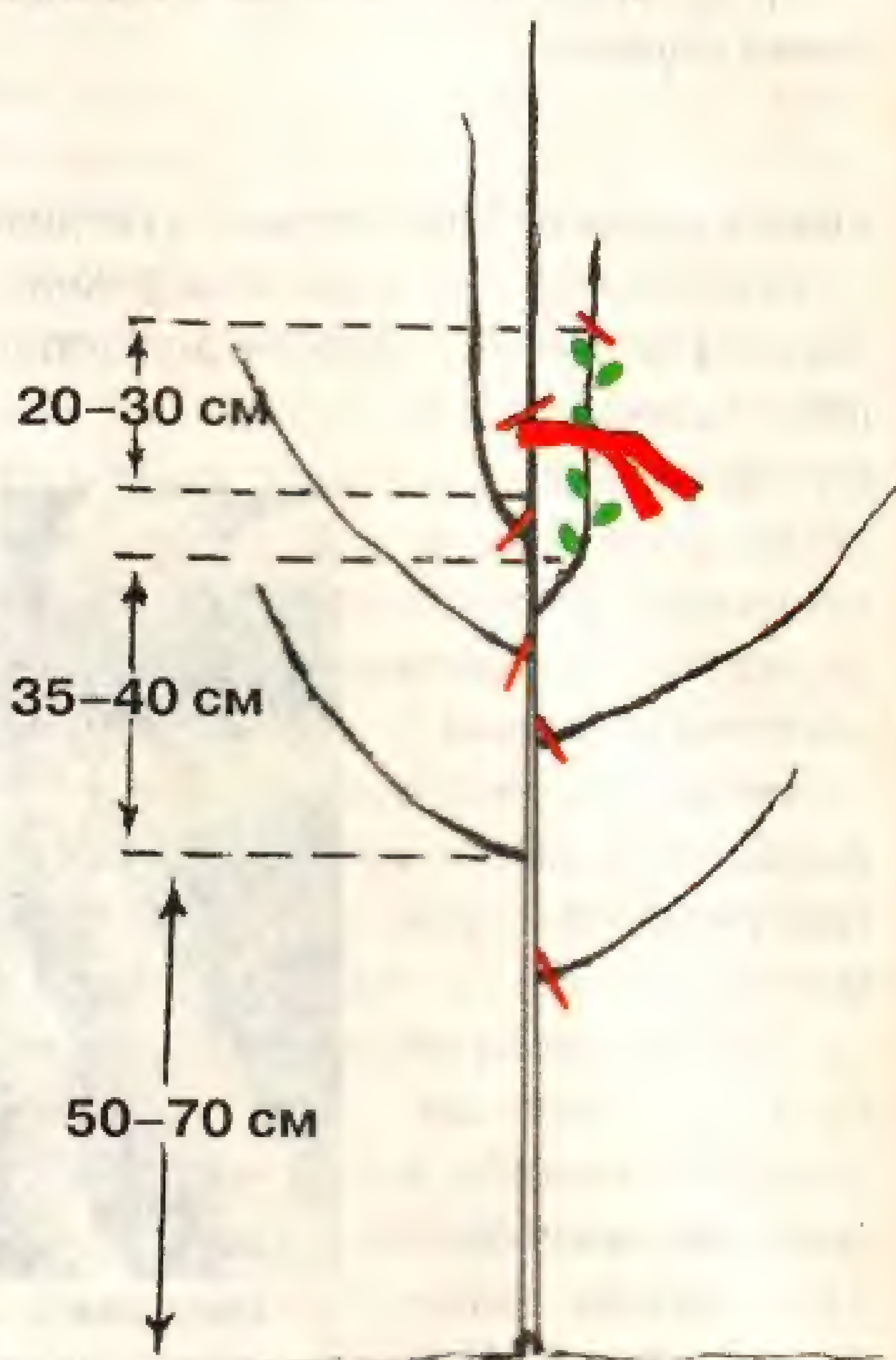

Рис. 1. Початок формування кронованого саджанця (залишена скелетна гілочка потребує підсилення)

7. З останнього випливає, що для абрикоса є несприятливим ярусне розташування скелетних гілок: якщо вони закладаються із суміжних трьох–чотирьох бруньок – вони відходять під гострими кутами і часто відламуються й відморожуються. До того ж таке їхнє мутовчасте розташування дуже ослаблює центральний провідник.

Правильне обрізування з урахуванням цих особливостей – це ключ до оптимального формування крони, міцного її скелета, покращення стану дерев і регулярного отримання високих урожаїв плодів гарної якості.

ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ БЕЗ'ЯРУСНОЇ КРОНИ АБРИКОСА ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Штамб – 50–70 см. Для міцного скелета крони абрикоса кращим є без'ярусне поодиноке розташування скелетних гілок по центральному провіднику з інтервалами 35–40 см. Усього 6–7 скелетних гілок першого порядку.

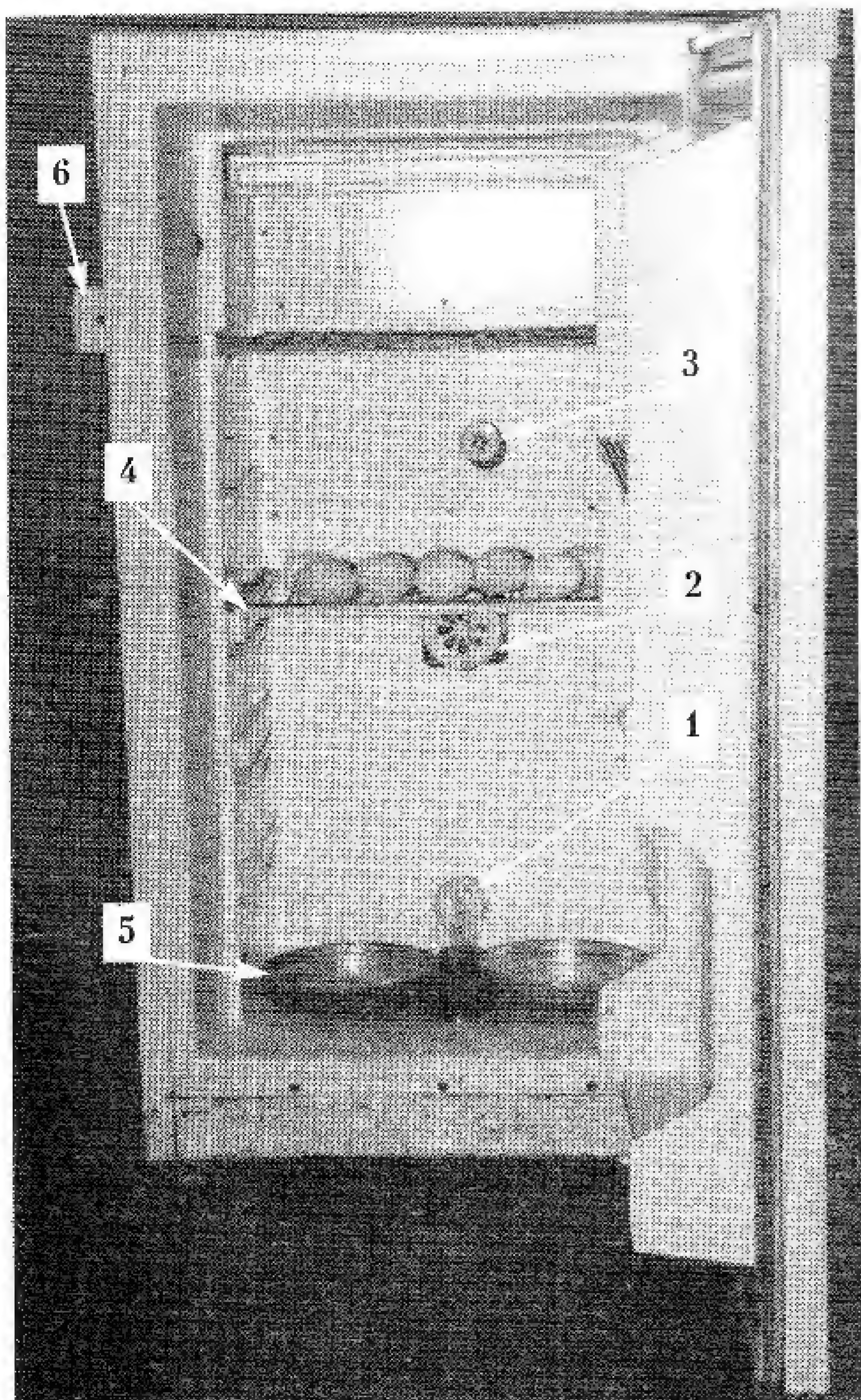
Технологія її формування така. **У першу весну**: на некронованому саджанці відміряють висоту штамба, додають вгору ще 6–7 здорових бруньок і над верхньою з них саджанець обрізують.

На другу весну: на висоті 50–70 см із бокових пагонів, що виросли, виділяють на першу нижню скелетну гілку один найбільш придатний пагін (розвинутий та добре розташований) і пагін подовження центрального провідника. Якщо ж він надто обганяє за силою боковий пагін, що залишений на скелетну гілку, то замість пагона подовження центрального провідника можна залишити слабший його конкурент (якщо є потреба підсилити ниж-

(Продовження на с. 33)

ХОЛОДИЛЬНИК СТАЄ... ІНКУБАТОРОМ

Виготовили ми інкубатор із старого холодильника, охолоджувальне обладнання якого вже не підлягало ремонту. Отож, усі, хто захоче мати такий інкубатор, можуть скористатися зіпсованими холодильниками, в яких холодоагентами є аміак, наприклад, "Кристалами". Принцип роботи інкубатора такий. Холодильна шафа добре утримує холод, а коли стає інкубатором, то добре зберігає тепло. Отож, із зіпсованого холодильника "Кристал" ми зняли обладнання для охолодження і помістили у шафу нагрівальний елемент *1* з лампочки потужністю 100 Вт (див. фото), термореле *2*, термометр *3*, лоток для яєць *4*, ванночки для води *5*. У дні та стелі шафи просвердлили *6* отворів діаметром 10 мм для вентиляції. У дверях холодильника зробили віконце для контролю за процесом інкубації. Зовні шафи помістили кнопку *6* для підсвічування.

В інкубатор вміщується три лотки для яєць. Якщо зробити додаткове кріплення, то можна поставити і п'ять. На одному лотку вміщується 64 курячих яйця, 42 – качачих, 30 – гусячих. Користуються таким інкубатором так само, як і побутовими, котрі випускає промисловість.

Для інкубації відбирають яйця, знесені за 7–10 днів до закладання в інкубатор. Зберігають їх у темному сухому місці за температури плюс 10–15°С.

Тривалість інкубації курчат – 21 день, індиченят – 28, гусенят – 28–30, каченят – 28–32 дні.

У ванночку наливають воду, інкубатор вмикають в електромережу і за допомогою термореле відрегульовують температуру. Вона не повинна перевищувати 39°С. В інкубаторі не можна одночасно виводити птицю різних типів, тому що тривалість інкубації у них неоднакова.

Період інкубації умовно розділяємо на три рівні частини. Під час першого періоду вентиляція незначна, тому залишаємо відчиненими два вентиляційні отвори – у дні та стелі інкубатора. У другий період відчиняємо ще по два. А під час третього відкритими мають бути по шість отворів. Щодня через кожні 2,5–3 години яйця необхідно повертати на 90°. А один раз на день перекладати їх з центру лотка на краї.

Починаючи з другого періоду, яйця слід двічі на день охолоджувати, а для цього потрібно відмикати інкубатор від електромережі і відчиняти на 15 хвилин дверцята. У цей же період яйця водоплавної птиці збризкують теплою водою, а температуру інкубації знижують до 38°С.

У третьому періоді інкубації температуру знижують до 37–37,5°С.

Коли потрібно проконтролювати процес інкубації не відчиняючи дверей, при погашеній лампочці натискуємо на кнопку і вмикаємо підсвітку.

Дехто з моїх знайомих, побачивши інкубатор, здивувалися простоті його конструкції. Але майже всі запитували, де дістати термореле. Нині – це не проблема. Можна поцікавитися у працівників інкубаторної станції, де є запасні. Можна, зрештою, купити на базарі.

А виготовили інкубатор студенти Чернятинського державного аграрного технікуму *Сергій Жук, Роман Вишневський та Роман Жук* на заняттях гуртка технічної творчості.

Богдан Шоп'як,
керівник гуртка,
викладач Чернятинського
державного аграрного технікуму

МІНІ-КАМІН – "БУРЖУЙКА"

Майже кожен, кому довелося служити в армії, добре знайомий з піччю-"буржуйкою". Добрі спогади про неї та її цінні властивості залишаються в пам'яті на все життя. Це вона обігрівала наші намети в морозні і слякотні дні на полігонах, танкодромах.

Перші "буржуйки" з'явилися в Стародавній Греції у V ст. до н.е. Їх застосовували для обігрівання бань. Як одяг для "буржуйки" використовували кераміку, майоліку, яку виготовляли вручну із високоякісної глини, добутої тільки на Аппенінському півострові.

З часом піч-"буржуйку" запозичили у греків скандинавські народи, а від них вона потрапила до імперської Росії.

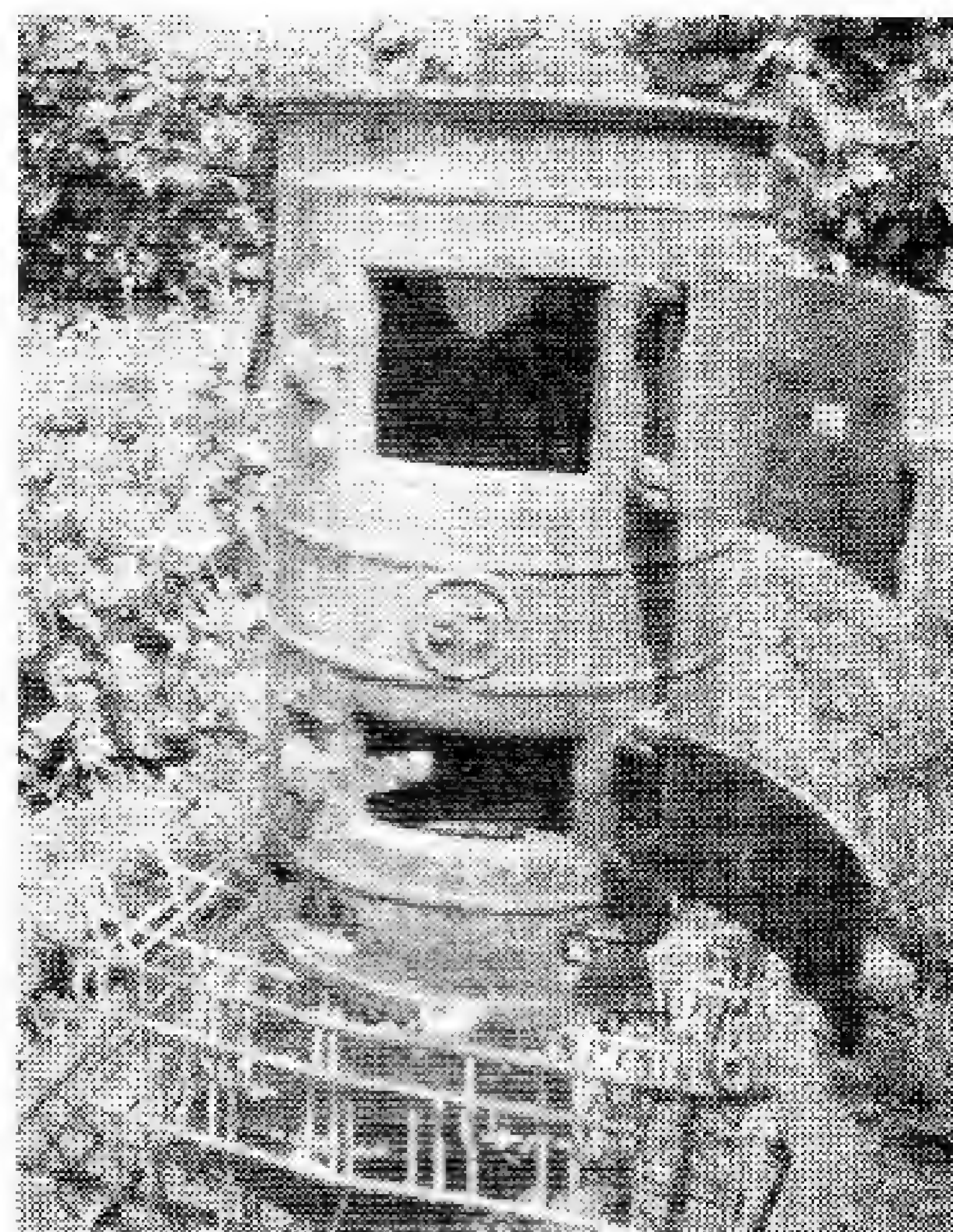
Інтерес до цього опалювального приладу не зменшився і понині. Їхнім конструюванням та промисловим випуском займаються кілька відомих фірм у всьому світі. Сучасні "буржуйки" – це високоефективні опалювальні прилади, якими обігрівають приміщення, прикрашають інтер'єр і найголовніше – вони замінюють камін. "Буржуйки" унікальні і тим, що їх можна встановлювати там, де монтаж громіздкого каміна просто неможливий.

По суті, ці прилади – автономна камінна вставка. Сучасні технології та матеріали дають змогу виконати дизайн "буржуйки", який прикрасить будь-яке приміщення.

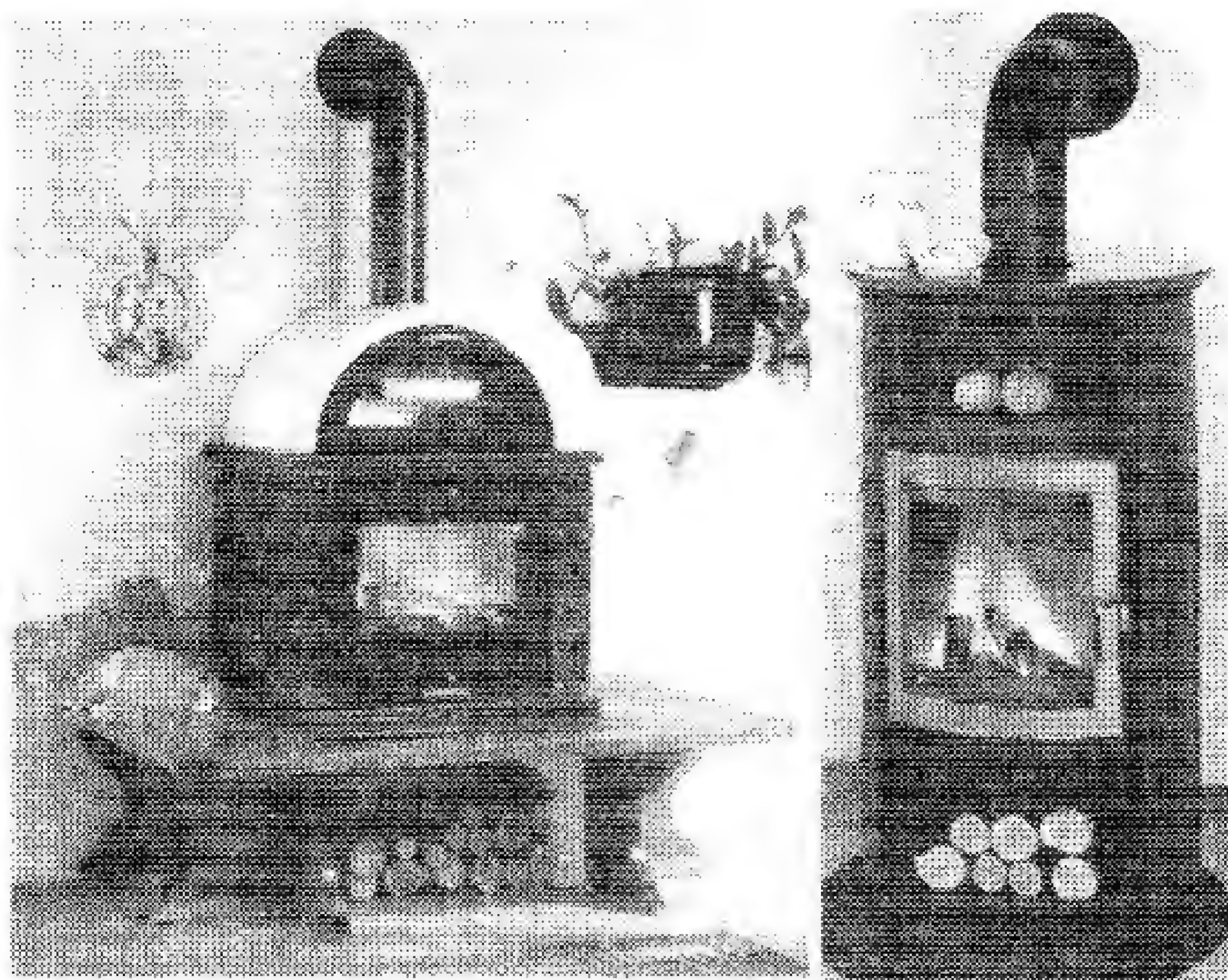
Наявність прозорих дверцят чи стінки дає можливість провести своє дозвілля біля вогню, використовуючи всі види традиційного твердого палива: від дров до бурого вугілля. Крім того, встановлюючи "буржуйки", не потрібно підсилювати підлогу і будувати фундамент, значно легше вирішується проблема з димоходом. Наявність акумулятора тепла із крихти талькохлориту, який використовують у фінських камінах, дала змогу домогтися номінальної потужності – до 26 кВт, а відтак обігріти помешкання об'ємом до 250 м³. Теплоємкість крихти талькохлориту вища порівняно з вогнетривкою цеглою у 2,5 раза.

Наявність у камері металевого піддона для попелу значно зменшує вірогідність виникнення пожежі під час його вибирання. А це варто робити як перед розпалюванням "буржуйки", так і під час горіння палива.

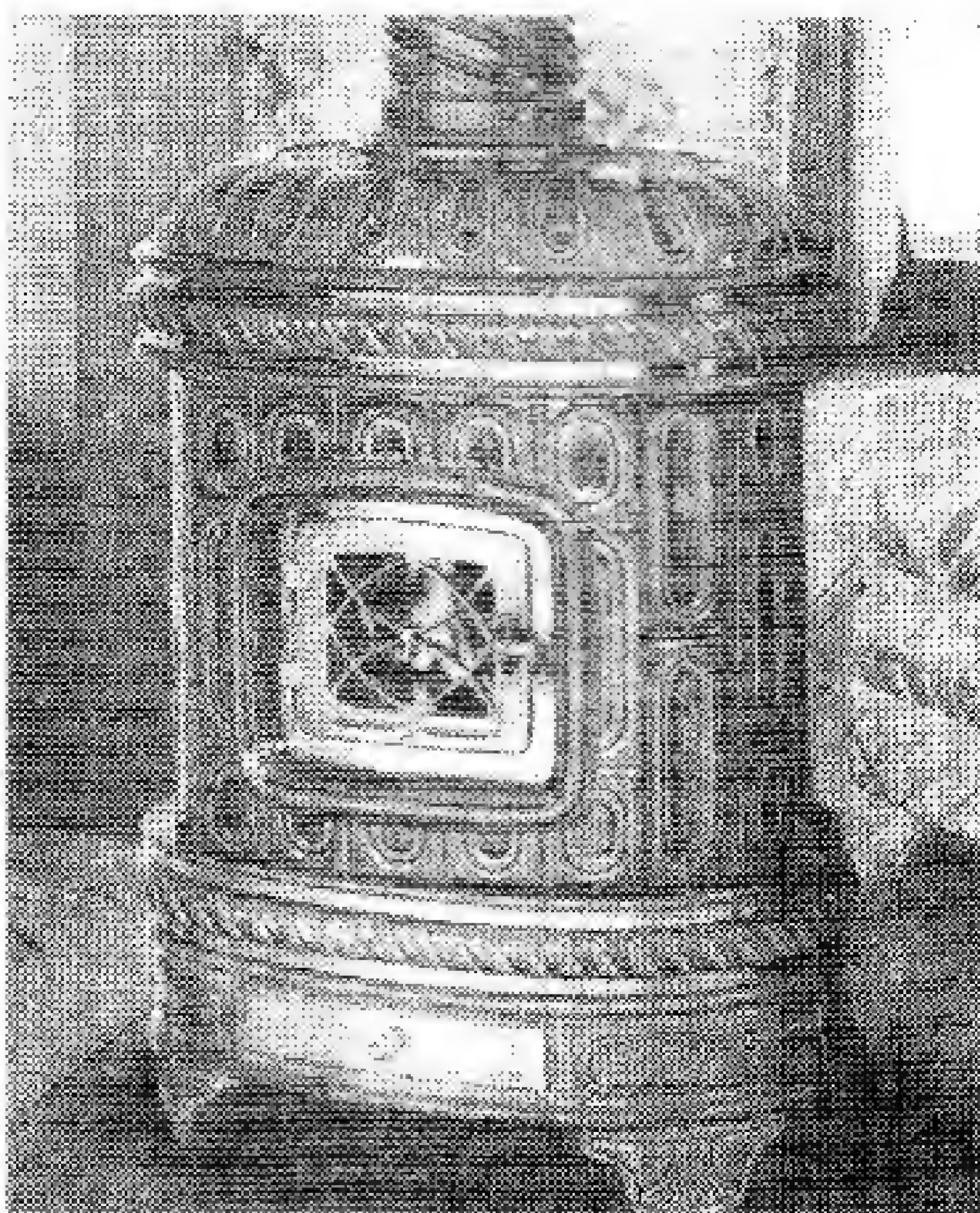
Промислові "буржуйки", облаштовані варильними конфорками для приготування їжі і баком, вмонтованим над паливником для нагрівання води. Вогнетривка емаль, якою покривають зовнішні поверхні, надає печі сучасного дизайну. Маса таких печей до 80 кг.

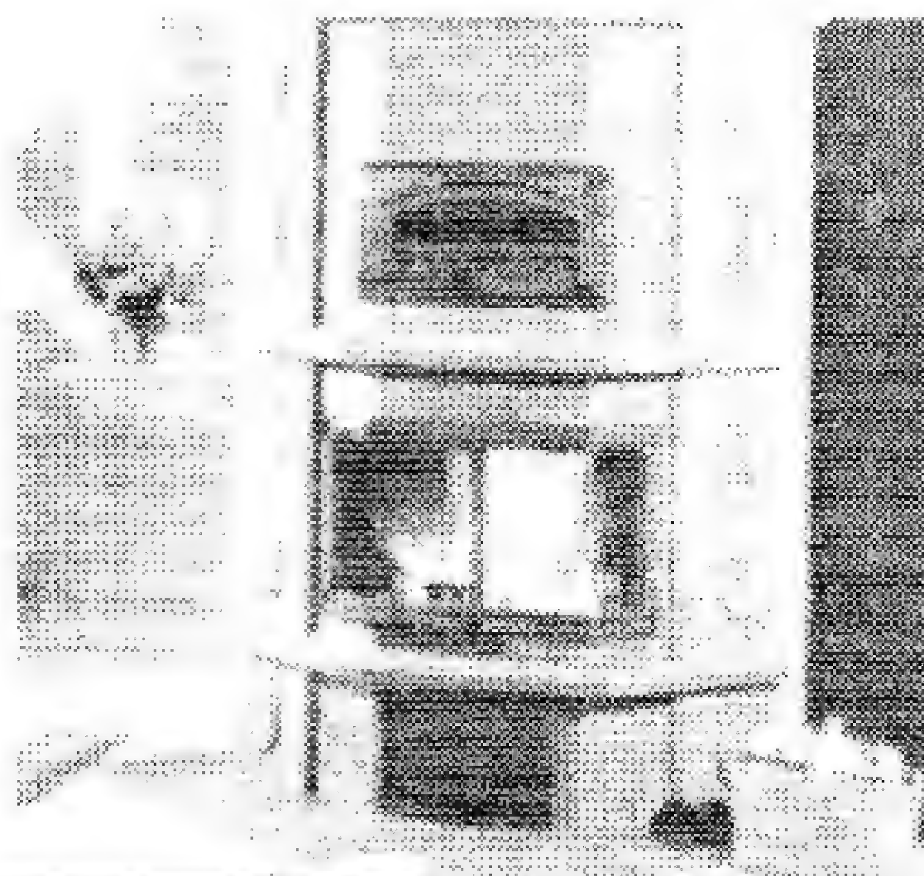

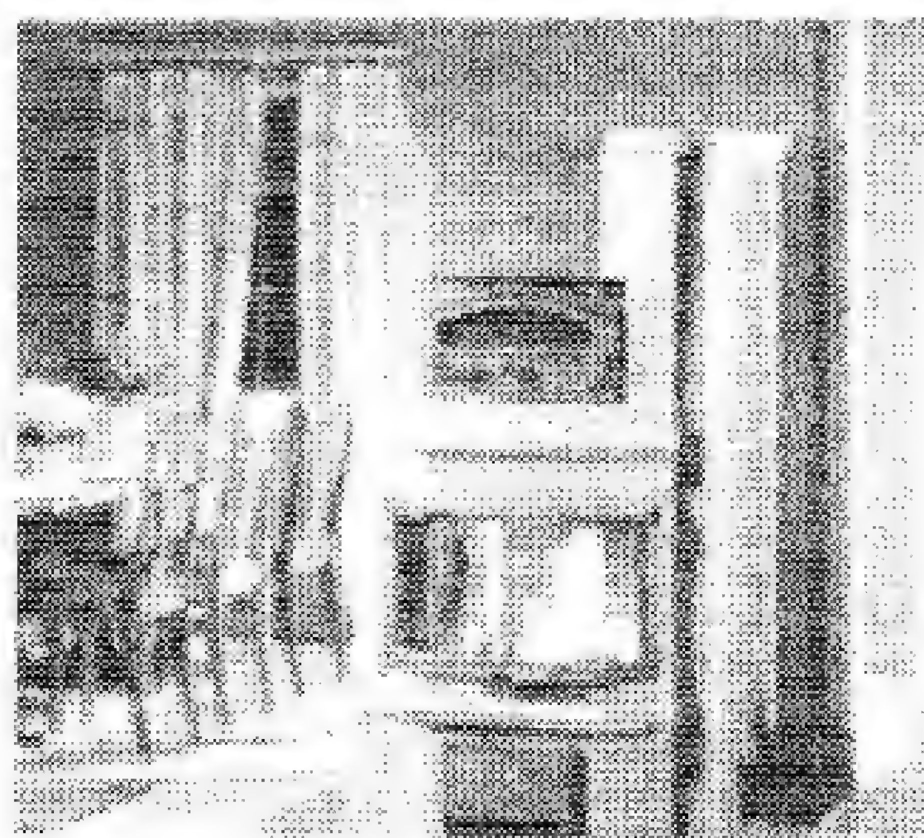
Ця "буржуйка ще може послужити як міні-камін

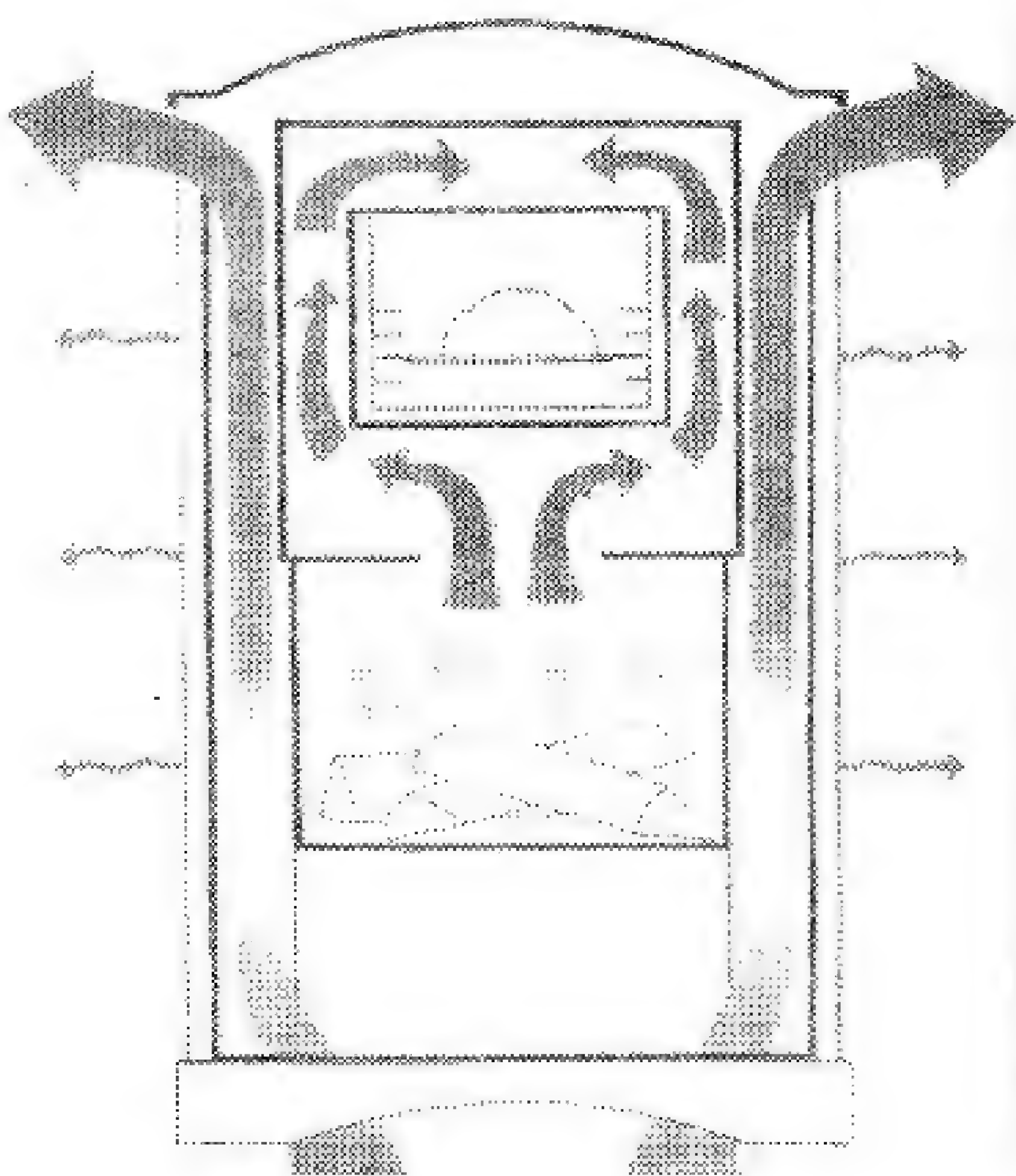

Камін-печі типу "буржуйка", які широко використовують у європейських країнах

Конвенкційні потоки в каміні-печі з духовкою для випікання хліба

З журналу "Наш дім"

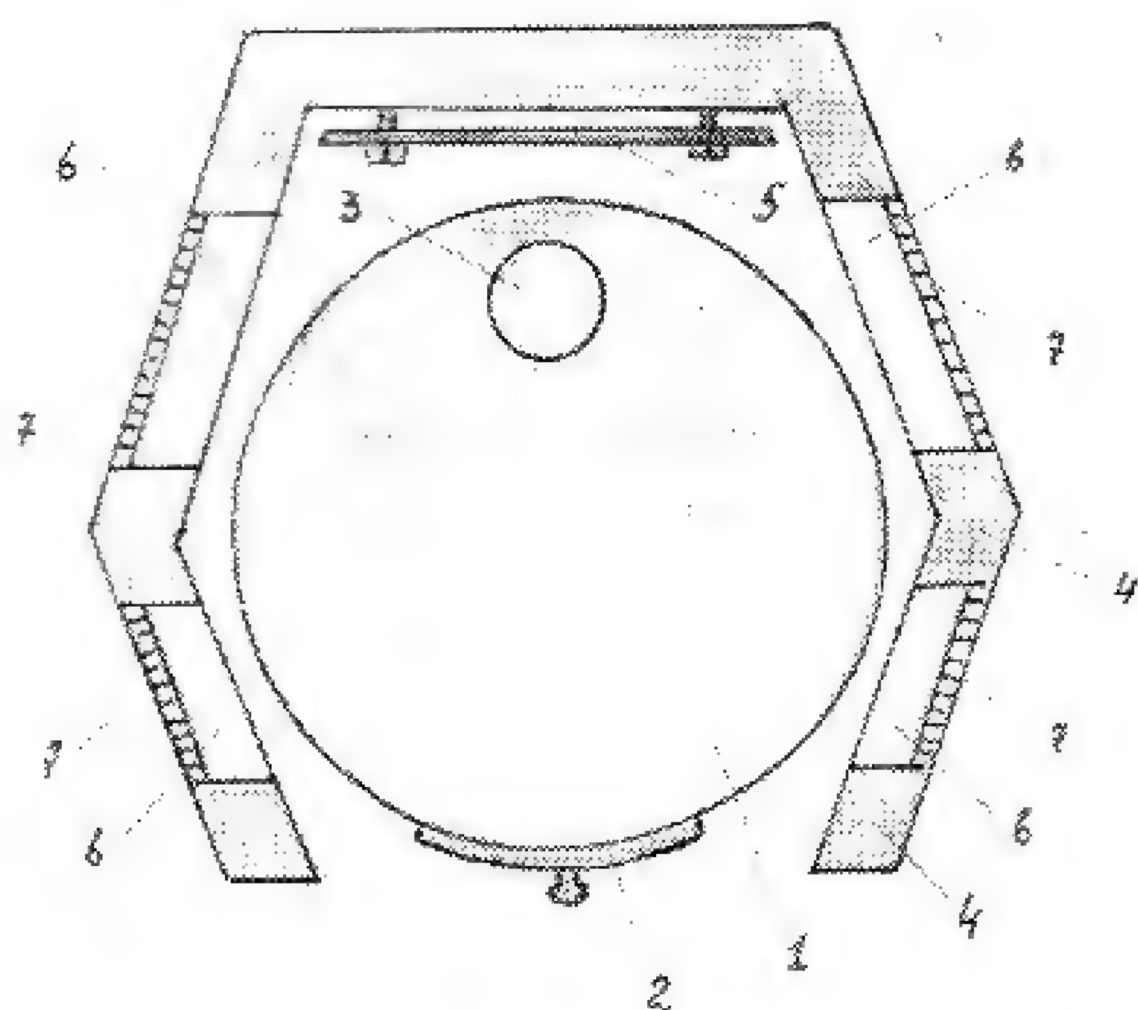

Рис. 1. *Облаштування круглої печі-"буржуйки": 1 – піч-"буржуйка"; 2 – дверцята паливника; 3 – димохід; 4 – вогнетривкі протипожежні стінки; 5 – металевий екран; 6 – отвори для виходу теплого повітря; 7 – металеві решітки.*

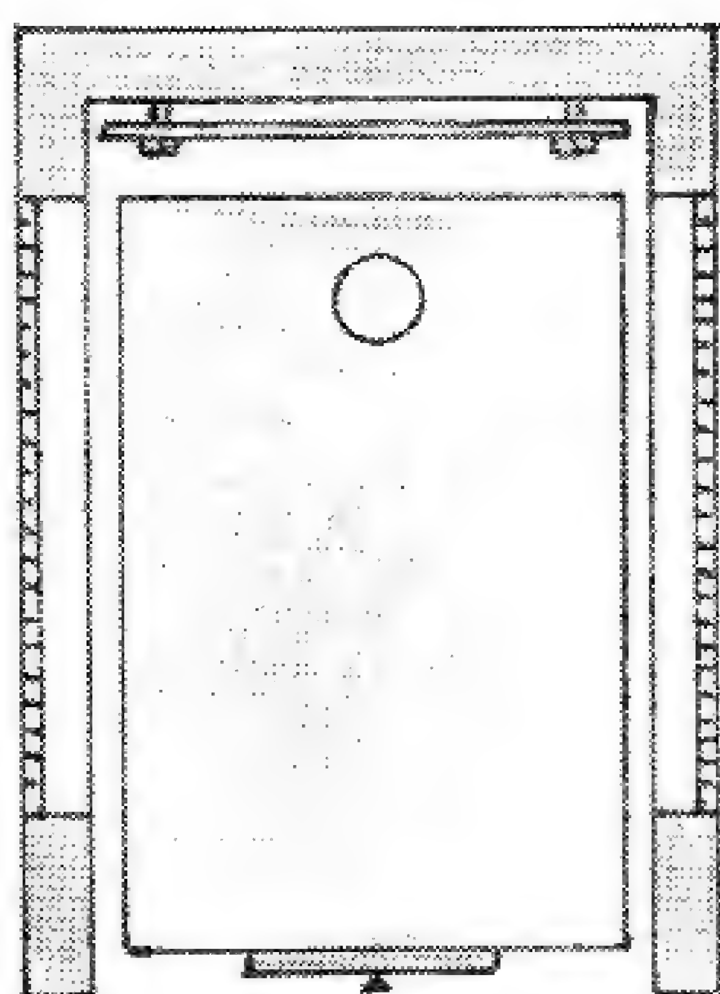
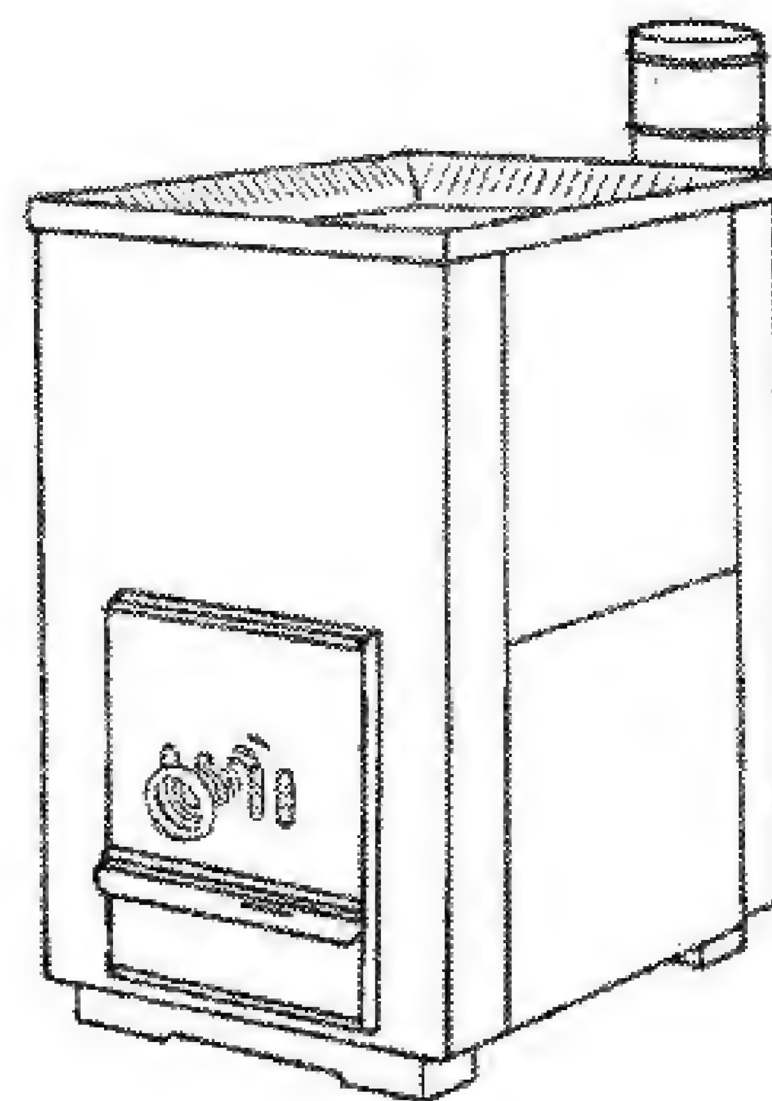
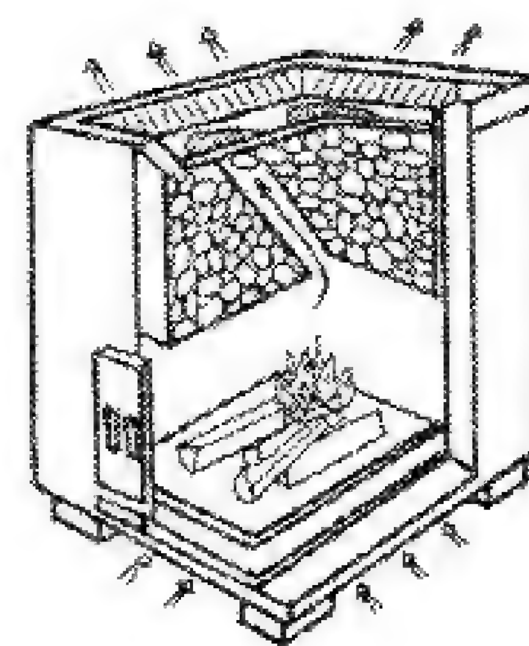

Рис. 2. *Облаштування прямокутної (квадратної) печі-"буржуйки".*

Опалювально-варильна пічка "Уют".

Каміни-"буржуйки" не займають багато місця в кімнаті, а їх складання та монтаж не потребують високої кваліфікації. Їх виготовляють відповідно до інструкції-рекомендації виготовника.

Чавунна камінна вставка забезпечує тривале горіння палива з малою його витратою. Завдяки економічності печі та добрій теплоізоляції приміщення прогрівається на добу. "Буржуйка" має усі властивості каміна з закритим паливником, і опалювальної печі, а якщо обладнана ще й духовкою, то в ній можна приготувати будь-яку страву, навіть екзотичну.

Пальма першості у виготовленні найкращих печей-"буржуйок" належить італійським, французьким та німецьким фірмам. Паливники до них виготовляють із чавуну або із сталі, а облицьовують жаротривкою керамікою. Коефіцієнт корисної дії печей-"буржуйок" 90% і більше. Паливник захищають кварцевим склом. Останнім часом як паливо використовують не лише дрова і вугілля, а й газ.

Деякі конверсійні підприємства Росії теж освоїли виготовлення печей-"буржуйок" типу паливно-варильної печі "Уют", які успішно конкурують із зарубіжними аналогами. Піч "Уют" може обігріти приміщення до 150 м³, номінальна її потужність сягає 26 кВт. У деяких печах як акумулятор тепла, як і в фінських камінах, використовують крихту талькохлориту, що значною мірою підвищує номінальну потужність печі.

На жаль, відсутність у більшості російських печей прозорих дверцят паливника деякою мірою знижує ефект мерехтливого світла, який дає камін, але високий ККД і тривалість тепловіддачі протягом кількох годин після кінця горіння палива компенсує цей недолік.

Дуже прикро, що вітчизняна конверсійна промисловість не використовує досвід сусідів. Тим більше, що на наших армійських складах накопичено багато армійських печей, які завдяки нашій "господарності" йдуть на брухт. Якби ці печі трохи вдосконалити, то вони могли б успішно продовжити своє життя як паливники для закритих печей та камінів.

На сьогодні у дачників і селян є чимало армійських печей-"буржуйок", які вони використовують для обігрівання тимчасових приміщень і для копчення. Вони бувають двох типів: круглі (циліндричні) і квадратні. Якщо докласти деяких зусиль, то піч-"буржуйку" можна переобладнати під камін.

Слід пам'ятати, що у протипожежних цілях піч-"буржуйку" без одягу не бажано використовувати, бо ще під час горіння її зовнішні стінки дуже нагріваються (стають червоними), через що в радіусі одного метра можуть зайнятися підлога та інші речі. Як одяг для печі-"буржуйки" використовують вогнетривку цеглу, природний камінь і тесаний та інші промислові матеріали, призначені для облаштування камінів.

Облаштування одягу "буржуйки" залежить від дизайнерських побажань господаря помешкання.

На рис. *1, 2* рекомендується один із варіантів облаштування печі-"буржуйки" відповідно до протилежних вимог.

Стінки одягу "буржуйки" виконують не лише протипожежні функції, а й є акумулятором тепла. По боках стінок бажано зробити отвори для виходу теплого повітря, які з зовнішнього боку закривають металевими решітками. Таку ж металеву решітку встановлюють і поверх буржуйки. Бажано, щоб верхня решітка могла зніматися. Це дасть змогу в разі потреби використовувати буржуйку як варильну піч і полегшить її обслуговування. Металевий екран, розташований позаду "буржуйки", на 5–7% підвищує її ККД.

Невеликий паливник та вдале його проектування дає змогу виводити димохід під прямим кутом.

При відчинених дверцятах паливника під час горіння дров можна насолоджуватися мерехтінням вогню. Якщо вам поталанить зробити дверцята "буржуйки" прозорими, то ваш камін не відрізнятиметься від німецьких чи французьких аналогів.

Підлогу перед піччю-"буржуйкою", як і перед звичайними камінами, викладають кахлем чи іншим вогнетривким матеріалом.

В.В. Тарасюк

Наведений матеріал взято з журналу "Наш дім". У журналі "Наш дім" №2 за 2005 рік буде надруклвано матеріали про альтанки, вікна, теплиці... І не тільки! Передплатний індекс журналу – 74453.

ЩО ЗА ГАЗ БІОГАЗ?

(Продовження. Початок у №12 за 2004 р.)

НАГРІВАЛЬНІ ПРИСТРОЇ БІОГАЗОВИХ РЕАКТОРІВ

Щоб забезпечити необхідну для процесу бродіння температуру і за можливості підтримувати її на постійному рівні, субстрат, що подається у реактор, доводиться підігрівати до потрібної температури, що залежить від обраного режиму зброджування. При цьому, зауважимо, підігрівати треба з деяким "надлишком", щоб компенсувати теплові втрати через стінки реактора в навколишнє середовище.

У принципі субстрат можна підігрівати в робочому просторі чи в пристрої, звідки надходить субстрат. А оскільки різкі перепади температури негативно впливають на хід процесу, за можливості треба поєднувати підігрівання субстрату з інтенсивним його перемішуванням.

У невеликих реакторах із пристроями-мішалками для забезпечення необхідної температури субстрату цілком підходять доступні теплообмінні нагрівальні пристрої, наприклад, шланги, пласкі теплообмінники, через які прокачують гарячу воду (температура води не вища як 60°С). Такі теплообмінники під час очищення реактора доводиться з нього виймати.

Нагрівачі, вбудовані в стінки реактора, доцільні лише в двокамерному реакторі з внутрішньою перегородкою.

Крім того, підігрівання субстрату здійснюють і безпосередньо теплоносієм, подаючи в субстрат гарячу воду чи навіть пару. Оскільки вода водночас потрібна і для розведення субстрату, у якому міститься значна кількість твердих часточок, цей метод доволі ефективний.

Підігрівання субстрату парою, що подається під тиском, підвищує вміст вологи в одержуваному газі. Тому в такому разі перед використанням газ доводиться "підсушувати" у спеціальних установках.

Підвищують температуру субстрату також за допомогою теплообмінників, розташованих поза реактором. Однак зовнішній обігрів варто застосовувати тільки в поєднанні із системою примусової циркуляції субстрату, що хоча й спричиняє відповідне підвищення витрат, але дає змогу надійно підтримувати потрібну температуру бродіння. При цьому завдяки одночасному підігріванню і перемішуванню свіжого і циркулюючого субстратів різниця між їхніми температурами буде незначною, що дуже важливо. Крім того, перемішування субстрату запобігає скупченню твердого осаду на поверхні теплообмінника. І, нарешті, розташування теплообмінників поза робочим простором реактора значно полегшує доступ до них для обслуговування і ремонту.

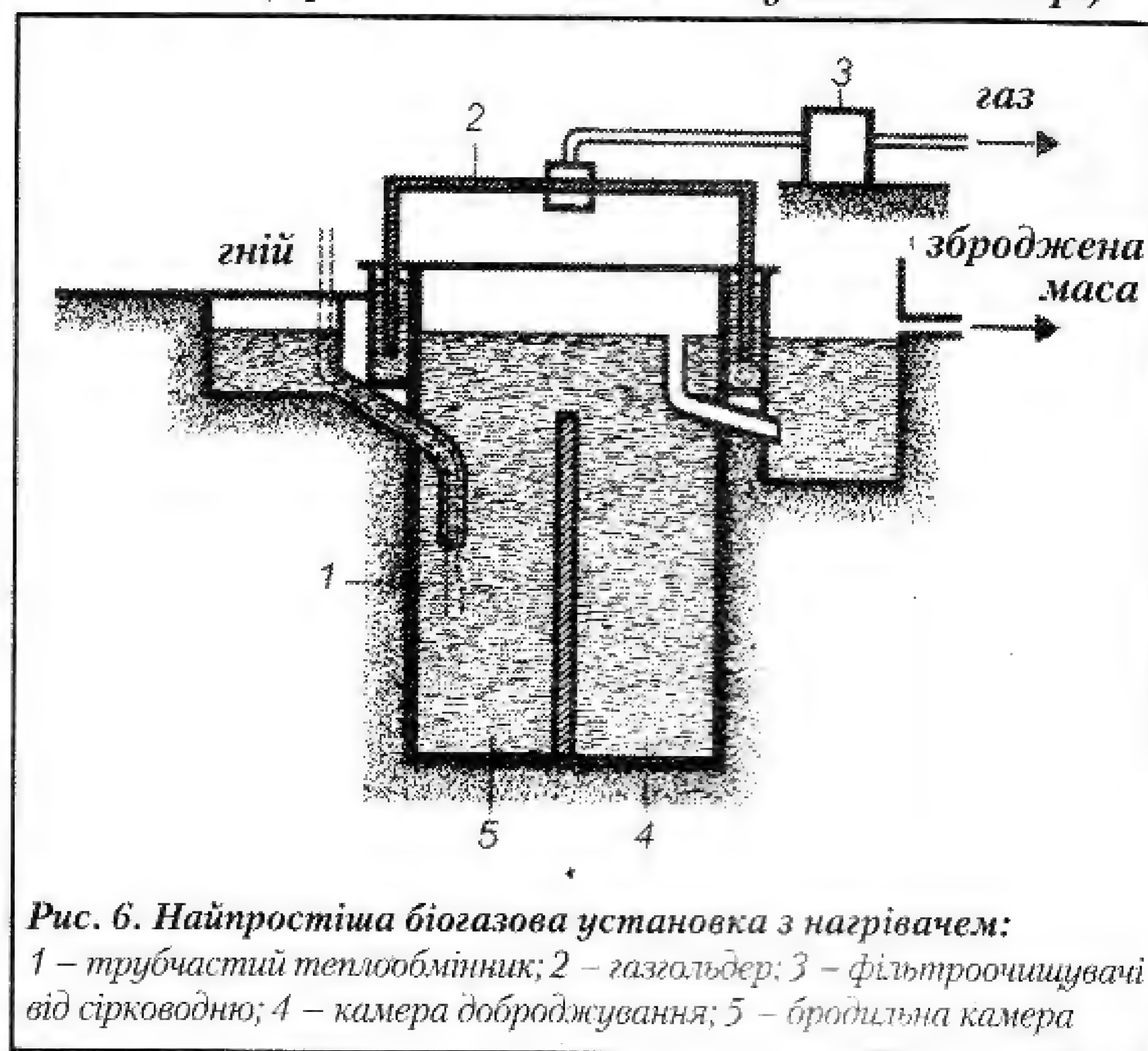

Рис. 6. Найпростіша біогазова установка з нагрівачем: *1 – трубчастий теплообмінник; 2 – газгольдер; 3 – фільтроочищувачі від сірководню; 4 – камера добродження; 5 – бродильна камера*

ПРИСТРОЇ ДЛЯ ПЕРЕМІШУВАННЯ СУБСТРАТУ

За постійного перемішування субстрату рівномірно розподіляються у рідині тверді речовини, які різняться за розміром, формою та щільністю, що є передумовою безперешкодного й ефективного протікання процесу бродіння.

Механічні мішалки доволі дієві в невеликих реакторах при переробці важких субстратів. Однак, якщо використовуються субстрати з малою в'язкістю, і до того ж схильні до осаду або утворення кірки, то механічні мішалки застосовують і у відносно великих реакторах.

Та все ж механічні мішалки найпрактичніші для простих невеликих біогазових установок, використовуваних в індивідуальних господарствах. Такою мішалкою може бути, наприклад, звичайний вал з лопатками, що приводиться в рух вручну.

Вміст великих реакторів, особливо циліндричної форми, часто перемішують гідравлічним способом, тобто за допомогою потоків (струменів) рідини, що надходить до реактора.

Якісного перемішування досягають, нагнітаючи газ, що утворюється в результаті бродіння, у рідкий субстрат. Однак при цьому субстрат не повинен бути занадто грузлим і схильним до утворення кірки. Якщо цих якостей субстрат не має, то при використанні газу доведеться постійно видаляти із його поверхні частки, що спливають, чи відокремлювати великі, тверді частинки від субстрату перед надходженням його до реактора.

Далі буде

О. Зелик,
м. Київ

ІСТОРІЯ ТЮЛЬПАНА

У ясні травневі дні одними з перших квітів з'являються яскраві й ніжні тюльпани.

Мабуть, жодна квітка не має такої багатої історії, як тюльпани.

У природі в дикому стані ці квіти росли (та й ростуть) у різних районах Азії. Першими помітили їх турки. Ще в XVI столітті султани жадали мати в своїх садах килими з живих тюльпанів найрізноманітніших кольорів. Уже тоді відомо було понад 1300 їхніх видів. Під час нічних бенкетів під відкритим небом за повелінням владики на великі клумби тюльпанів випускали черепах, а до їхнього панцира прикріплювали запалені свічки.

Одним з перших європейців, закоханих у тюльпани, був посланець священної Римської Імперії до Турції Ожьє д'є Бьюсбек. Він настільки захопився тюльпанами, що, повертаючись до Відня, захопив із собою велику коробку з їхніми цибулинами. Вдома він висадив їх скрізь, де тільки можна було.

Його дружина спочатку іронічно поставилася до захоплення чоловіка, але пізніше розділила його закоханість у ці чудові й красиві квіти. Однак ні вона, ні її чоловік не могли передбачити, що буквально через кілька років вибухне справжнісінький "тюльпанний бум".

Тюльпанами захоплювалися у Франції, Данії, Бельгії, але найбільше – у Голландії. Історичні хронікери засвідчують, що у 1625 році цю країну охопила тюльпаноманія. На цей час уже з'явилося безліч різнобарвних видів, відтінків і форм цих чудових квітів. Кожен квітникар намагався виростити свій – неповторний вид.

Неймовірно зростали й ціни на них. Приклади такого "божевілля" зафіксовані в численних історичних документах, зокрема в нотаріальних актах. Скажімо, за одну бульбочку сорту `Семпер Аугустус` (білий тюльпан з пелюстками, забарвленими біля основи в синій колір з червоними рисками) платили шалені гроші – цибулина була в багато разів дорожчою за золото! Зберігся такий запис: за одну цибулину нового сорту було заплачено два вози пшениці, чотири воли, 24 кг масла і 46 кг сиру, два барила вина, чотири бочки пива, одну срібну вазу і новісінький чоловічий костюм.

Через два десятиріччя цей ажіотаж ущух, але мистецтво вирощування рідкісних тюльпанів у Голландії передавалося з покоління у покоління.

У другій половині XVII століття центром розведення тюльпанів у Голландії було місто Харлем. Саме там у 1672 році була оголошена нагорода у 100000 гульденів тому, хто виростить чорний тюльпан. Це вдалося відомому натуралісту доктору Берле. Помилуватися цією рідкісною квіткою, котру він назвав на честь своєї дружини 'Роза Берле', приходили і приїздили сотні людей.

М.П. Чернецька,
м. Київ

ГРИЗУНИ: В САДУ І В ХАТІ

До мишоподібних гризунів, що завдають великих збитків у господарстві, належить звичайна полівка, лісова миша, водяний пацюк (водяна полівка).

Мишоподібні є переносниками таких інфекційних хвороб, як чума, туляремія.

Розмножуються вони часто і швидко. Так, звичайна полівка за рік може привести 7–8 приплодів, у кожному з яких буде 5–6 мишенят. Лісова миша у теплі місяці теж може народжувати кілька разів, по 3–8 мишенят щоразу. Гризуни стають статевозрілими через 2–3 місяці після народження. Вони, зазвичай, живуть на цілинних чи забур'янених ділянках. А якщо ділянка очищена від бур'янів, миші живуть на невгіддях або перебираються в будинки.

ЗВИЧАЙНА ПОЛІВКА

Доросла полівка має овальний тулуб, приземкувата, хвіст короткий, завдовжки 9–13 см, мордочка тупа, вуха короткі. Забарвлення сіре з домішками рудуватих чи коричневих тонів. Нижня частина тіла світліша. Для заселення полівок характерна наявність стежок між норками із невеличкими округлими викидами землі (горбиків біля нір). У норках мишей такі горбики відсутні.

ЛІСОВА МИША

Завдовжки 7,5–11,5 см. На відміну від полівки, у лісової миші хвіст довгий, мордочка загострена, вуха порівняно великі, забарвлення сірувато-рудувате, черевце білувате. Полівки та миші пошкоджують плодові й декоративні рослини, зазвичай, взимку та напровесні. У молодих садах, розсадниках, де прикопані саджанці, вони об'їдають кору стовбурів і скелетних (основних) гілочок у межах товщини снігового покриву, часто повністю окільцьовують молоді дерева і чагарники. Пошкодження можна побачити навесні, коли розтане сніг. Мишоподібні, здебільшого, харчуються корою яблуні, повстяної вишні, глоду. Трав'янисті рослини перегризають біля основи.

ВОДЯНИЙ ПАЦЮК (ВОДЯНА ПОЛІВКА)

Дорослі особини завдовжки 15–20 см. Мордочка вкорочена, тупа, маленькі вуха майже сховані у вовні. Хвіст короткий, тонкий. Забарвлення буре з легким рудуватим відтінком, іноді майже чорне, нижня частина тулуба світліша. В окремі роки розмножується в дуже великих кількостях. Живе в норках біля берегів водоймищ. Харчується водяними рослинами, але доволі часто, особливо восени та взимку, в пошуках їжі переселяється ближче до садів та городів, підгризаючи корені плодових дерев, знищує коренеплоди. Виловлювати водяних пацюків надійніше капканами.

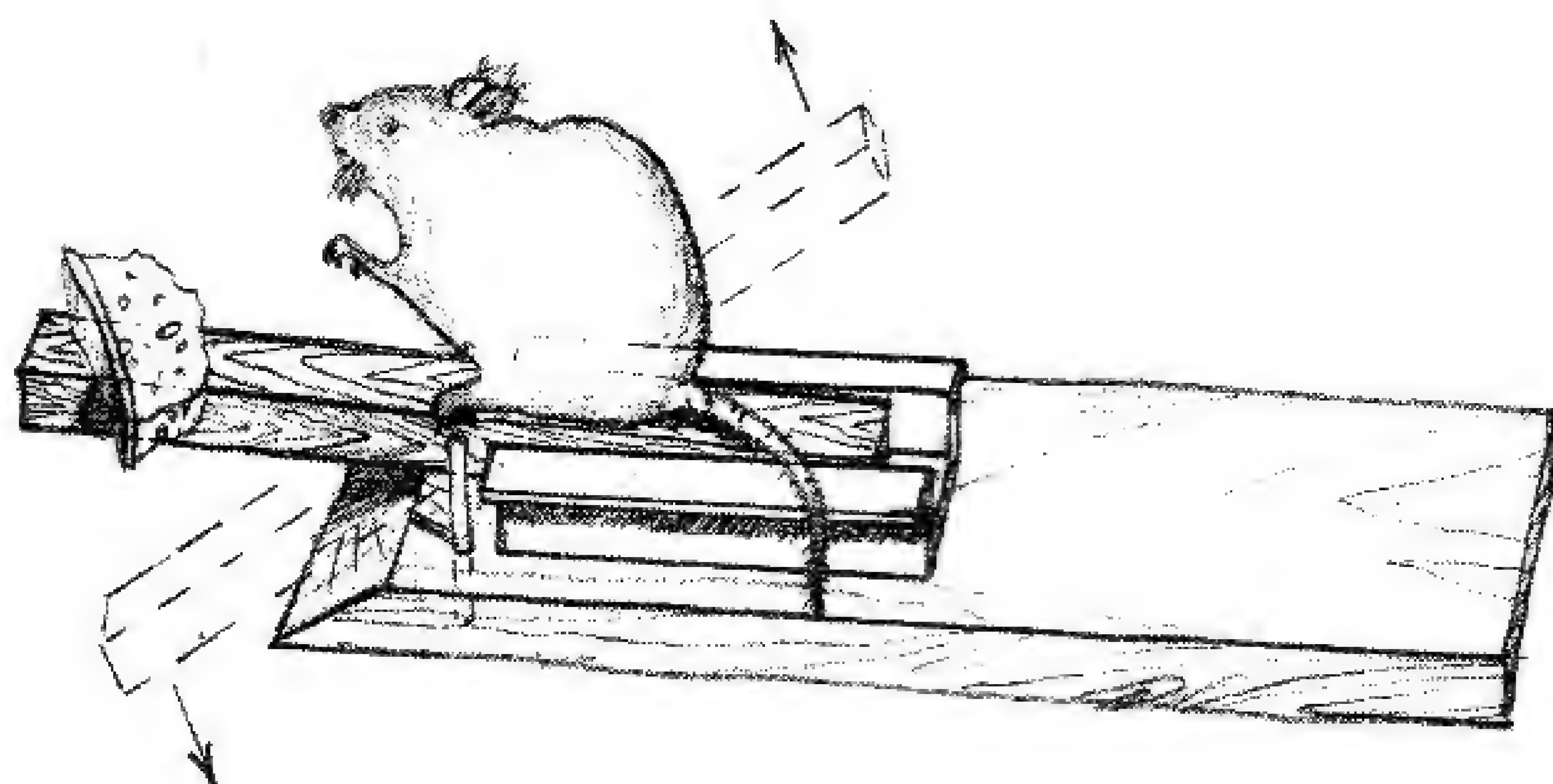
БЕЗ БАЙОК

За нестачі кормів мишоподібні починають харчуватися овочевими культурами. Так, у 2001 р. було "паломництво" мишей. Вони пошкоджували буряки, моркву, навіть поїдали подібних до себе, викинутих на смітник, та тих, хто потрапляв у мишоловки. Я, зазвичай, встигаю розправитися з мишоподібними за два тижні, а того року знищував їх протягом місяця. Відловлював їх по кілька в день та труїв принадою через 3–4 дні, додаючи її до вівсяних пластівців шторм у вигляді дрібних крихт. Він дуже ефективний у боротьбі з пацюками. Влітку 2003 р. на невгіддях мишей не спостерігав. У будинку вони з'являються переважно наприкінці серпня, а минулого разу з'явилися тільки наприкінці листопада, та й відловив я тільки чотири миші. Раніше я знищував їх фосфідом цинку, але тепер він заборонений. Користуюся безшумною мишоловкою. Миша, щоб добратися до принади, перегризає нитку і петля її задавлює.

У періодичній пресі дають рекомендації, як відлякувати мишей: чорнокоренем і його липким насінням, чорною смородиною, конюшиною гірською, буркуном, що містить кумарин (кумарин має запах свіжого сіна), чорною бузиною (у коренях має синильну кислоту), коріандром, перцевою м'ятою, тирсою, змоченою кріаліном, хвоєю, насінням лопуха, очеретом тощо.

Я спочатку охоче вірив у ці байки, а коли став перевіряти, то зрозумів, що жоден з авторів ніколи не користувався цими засобами відлякування, а десятиліттями списували один в одного неправдиву інформацію. Хочу навести переконливі перевірені мною приклади. Миші не бояться ні глиці, ні її голок, ні чорнокореня і його липкого насіння, насіння лопуха та очеретяної підстилки. Роками жили у нірках, виритих у пристовбурних кругах бузини, і не реагують на неприємні запахи. Спокійно мешкають у складах, де зберігаються отрути для боротьби з сільськогосподарськими шкідниками, розмножуються в упаковках з отрутою. Горе-знавці радять відволікати мишей топінамбуром, висадженим подалі від насаджень, які пошкоджують миші. Мишам, звичайно, подобається цей смачний лікарський коренеплід, але на моїй ділянці його підгризають не миші, а личинки хруща. У боротьбі з мишоподібними допомагають кішки (німці залучають і чужих кішок, виставляючи посуд з молоком на ніч), ласки, землерийки, денні й нічні хижі птахи, їжаки.

Аби не створювати для мишей сприятливих умов у зимовий період, осіннє мульчування не проводжу. Роблю високе підгортання в пристовбурних кругах, щоб не утоптувати сніг навколо дерев. Під час танення снігу осіння мульча стає непридатною і навесні мульчування доводиться повторювати. Аби уникнути трудомісткої подвійної роботи, мульчування здійснюю лише навесні, використовуючи сіно без насіння, солому. Коли є багато перегною, то використовую його як мульчу і, щоб уникнути вивітрювання, вкриваю шаром сіна, соломи. Гарною мульчею є хвойна глиця.

ПАСТКА ДЛЯ ВІДЛОВЛЮВАННЯ МИШЕЙ

Пастка такої конструкції особливо популярна серед бджолярів, коли бджоли зимують у приміщенні. Виготовити її дуже легко. Пастка складається з двоплечого бруска 10х10 мм, завдовжки 150 мм, кожуха та основи.

Плече з принадою завдовжки 60 мм, плече повертає "гойдалку" у висхідне положення за рахунок збільшеного вантажика завдовжки 90 мм. Розмежувальна лінія довжини плечей проходить у місці сталевої осі (сталева шпилька діаметром 1 мм). Кріплення осі можна робити у стінках кожуха чи П-подібно біля основи, як показано на рисунку. У цьому разі стінки кожуха потрібно збільшити по висоті на місці кріплення осі. Кожух я виготовив з П-подібного алюмінієвого кутника. Довжина 100 мм, ширина 11 мм. Відгини (заводські) на кутнику не забирав. Кожух можна виготовити з дерева. Він запобігає відхиленню "гойдалки" вбік під час повернення у висхідне положення. Кожух кріпиться на дерев'яній основі, заввишки 10 мм, завширшки 40 мм, завдовжки 200 мм. Зріз під кутом 45° обмежує нахил "гойдалки" і забезпечує її вільне повернення у висхідне положення. Пастку можна використовувати для відловлювання мишей на ділянці та у приміщенні.

Для відловлювання мишей на присадибній ділянці використовують 7–10-літрове відро. Його слід закопати врівень із землею і наповнити водою до рівня 10 см, аби миша не змогла вистрибнути. На край відра можна встановити від 1 до 4 пасток. Від дощу та хижаків відро бажано накрити (таз, шифер, шматок бляхи), залишивши щілину для мишей. Для цього укриття можна покласти на дерев'яні бруси або цеглини.

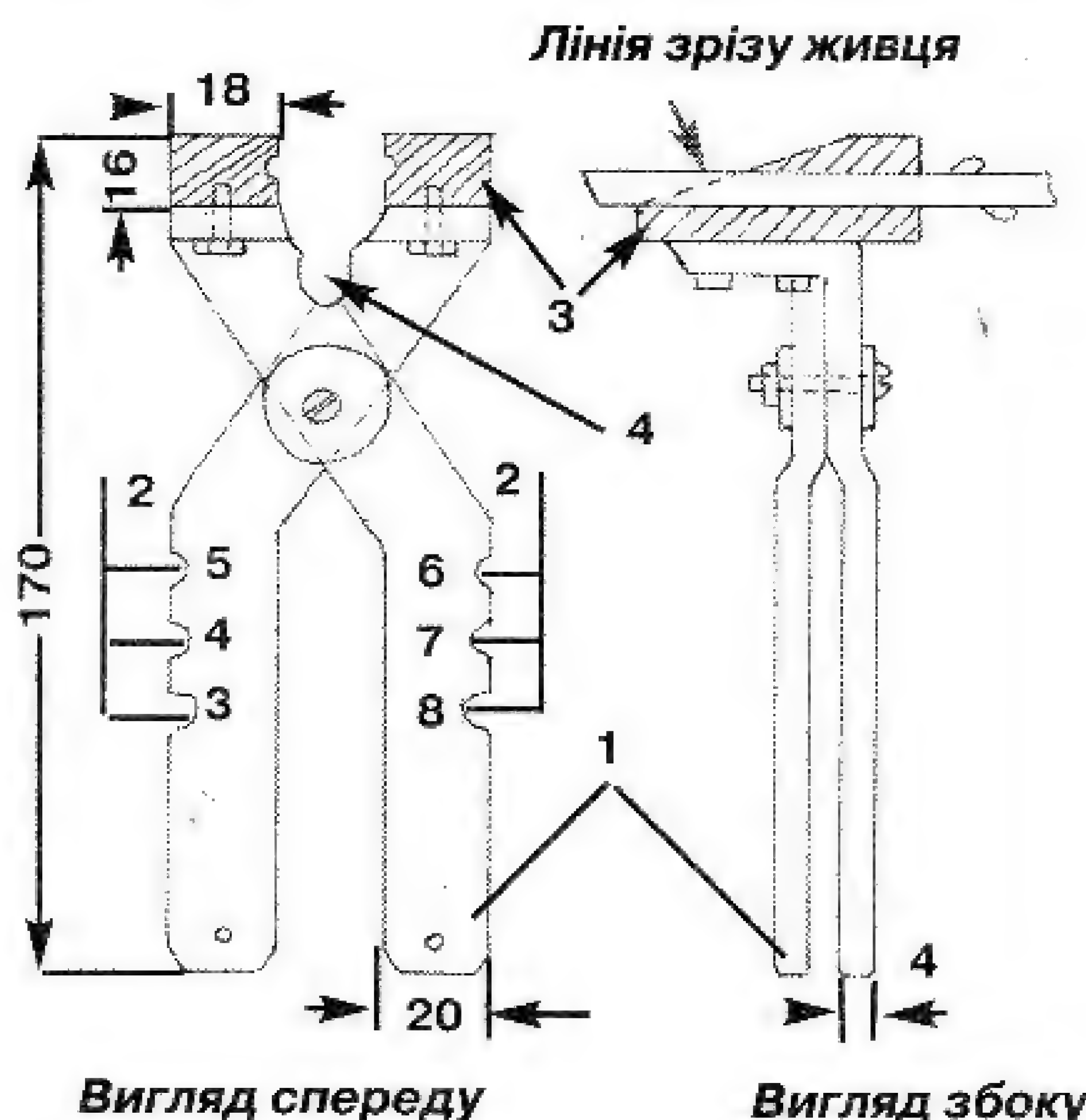
Установлюючи пастку на зиму в приміщенні, слід використати пластмасове відро, бо в неопалювальному приміщенні використовується солоний водний розчин. Морська вода чи солоний розчин (31 г солі на 100 г води) не замерзає при зниженні температури до –21°С. Щоб пастка була стійка, біля відра ставлять ящик, коробку або табурет. Зручний доступ до пастки забезпечує кріплення до місця її розташування мішковини, сітчастого мішка, тюлі, дерев'яних шорсткуватих рейок.

Принцип роботи пастки дуже простий. Миша, намагаючись взяти принаду, своєю вагою опускає плече з принадою і падає у відро, а "гойдалка" повертається у висхідне положення.

Г.Д. Федоров,
м.Київ

СЕКАТОР – ШАБЛОН

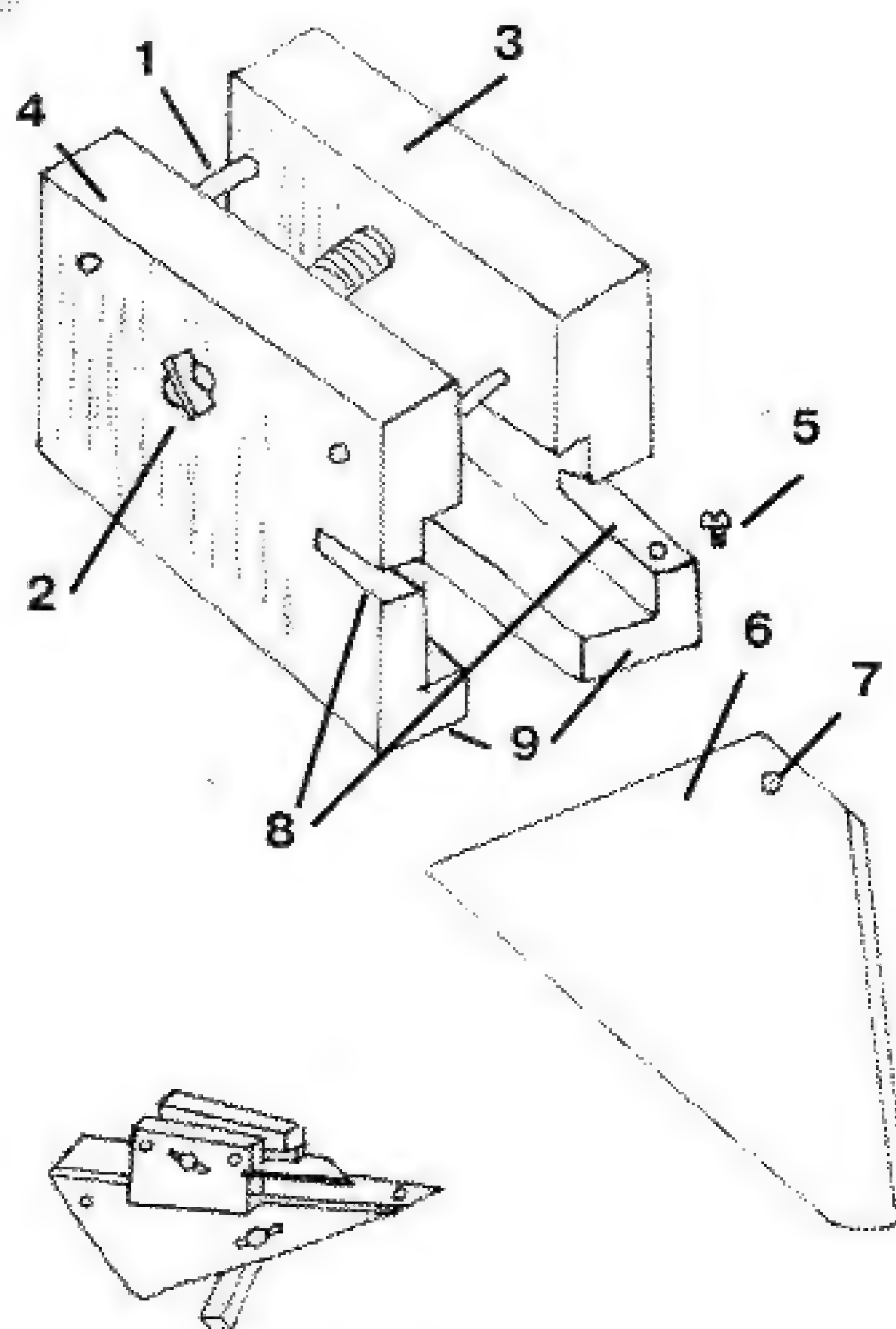
Шаблон – ножиці з рознімною струбциною, в роз'ємі якої утворюються округлі виливниці (рос. изложница) й універсальний ніж. Ніж виготовлений із пружини будильника, розігрітої на газовій плиті, а потім загартованої. Лезо – тонка смужка, заточена як бритва.

Шаблон: *1 – ручки секатора, 2 – виїмки–шаблон (внутрішні цифри – діаметр живця в мм), 3 – струбцина, 4 – шаблон виливниця.*

ПІСТОЛЕТ ДЛЯ ЩЕПЛЕННЯ

На пістолеті з обох боків вирізати 2 пази паралельно поверхні, глибиною 4–5 мм і такої ж ширини. Пази будуть слугувати напрямними для повзунка-ножа. Він має бути максимально розсунутим. Коли гілку для живця закріпити в пістолеті, то по напрямних треба спрямувати повзунок, за необхідності підкрутити гвинт. Повзунок різким рухом провести по всій площині пістолета, поки він не зійде з напрямних. Тепер цим же ножем з повзунком зробити вріз на косому зрізі живця для поліпшення копулювання.

Загальний вигляд пістолета

1 – напрямні шпильки (сталь, 2 шт.) – кріпити до лівої щоки наглухо; 2 – регулювальний гвинт (сталь, 1 шт.); 3 і 4 – щоки; 5 – гвинт кріплення ножа; 6 – ніж (сталь), мінімальна ширина 10 мм; 7 – отвір під кріпильний гвинт; 8 – пази для встановлення ножа; 9 – напрямні виступи.

З. Рибатчин,
м. Київ

Біодинамічний

КВІТЕНЬ

Так гласить народна мудрість. І недаремно, адже своєчасно виконана навесні робота в саду й на городі — гарантія загального успіху. Квітень — місяць напруженої й творчої діяльності селянина, садівника і городника.

На початку квітня закінчують обрізувати дерева, кущі, виноград, проріджувати ягідники, очищати кору на штамбах, обмазувати фарбою відкриті рани після зимівлі плодових дерев, формувати крону молодих деревець.

По старанно вирівняній грядці розкидайте міндобрива, грунт мілко перекопайте і розрівняйте граблями. Якщо восени ділянку не перекопували глибоко і не угноювали, то під овочі вносять 4-8 відер добре перепрілого гною або компосту на 10 квадратних метрів, перекопують на середню глибину і скородять граблями. Мінеральні добрива, особливо фосфорні й калійні, ретельно перемішують з грунтом, азотні — досить злегка прикрити землю граблями.

Протягом усього місяця висівають і висаджують у грунт овочеві культури: цибулю, ревінь, моркву, картоплю, столові буряки, спаржу, естрагон, помідори, капусту, кольрабі, брокколі, петрушку,

КВІТЕНЬ

1	Пт.	♐	◡
2	Сб.	♑	☾
3	Нд.	♑	
4	Пн.	♒	ПГ
5	Вт.	♒	
6	Ср.	♓	
7	Чт.	♓	
8	Пт.	♈	●
9	Сб.	♈	☊
10	Нд.	♉	
11	Пн.	♉	
12	Вт.	♊	
13	Ср.	♊	
14	Чт.	♊	⌒
15	Пт.	♋	
16	Сб.	♋	АГ ☽
17	Нд.	♌	
18	Пн.	♌	
19	Вт.	♌	
20	Ср.	♍	
21	Чт.	♍	
22	Пт.	♎	
23	Сб.	♎	☋
24	Нд.	♎	○
25	Пн.	♏	
26	Вт.	♏	
27	Ср.	♐	
28	Чт.	♐	◡
29	Пт.	♑	ПГ
30	Сб.	♑	

Символи і скорочення

○ Повний Місяць

● Новий Місяць

☽ Місяць зростає

☾ Місяць убуває

⌒ Найвища точка під час піднімання Місяця — сприятливий час для висівання насіння й висаджування рослин

◡ Найнижча точка під час опускання Місяця — несприятливий період для висівання насіння й висаджування рослин

☋ Перетинання екліптики під час піднімання Місяця — негативний вплив

☊ Перетинання екліптики під час опускання Місяця — негативний вплив

ПГ (перигей) — близькість до Землі — негативний вплив

АГ (апогей) — віддаленість від Землі — нейтральний період

♈	**Овен**	♎	**Терези**
♉	**Телець**	♏	**Скорпіон**
♊	**Близнюки**	♐	**Стрілець**
♋	**Рак**	♑	**Козеріг**
♌	**Лев**	♒	**Водолій**
♍	**Діва**	♓	**Риби**

	СПРИЯТЛИВІ ДНІ
ПЛОДОВІ Фруктові дерева, Ягідні кущі, Бобові, Кукурудза, Помідори, Баштанні та інші рослини з плодами над поверхнею землі	17-19, 27
КОРЕНЕПЛІДНІ Буряки, Картопля, Морква, Редька та інші рослини з плодами в землі	2, 3, 10, 11, 20, 21, 30
КВІТКОВІ Соняшник та інші рослини, у яких плід розвивається в межах квітки	12-14, 22,24
ЛИСТЯНІ Салати, Капуста, Шпинат, Петрушка та інші рослини, з яких використовується в їжу листя	6-7, 15, 16, 25, 26

МАЛОСПРИЯТЛИВІ ДНІ

1, 4, 5, 8, 9, 23, 28, 29

календар

КВІТНЕВИЙ ДЕНЬ — РІК ГОДУЄ

кріп, салати, редиску, фенхель, базилік, огіркову траву та інші культурні рослини.

У квітні пересаджують розсаду з парників у відкритий грунт. Це дуже відповідальна операція. Необхідно пам'ятати, що молоді рослинки, які ви вирощуєте в парниках чи у приміщеннях, дуже тендітні. Потрапивши у суворі умови відкритого грунту з пониженими температурами, нестачею вологи, сухими вітрами і активним сонцем, розсада може загинути. Ось чому за тиждень–півтора перед висаджуванням її треба загартувати, для чого обмежують поливання, частіше провітрюють парник аж до повного знімання рам навіть на ніч. За цей час розсада зміцніє, стебло не витягується вгору, а потовщується, листочки твердіють. Розсада капусти матиме своєрідний восковий наліт.

Висаджують розсаду в грунт рано вранці або ввечері, але не в спекотний сонячний день. За декілька годин до садіння розсаду щедро поливають, щоб коренева грудочка не розсипалася. Якщо ви запланували висадити городні культури у певний день, то постарайтеся, аби розсада якомога швидше потрапила у грунт після парника. Корені розсади замочіть у вологій кашці з глини і коров'яку і відразу висадіть у грунт.

Розсаду більшості овочів, крім селери, салату, брукви, висаджують у грунт дещо глибше, ніж вона росла в парнику (під самі листочки). Розсаду цибулинних садять так, щоб у землю потрапила тільки мичка коренів. Але слід простежити, щоб довгі корені не загорталися догори, краще їх дещо вкоротити. Потім землю навколо висадженої рослини слід утрамбувати.

Кущові декоративні рослини, які мають зацвісти влітку чи восени, висаджують у квітні. Висівають інші квіти: братки садові, гіацинти, настурцію, горошок, нагідки, чорнобривці, соняшник.

СУШАРКА ДЛЯ ПЛОДІВ

Позаторік був великий урожай плодових, зокрема яблук. Достигаючи, вони обпадали, а після сильного вітру земля була повністю обсипана ними. На дачі накопичилося багато яблук. Як при цьому зберегти врожай без втрат? Залишалася тільки одна можливість: переробляти його на місці.

Для цього виготовив дерев'яну сушарку. У ній, на відміну від звичайної відкритої сушарки, плоди розкладені під склом, а з боків закриті сіткою.

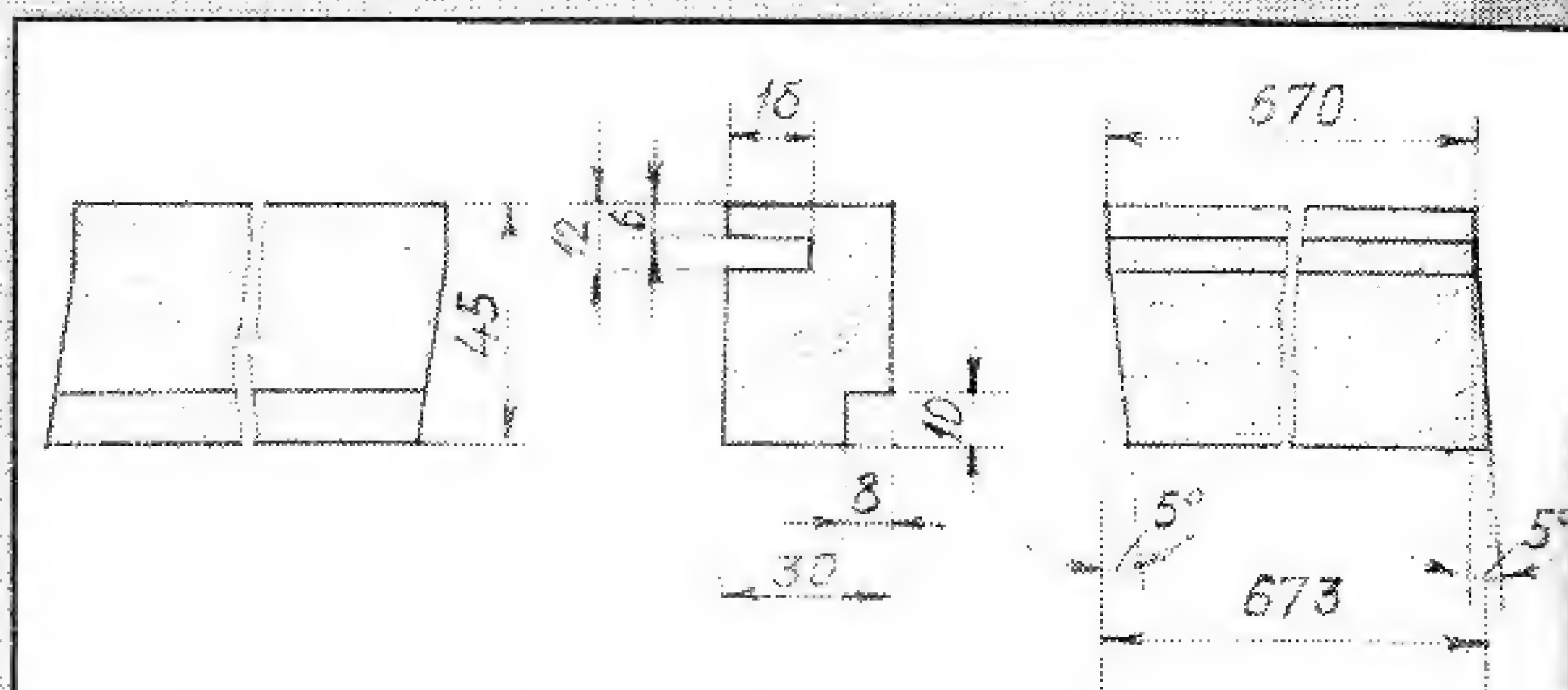

Рис. 6. *Напрямна права*

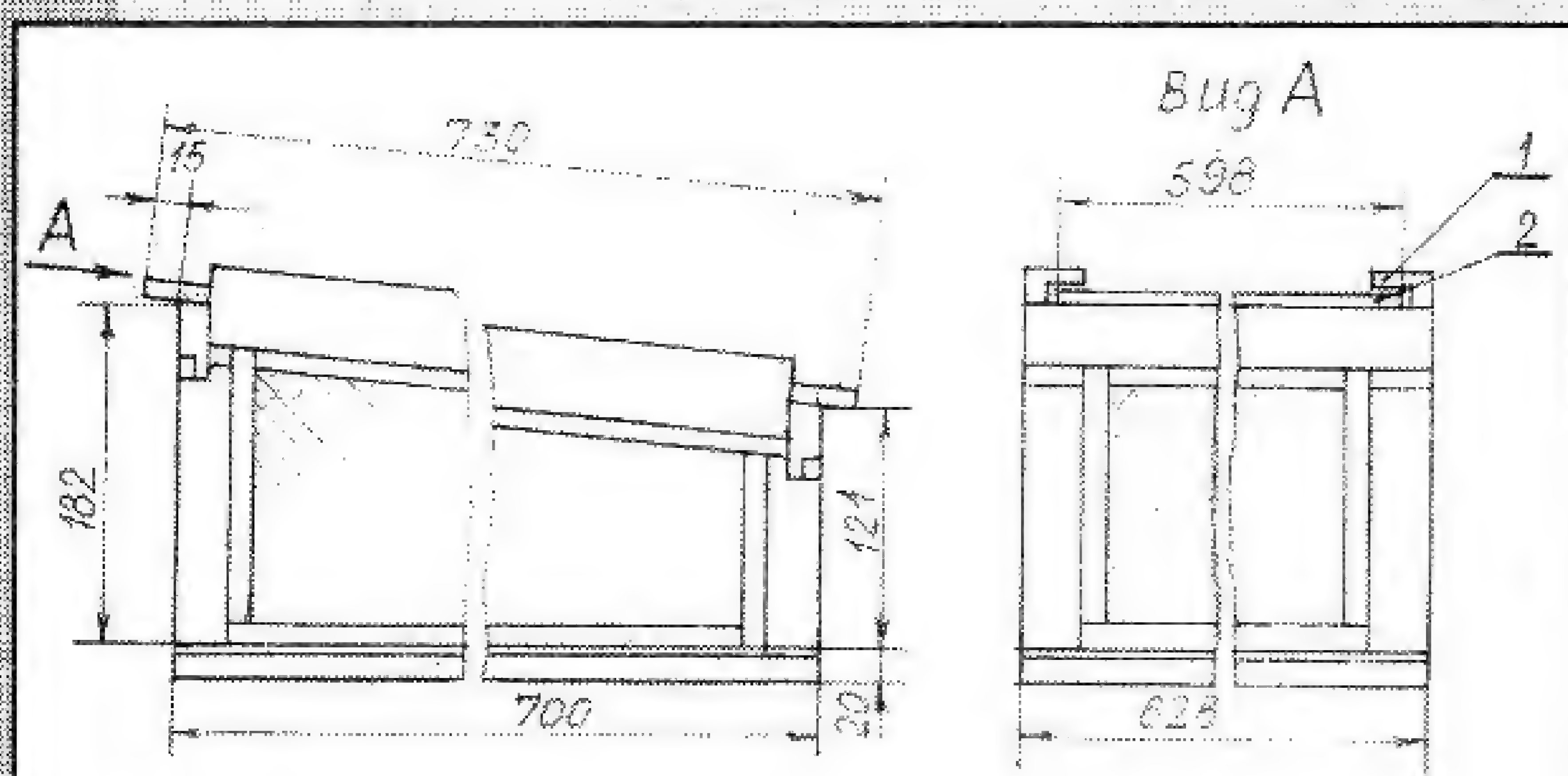

Рис 1. *Сушарка: 1 – каркас сушарки; 2 – скло*

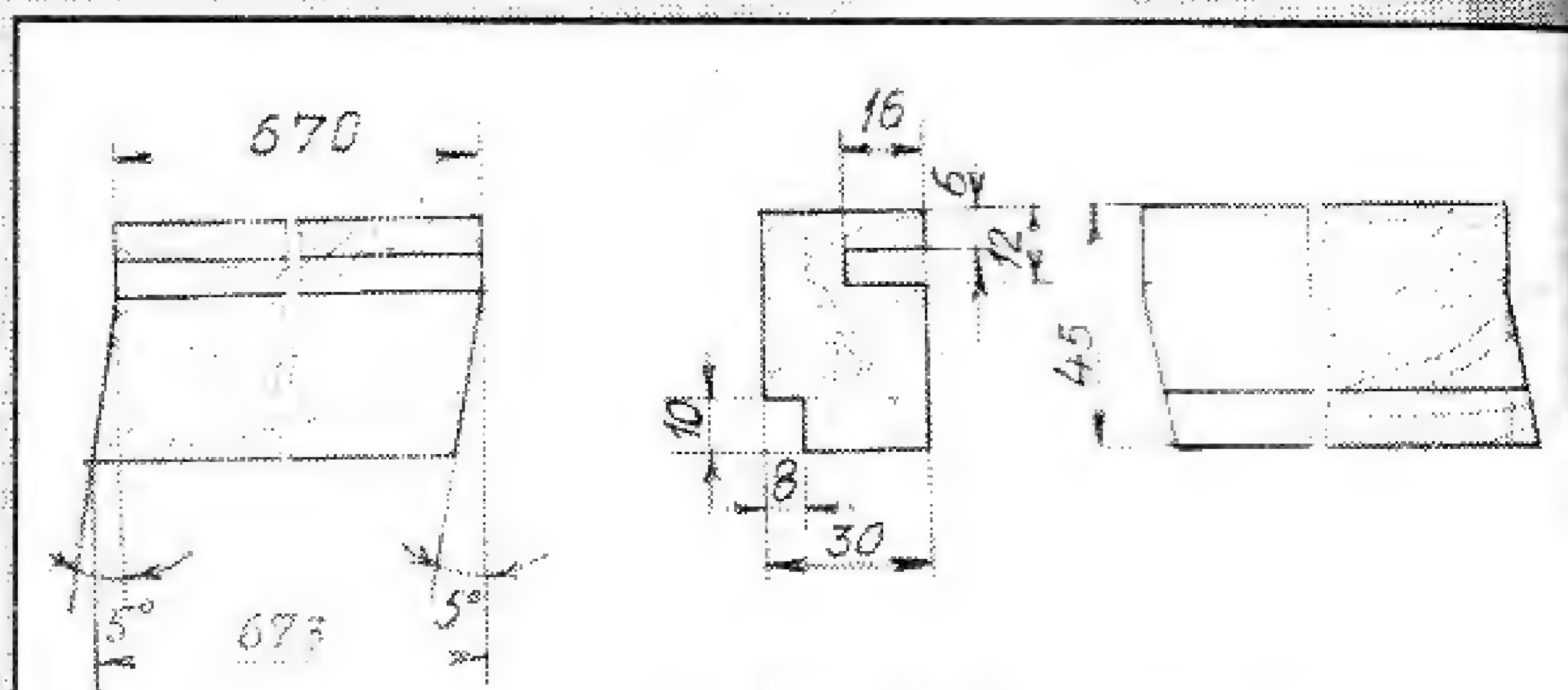

Рис. 7. *Напрямна ліва*

Пристрій сушарки представлений на рис. 1, а деталі для її виготовлення – рисунках 2–9.

Основою сушарки є планшет розміром 700 х 628 мм. Він виготовлений з листа фанери завтовшки 4 мм з прибитими знизу по периметру дерев'яними брусками 20 х 15 мм.

По кутах планшета установлюють чотири упори, до яких прибивають деталі обв'язки: дві напрямні і дві планки. Усі складені деталі утворюють єдину площину, до якої щільно, без зазорів, прилягає скло. Його розміри 730x598x4 мм. Конструкцією передбачений нахил скла до площини

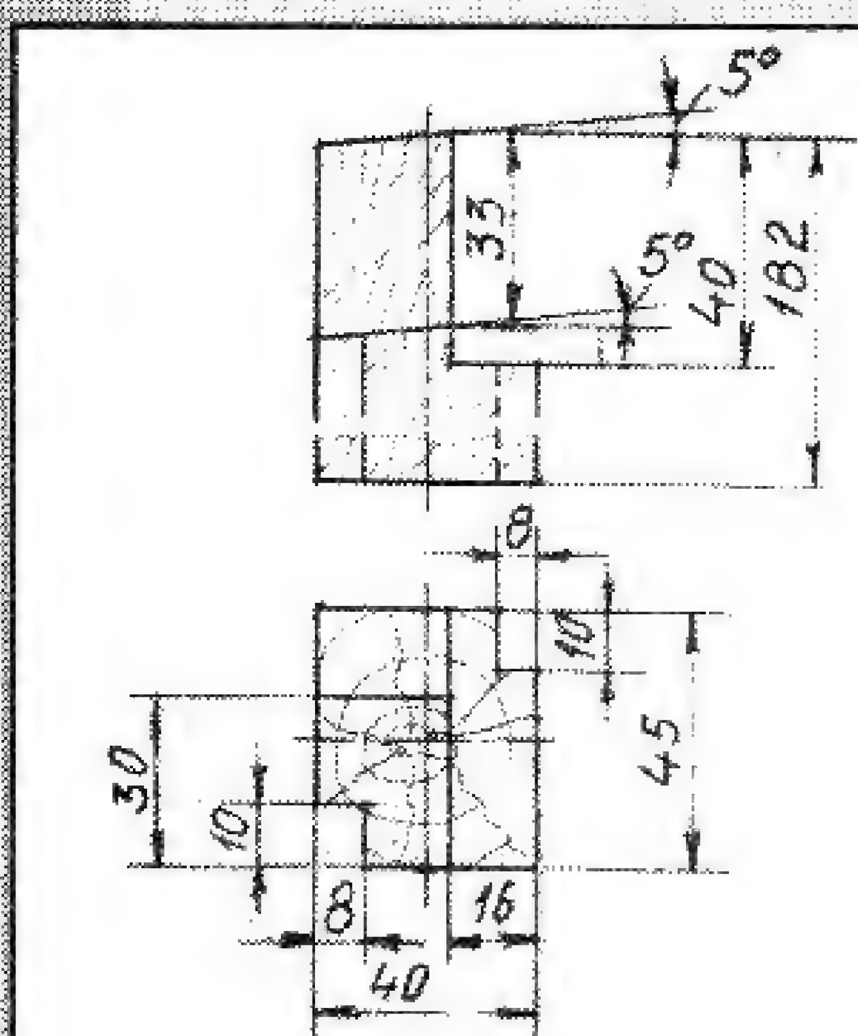

Рис. 2. *Упор правий високий*

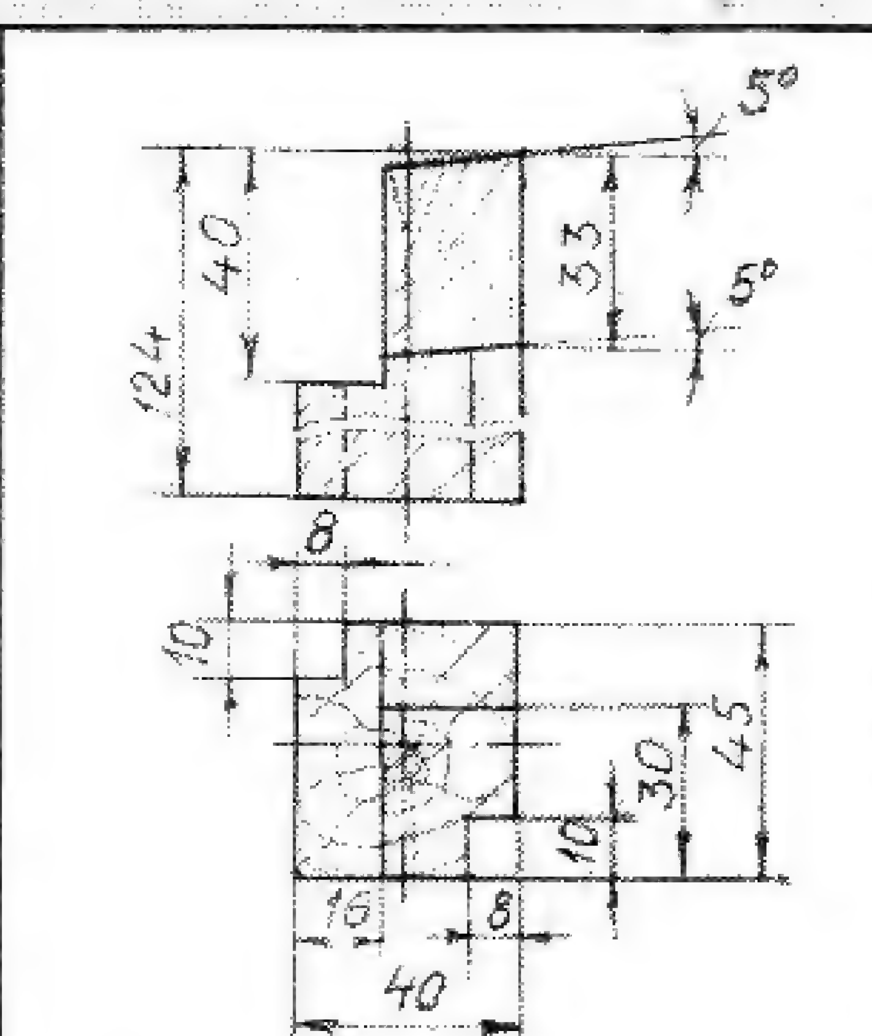

Рис. 3. *Упор правий низький*

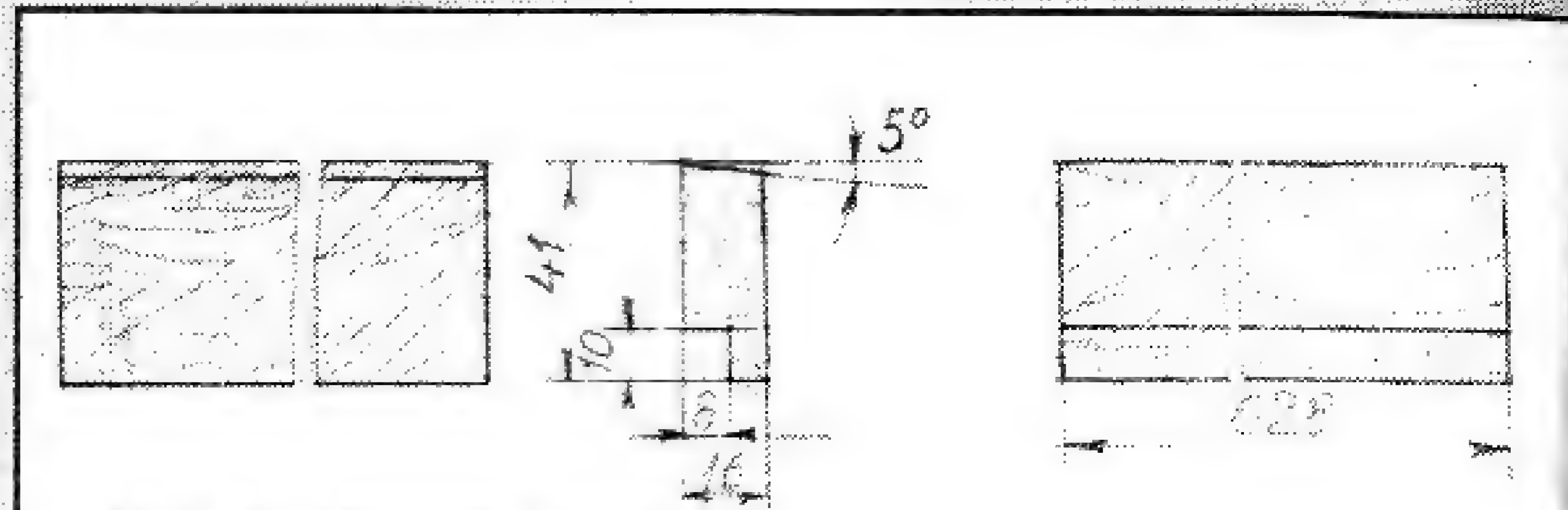

Рис. 8. *Планка верхня*

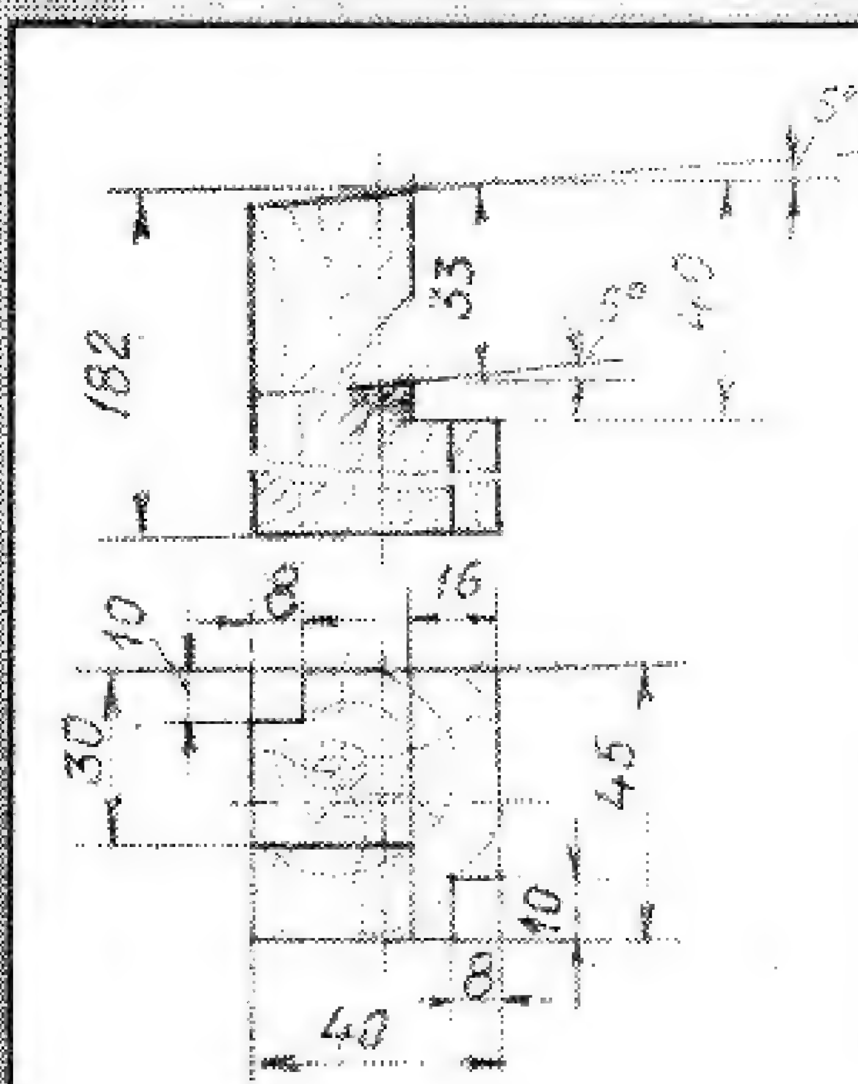

Рис. 4. *Упор лівий високий*

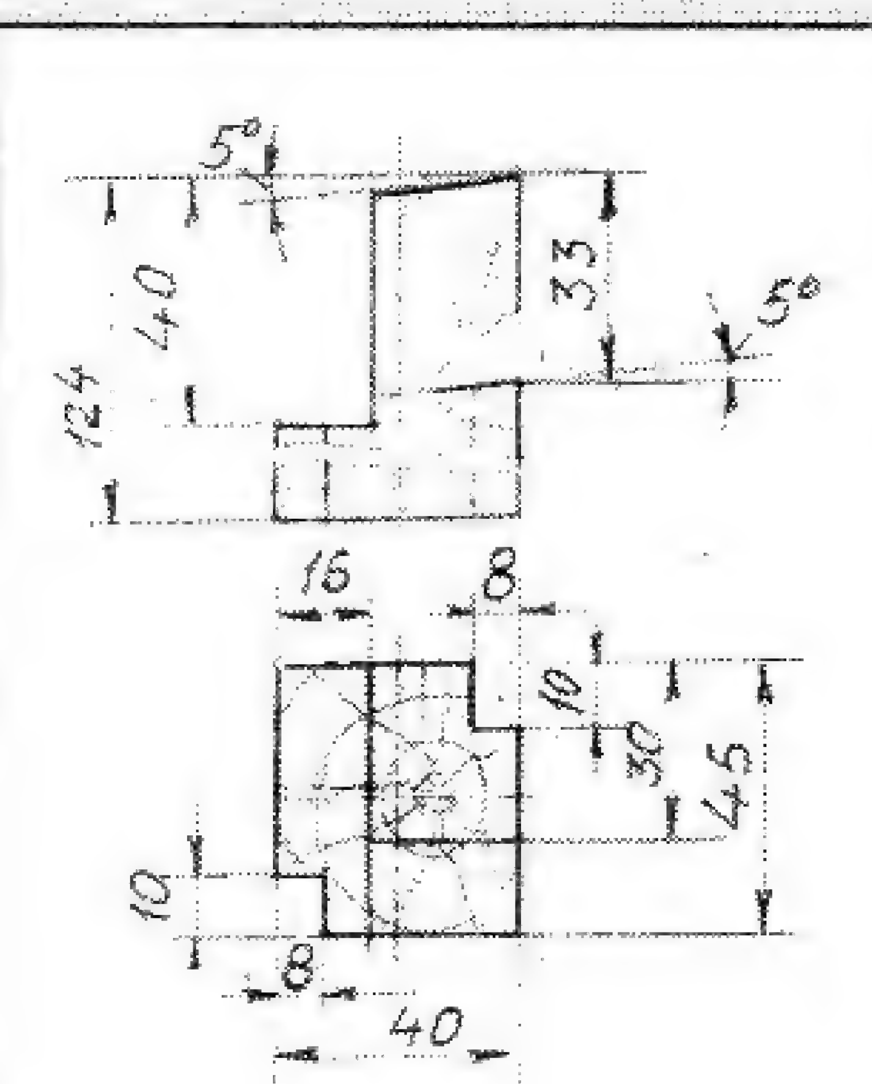

Рис. 5. *Упор лівий низький*

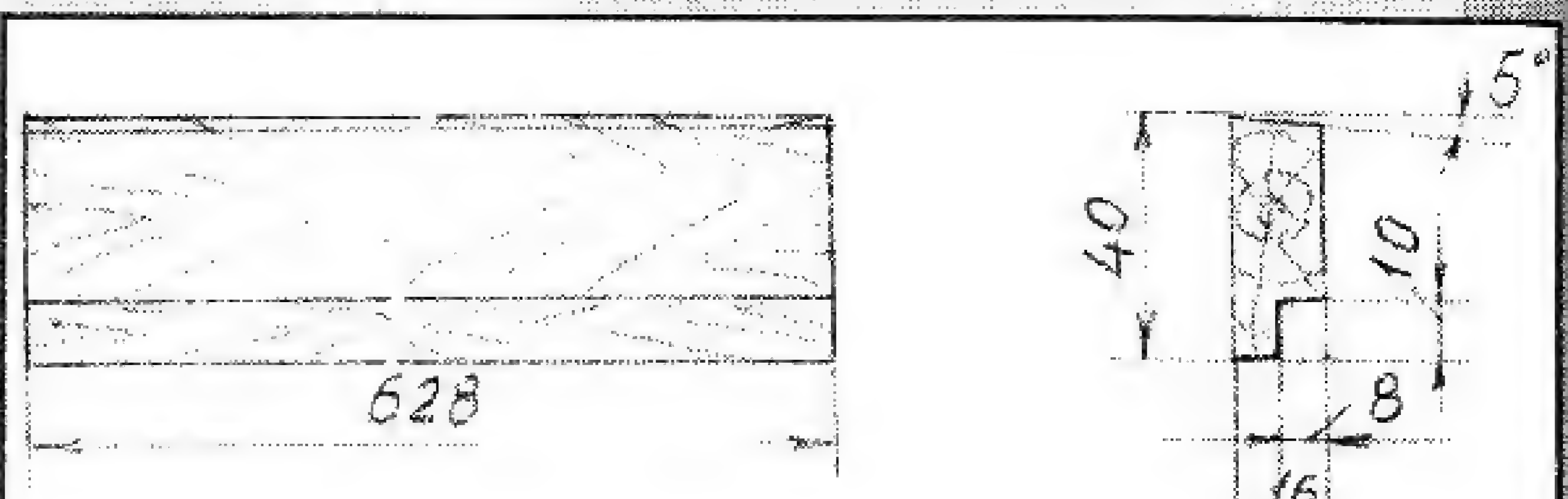

Рис. 9. *Планка нижня*

планшета 50, що зменшує відображення сонячних променів і поліпшує прогрівання продукту. З боків сушарки кріпиться побутова сітка зі склотканини, яку прибивають штапиками 10 х 8 мм до планшета й у прорізі, що передбачено в деталях обв'язки.

Сушарка легка, зручна у користуванні і може бути виготовлена у будь-якій столярній майстерні. Потрапляння до сушарки мух, ос та інших комах виключено. На дачі її можна встановити на підставках на землі у міжряддях виноградника.

Технологія сушіння звичайна. Яблука слід нарізати тонкими скибками, а зіпсовані та підбиті частини і насіння викинути до компостного бурта. За один раз у сушарку можна помістити одне відро нарізаних яблук.

Сушіння здійснюється під дією сонячних променів і потоку повітря через сітчасті стінки упродовж 2–3 діб (залишаємо на ніч). Добре, що у нашій місцевості майже постійно дмуть вітри. Не страшний і дощ, тому що вода стікає по склу і на продукт практично не потрапляє.

Повністю плоди досушуємо в духовці.

Використання сушарки торік дало можливість переробити практично без втрат весь урожай яблук.

О.О. Кузьмін

ЕКОНОМИМО ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ

❖ Використання спеціальних пристроїв для приготування їжі (електротостер, електрогриль, електрошашличниця тощо) – резерв економії електроенергії. Коефіцієнт корисної дії їх вищий, ніж конфорок електроплити. Тож при нагоді купіть ці речі і користуйтеся ними.

❖ Додатковий вимикач на шлангу пилососа підвищить оперативність роботи і також дасть змогу економити електроенергію.

❖ Найраціональніше для освітлення використовувати лампи спрямованого світла – настільні, торшери, бра, адже достатньою буде потужність ламп у 1,5–2 рази менша, ніж у підвісних світильниках.

❖ Пам'ятайте, що освітленість у приміщенні краща від однієї більш потужної лампочки, ніж від двох малопотужних, а енергії при цьому дві малопотужні споживають більше, ніж одна потужна. Та й купуючи одну лампочку (хай і потужнішу), ви витратите менше грошей, ніж на дві.

❖ Для частого виконання паяльних робіт придбайте два паяльники: менш і більш потужний і користуйтеся ними залежно від виду робіт.

ПІДПАЛИНИ ВІД ПРАСКИ МОЖНА ВИВЕСТИ

Якщо це сталося, не засмучуйтесь і не прощайтеся поспішно з улюбленою річчю. Якщо підпалини жовті, з ними, без сумніву, можна буде впоратися.

Підпалене місце слід змочити лимонним соком, зверху присипати цукровою пудрою: через деякий час випрати у холодній воді.

Можна змочити холодною водою, посипати дрібною сіллю і покласти на освітлене сонцем місце. Через деякий час прополоскати у холодній воді.

Або так: підпалене місце злегка змочити перекисом водню і виставити на яскраве світло. За кілька хвилин прополоскати в холодній воді.

На речі з шовку слід від праски треба покрити кашоподібною сумішшю з питної соди й води. Почекати, поки вона висохне. Потім залишки соди обережно зчистити щіткою.

Аби запобігти подібним прикростям, пильно стежте за своєю праскою.

Перед тим як прасувати костюм чи сукню, зверніть увагу на спеціальні позначки. Зображення перекресленої праски означає, що річ взагалі не можна прасувати. Приміром, речі з шовкового трикотажу навіть під ледь теплою праскою втрачають форму.

НАБІР ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЕЛЕКТРИКА

1. Набір для електрика складається з 5–6 викруток; двох хрестоподібних викруток різних розмірів, трьох – з прямим жалом різних розмірів та індикаторною викруткою. Усі викрутки з ізольованими ручками та ізольованим жалом.
2. Індикаторну викрутку застосовують для визначення напруги на дроті.
3. Пробник необхідний для визначення напруги в мережі – 110V–220V–380V.
4. Плоскогубці з ізольованими ручками використовують для розкручування гайок малих розмірів і як маленькі ручні тиски.
5. Качконоси з ізольованими ручками застосовують при спаюванні дротів, для вставляння дроту у важкодоступні місця, під час ремонту та підключення побутових електроприладів.
6. Кусачки з ізольованими ручками використовують для відкушування дроту під час електромонтажних робіт і ремонту електродроту.
7. Молоток 0,5 кг використовують для забивання цвяхів, дюбелів та інших домашніх робіт.
8. Набір гайкових ключів від 4 до 17 мм застосовують під час ремонту побутових електроприладів.
9. Ніж необхідний для зачищення ізоляції з дроту і кабелів під час електромонтажних робіт у будинку.
10. Ізоляційну стрічку застосовують як "швидку допомогу" при виявленні оголеного дроту.
11. Ліхтар рекомендують зберігати поруч з електрощитком чи на постійному місці у квартирі. Якщо раптом пропадає електрика, ліхтар освітить електрощиток і ви визначите й усунете несправність.

Це мінімальний набір інструментів, який рекомендують мати вдома.

Підготувала І.Куриневич

Юридичні консультації

Рубрику веде І.Миронець, кандидат юридичних наук

ЯКА Ж ЧАСТКА НАЛЕЖИТЬ МЕНІ?

Помер чоловік, з яким прожила у шлюбі з 1979 по 2003 рік. Заповіту чоловік не залишив.

Від першого шлюбу у нього дві дорослі доньки. Я не розумію, на якій підставі, коли оформляли спадщину, мене позбавили належної мені частки чоловікової частини спадку: машина, грошовий вклад.

Працівники нотаріальної контори мотивували відмову відсутністю доказів, що майно ми наживали разом. У переліку документів, які я мала подати для відкриття спадщини, такі документи не передбачалися.

Згідно з документами, машина придбана у 1984 році, а вклад у гривнях, значить, раніше 1979 року не міг надійти на рахунок банку. Згідно з довідкою із сільської ради з 1979 по 2003 рік ми жили і разом з чоловіком вели господарство. У день укладання угоди мені повідомили, що мені належить третя частина машини і половина грошового вкладу.

Буду вдячна за консультацію.

З повагою

Г.В. Власенко

Згідно з Цивільним кодексом України (ст. 1217) спадкування здійснюється за заповітом або за законом.

За відсутності заповіту спадкування здійснюється за законом.

Для спадкування за законом Цивільний кодекс передбачає черговість спадкування.

До першої черги спадкоємців за законом належать діти спадкодавців, той із подружжя, який його пережив, та батьки спадкодавця.

У другу чергу право на спадщину мають брати та сестри померлого, а також дід та баба, як з боку батька, так і з боку матері.

Далі йдуть спадкоємці третьої черги – це рідні – дядько та тітка.

Далі – четверта і п'ята черги близьких родичів померлого аж до шостого ступеня споріднення.

Кожна черга спадкоємців за законом одержує право на спадкування за відсутності спадкоємців попередньої черги.

Розміри частки у спадщині є рівними.

Разом з тим спадкоємці за усною угодою між собою, якщо це стосується рухомого майна, можуть змінити розмір частки когось із них.

Якщо це стосується нерухомого майна або транспортних засобів, вони також можуть змінити частки у спадщині, але вже за письмовою угодою, посвідченою нотаріусом.

Спадкоємці, які протягом не менше одного року до часу відкриття спадщини (смерті спадкодавця) проживали разом із спадкодавцем однією сім'єю, мають переважне право перед іншими на виділення їм у натурі предметів домашньої обстановки та вжитку в розмірі частки у спадщині, яка їм належить.

Спадкоємці, які разом із спадкодавцем були співвласниками майна, мають переважне право перед іншими спадкоємцями на виділення їм у натурі цього майна, у межах їхньої частки у спадщині, якщо це не порушує інтересів інших спадкоємців, що мають істотне значення (ст. 1279 Цивільного кодексу України).

Майно, набуте подружжям за час шлюбу, є їхньою спільною сумісною власністю.

Під час виділення частки із майна, яке є у спільній сумісній власності, вважається, що частки кожного із співвласників у праві спільної сумісної власності є рівними.

Суперечки з визначення часток співвласності у спільній власності вирішуються у судовому порядку.

НА ДОПОМОГУ МОЖЕ ПРИЙТИ СУД

Шановний пане І. Миронець, доброго Вам здоров'я!

Будьте ласкаві, підкажіть, як більш-менш безболісно вийти ось з такої ситуації:

У 1989 році, коли ми розлучилися з дружиною, було розділено і хату, а земельну ділянку (60,6 га) судом не ділили.

Та коли постало питання приватизації землі, мені кажуть, що потрібно розділити землю через суд.

Шість соток землі вважається за мною, і моя колишня дружина мусить подати до суду, аби розділити земельну ділянку, чого вона робити не хоче, а тому я не можу приватизувати свою частку землі.

Прошу: порадьте, як мені бути?

З повагою

Володимир Іванович Федченко,
м. Сміла

Розділ майна та земельної ділянки може бути здійснений самими громадянами за їхньою згодою.

Якщо громадяни добровільно не можуть прийти до згоди про вказаний розділ, питання розв'язується у судовому порядку.

Питання про подання позову до суду розв'язується також за згодою сторін, які сперечаються.

Зазвичай, ініціатором виступає та сторона, яка ставить питання про розділ.

Радимо Вам особисто виступити ініціатором звернення до суду і це пришвидшить розв'язання питання про приватизацію земельної ділянки.

ЦЕНТР ПОСЛУГ "ДІМ, САД, ГОРОД" ПРОПОНУЄ ПІСЛЯПЛАТОЮ:

Насіння квітів та овочів, Італія

Квіти: **гербера гібридна великоквіткова** (суміш кольорів, 0,3 г) - 13 грн.; **петунія гібридна великоквіткова, бахромчаста** (суміш кольорів, 0,2 г) - 13 грн.; **петунія гібридна великоквіткова, махрова** (суміш кольорів, 0,2 г) -13 грн.; **петунія витка** (суміш для корзин, балконів, горщиків, 0,4 г) - 6 грн.; **петунія великоквіткова** (суміш кольорів, 0,5 г) - 6 грн.; **пеларгонія зональна** , суміш (0.25 г) - 13 грн.; **стреліція** - 12 грн.; **гвоздика Шабо** (біла, жовта, червона, рожева, смугаста, суміш кольорів, 0,4 г) - 6 грн.; **стокротка помпонна** (суміш кольорів, 0,25 г) - 6 грн.; **дзвіночок махровий** (суміш, 0,8 г) - 6 грн.; **майори великоквіткові, махрові** (жовті, червоні, білі, суміш, по 1 г) - 6 грн.; **братки великоквіткові** (віола гігантська), кольори: білі, темно-червоні, рожеві, жовті, голубі, сині та суміш (0,25 г, 0,3 г) - 6 грн.; **кермек** (прекрасний сухоцвіт для зимових букетів), кольори білий, жовтий, червоний, синій, бузковий, оранжевий (0,3 г) - 6 грн.; **айстри помпонні** (1 г) суміш кольорів, прекрасні у зрізі - 6 грн.; **айстри групи принцеса** великоквіткові для зрізу, кольори: темно-фіолетова, біла, рожева, темно-червона, жовта та суміш (0,8 г) - 6 грн.; **фіалка духмяна** багаторічна. низька (0,6 г) - 6 грн.; **флокс Друмонда** (0,6 г, суміш) - 6 грн.; **хризантема Каріната** (1,5 г) - 6 грн.; **целозія гребінчаста** (0,8 г) - 6 грн.; **целозія пір'їста** (0,6 г) - 6 грн.; **настурція витка** (3 г) - 6 грн.; **геліхризум** (0,6 г) - 6 грн.; **чорнобривці карликові** (1 г) - 5 грн.; **чорнобривці високі** (1 г) - 5 грн.; **шавлія** карликова розкішна (0,3 г) - 5 грн.; **трава для котів** (3,5 г) - 5 грн.; **ромашка** великоквіткова (0,8 г) - 6 грн.; **примула** (0,1 г) - 6 грн.; **незабудка** (0,4 г) - 5 грн.; **портулак** махровий (0,4 г) - 6 грн.; **кохія** (1 г) - 6 грн.; **мірабіліс** (2 г) - 6 грн.; **настурція** (3 г) - 5 грн.; **лаванда** (0,5 г) - 6 грн.; **лунарія** (2,1 г) - 6 грн.; **левкой** Гігант Ніцци (0,5 г) - 6 грн.; **лобелія** (0,2 г) - 5 грн.; **антуріум** (0,7 г) - 6 грн.; **колеус** (суміш, 0,25 г) - 6 грн.; **іпомея** блакитна (1,5 г) - 6 грн.; **дельфініум** (0,6 г) - 6 грн.; **годеція махрова** (0,6 г) - 6 грн.; **гіпсофіла** біла та рожева (1 г) - 5 грн.; **гіпсофіла багаторічна** (1 г) - 5 грн.; **гвоздика турецька** (1 г) - 5 грн.; **аліссум** білий (0,5 г) - 5 грн.; **бальзамін** садовий махровий (1 г) - 6 грн.; **суміш квітів** Японський сад (1 г) - 6 грн.; **календула** махрова великоквіткова (2 г) - 5 грн.; **капуста декоративна** (0,3 г) - 6 грн.

Кімнатні рослини: **гербера** -13 грн.; **аспарагус** пір'їстий Plumosus (0,5 г) - 6 грн.; **бальзамін** кімнатний (1 г) - 6 грн.; **перець** кімнатний (0,6 г) - 6 грн.; **пасифлора** (0,4 г) -6 грн.; **стреліція** -12 грн.; **пеларгонія** (0,25 г) - 13 грн.; **колеус** (0,25 г) - 6 грн.

Овочі: **перець** солодкий Ріг Бика, ранній (1,5 г) - 6 грн.; Квадрат Асті, жовтий та червоний (1,5 г) - 6 грн.; **помідори низькорослі** Сан Марцано, сливка рання (2 г) - 6 грн., **високорослі** Сан Марцано, довга сливка (1 г) - 6 грн.; **великі круглі** для їжі та переробки Сан Пьєтро (2 г) - 6 грн.; Рома V/F, велика сливка, гарна для консервації (2 г) - 6 грн.; Волове Серце (1,2 г) - 6 грн.; Зимове гроно - ґроновидні, зимові, округла сливка, плоди однакового розміру, гарно зберігаються (1,5 г) - 6 грн.; Кемпбел 30 - низькорослі для переробки (2,2 г) - 6 грн.; Кемпбел 31, низькі, плоди однорідні, високої товарної якості, лежкі (2,2 г) - 6 грн.; **кавун** ранній Цукристий Малюк (3 г) - 5 грн.; **цибуля біла** Б'янка, однорічна, серпнева (3 г) - 5 грн.; біла травнева (3 г) - 5 грн.; цибуля золотиста Денсіті-2, однорічна рання (4 г) - 5 грн.; Глобус червона (5 г) - 5 грн.; **цибуля золотиста**, кругла Грандина 502 (5 г) - 5 грн.; **цибуля червона** Росса ді Тоскана (3,5 г) - 5 грн.; **капуста цвітна** зимова (2 г) - 5 грн.; **баклажан** Чорна Красуня (2,5г) - 5 грн.

Набори насіння квітів: Набір насіння **айстр на зріз** (10 сортів) - 8 грн. Набір насіння **голчастих айстр** (10 сортів) - 8 грн. Набір насіння **півонієподібних** та **трубчастих айстр** для зрізу (10 сортів) - 8 грн. Набір насіння **для дітей** (швидко та добре проростає) - 7 грн.; Набір насіння **Альпійська гірка** - 10 грн. Набір насіння **сухоцвітів** (10 найменувань) - 10 грн.; Набір насіння **сухоцвітів** та **декоративних трав** - 15 грн. Набір насіння **декоративних трав** - 12 грн. Набір насіння **дворічників** та **багаторічників** (10 найменувань) - 10 грн. Набір насіння **квітів для балконів** (10 найменувань) - 8 грн. Набір насіння квітів для **рабаток** (низькорослих та сланких) (10 шт.) - 8 грн. Набір насіння **квітів для балконів** (10 шт.) - 8 грн.; Набір насіння **однорічників** для букетів та на зріз (10 найменувань) - 12 грн. Набір насіння квітів (20 найменувань) -15 грн.

Набір городника: **морква** Нантська, 2 г; **буряки** Червона куля, 3 г; **баклажани** Алмаз, 0,4 г; **перець** Червоний Велетень, 0,5 г; **помідори** Новичок, 0,5 г, Лагідний, 0,5 г, Флора, 0,5 г, Іскорка, 0,5 г; Меран F_1, 10 нас.; **огірки** Роднічок, 1 г , Фенікс, 3 г, Аіст, 3 г, Маша F_1, 10 нас.; **кріп**, 10 г; **петрушка** Гігантела ,1,5 г; **диня** Золотиста (ран.), 0,3 г; Леся (серед.), 0,3 г - **10 грн.**
Набір овочів та квітів (10 овочів та 10 квітів) - 15 грн.

Стимулятор росту Емістим С (універсальний) - 6 грн.

Чаркор — регулятор росту для укорінення живців рослин - 6 грн.

Добрива для зимового підживлення кімнатних квітів, рослин, розсади (15 г) - 2 грн.

Набори цибулин сортових гладіолусів (I-IV розборів): ***№ 1:*** Маліка (рожевий), Морська раковина (рожево-червоний з білим), Шоколадниця (димчасто-рожевий), Рожевий американець (рожево-червоний з білим), Артеміда (малиновий), Мазер дей (лососево-рожевий), Нью голд (жовтий), Плумтарт (буряковий), Карелі (темно-фіолетовий), Олімпійський вогонь (червоний). Ціна набору - 25 грн. ***№ 2:*** Снігова королева (біло-голубий), Зелений Слон (салатовий), Нова люкс (жовтий), Звуки саксофона (абрикосово-палевий), Русская красавіца (біло-рожевий). Польот Фламінго (біло-рожево-малиновий) Вєнец (червоний з ліловою облямівкою), Волнующая радость (рожево-малиновий), Афродіта (рожево-червоний), Гранатовий браслет (гранатово-червоний), Єкатерина Дашкова (бузковий). Космічний простір (голубий), Чорний жемчуг (чорний), Шоколадниця (димчасто-рожевий), Рожевий ліхтар (яскраво-рожевий). Ціна - 33 грн. (15 цибулин + 1-2 в подарунок).

№ 3: Білий ведмідь (білий гігант), Зелений какаду (салатовий), Золота прем'єра (жовтий з палевим), Солнечний луг (лимонний), Знойний день (бруснично-димчастий), Єлена прекрасна (біло-рожевий), Присцилла (червоний з малиновою облямівкою), Долгожданний дебют (чайно-рожевий), Сонце Африки (яскраво-червоний), Маліка (рожево-малиновий), Розовий американец (насичено-рожевий), Ред Меджесті (червоний), Сірєнєвоє чудо (бузковий), Неоновая молія (голубий), Чорний мустанг (чорний). Ціна - 33 грн. (15 цибулин + 1-2 в подарунок). ***№ 4:*** Ацидантера (цибулини різних розборів - 10 шт.). Ціна - 20 грн.
Набори по 5 цибулин: 1 - Нью голд (жовтий); 2 - Паролік (оранжевий); 3 - Морська раковина (рожево-малиновий). Ціна одного набору - 10 грн.

Дітки цих сортів (30-50 цибулинок) - по 4 грн.

Сортосуміш дітки гладіолусів (100-150 шт.) Ціна - 4 грн.

Каталоги повнокольорові: "Декоративные деревья и кустарники" - по 25 грн.; "Полный каталог древесных растений, кустарников, многолетников и плодовых деревьев" - 150 грн. (Ціна включає пересилку).

Умови пересилки. Для оформлення замовлення необхідно написати потрібні вам збірники, книги, набори та кількість. Витрати за пересилку фіксовані залежно від вартості замовлення. Розрахунки зроблені згідно з державними поштовими розцінками. Якщо вартість замовлення становить від 5 до 10 грн., то вартість пересилки +3,50 грн.; 11—15 грн. + 4,50 грн.; 16—20 грн. + 5,50 грн.; 21—35 грн. + 7,50 грн.; 35—50 грн. + 9 грн.; 51—60 грн. + 10 грн.; 61—80 грн. + 12 грн.; 80—100 грн. + 15 грн. Гроші наперед і в конвертах не висилайте. Чітко пишіть повну адресу з індексом, прізвище, ім'я, по батькові.

Замовлення надсилайте за адресою: 02002, Київ-2, а/с 208.

...найкращі українські та німецькі сорти картоплі (насіння найвищих репродукцій) – недорого. Консультації.

О.П. Юренко,
вул. Артема, 1, с. Диканька, Полтавська обл., 38500,
тел. (05351) 9-16-97

...агроном-виноградар пропонує саджанці, чубуки комплекс-ностійких сортів. Конверт – каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. (0612) 67-49-53

...садивну картоплю 70 новітніх сортів світової селекції. Посилки від 6 кг. Безкоштовний каталог у вашому конверті.

Костянтин Юрійович Давидовський,
пр-кт Корольова, 2-в, кв. 64,
м. Київ-134, 03134, тел. (044) 402-58-00

...насіння овочів і квітів: аматорське, вітчизняне та зарубіжне. Від 10 коп. у міні- і 50 коп. – у кольорових пакетах. Знижки (до 25%), гурт (до 45%), вагові. Захист рослин. Конверт – каталог.

Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка, Мар'їнський р-н,
Донецька обл., 85630, тел. (06278) 2-35-20

...цибулини лілій усіх груп для відкритого ґрунту та вигонки. Конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл.,
тел. (03352) 92-0-77, моб. 8 (050) 104-78-53

...теплиці всесезонні, зимові сади, ґрунтовий електрообігрівальний дріт (тепличний), металопластикові вікна, ландшафтні, зварювальні роботи, водойми, антени мобільних телефонів. Гуси, індики, фазани, цесарки.

Тел. (044) 405-71-91, (050) 133-94-02,
(050) 294-97-31

...саджанці і насіння звичайних, нових, рідкісних культур та квітів з власної колекції. Близько 700 найменувань. Конверт з марками на 80 коп. – об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...60 високоврожайних сортів картоплі.

Володимир Петренко,
с. Березова Лука,
Гадяцький р-н, Полтавська обл., 37342

...високоякісний садивний матеріал гладіолусів кращих сортів зарубіжної та вітчизняної селекції на зріз.

Леонтій Кузьмич Глуменко,
вул. Транспортна, 1-б,
м. Чернігів, 14010, тел. (04622) 2-19-29

...красивоквітуючі та декоративнолистяні кімнатні рослини, балконні, ліаноподібні, садові, діжкові, сухоцвіт для аранжування букетів.

Ірина Ярославівна Буряк,
вул. Шкільна, 21-а, м. Жидачів,
Львівська обл., 81700

...найкращі саджанці суниць: Ольвія, Брайтон, Референта, Тудла та інші. Конверт – каталог.

Тетяна Петрівна Духовська,
Юлія Володимирівна Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19615,
тел. (0472) 30-29-28

...тюльпани 300 сортів (60 бахромчастих), нарциси, гіацинти, дрібноцибулинні.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 29, м. Київ, 02156

...гіацинти, крокуси, іриси, виноград. Конверт – каталог.

В.В. Литвин,
вул. Щорса, 7/9, кв. 53, м. Київ, 03150

...шиншили. Дорослі і молодняк.

А/с 3, смт Голованівськ, Кіровоградська обл., 26500,
тел. 8 (050) 98-205-90

...саджанці: троянд, шипшини.

А/с 238, м. Красноармійськ, 85307,
тел. 8 (050) 478-02-04, 8 (06239) 272-04

...високоякісну насіннєву картоплю найкращих вітчизняних та зарубіжних сортів: Агаве, Беллароза, Слов'янка, Повінь, Серпанок, Обрій та інші. Конверт – каталог.

Станіслав Антонович Кусторовський,
К. Маркса, 24, кв. 21, м. Шепетівка, Хмельницька обл., 30400,
тел. (03840) 54559

...систему крапельного зрошення, комплект (сотка і більше).

Тел. 8 (050) 923-32-97

...велику надранню ромашку, цибулини гладіолусів, голландські лілії.

О.В. Притиковський, *вул. Проектна, 14,*
м. Чернігів, 14034

...найкращі сорти гладіолусів, лілій, тюльпанів, ромашка надрання – травнева, середня, пізня, голуба, дороникум. Гуртові знижки. Конверт – каталог.

А.І. Клюшніченко,
вул. Красноярська, 22, м. Кіровоград, 25004

...хворобостійкі (не чорніють), високоврожайні (до 15 кг з куща), надранні (з кінця травня) помідори – гарантований урожай.

А/с 78, м. Київ, 02154

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, агрусу, малини, суниці.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул. 60 років Жовтня, 55-а, м. Карлівка,
Полтавська обл., 39500

...щорічно оновлювана колекція найновіших, найкращих великоплідних сортів малини, смородини, агрусу, суниць. Опт, роздріб, поштою.

Володимир Федорович Нікіпелов,
вул. Шевченка, 76, с. Тубільці, Черкаський р-н.,
Черкаська обл., 19611

...картоплю надурожайну, понад 800 кг з сотки: Агаве, Беллароза, Бернадет, Пікассо, Слов'янка; найсмачніші Голдіка, Світанок київський та ін. Суницю садову Ерліглоу, Гігант Джорней, Чомора Карусі та ін. Лікарські – золотий корінь, лимонник, левзея та ін.

Анатолій Михайлович Попов,
вул. Святошинська, 40-в, кв. 8,
м. Вишневе, Київська обл., 08132

...інкубаційні яйця, добових курчат, молодняк порід: кохінхін чорний, голубий, брама куріпчаста, золотиста, світла, темна; орпінгтон різних окрасів, юрловські голосисті, орловські ситцеві, фавероль (лососева), нью-джерсі, цесарки, павичі, молодняк кролів: фландр, каліфорнійські, рекс-кастор, в'єтнамські свині.

С.М. Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка,
Уманський р-н, Черкаська обл., 20300,
тел. 8 (050) 38-38-288

...хризантеми 70 сортів: великоквіткові на зріз, бордюрні, горщикові – укорінені живці в контейнерах. Ромашку великоквіткову, герберну. Конверт – каталог.

С.П. Горбешко,
вул. Жовтнева, 11, ст. Слобідка,
Кодимський р-н, Одеська обл., 66050,
тел. 067-487-19-58

...сортові тюльпани. Вигонка. Помірна ціна.

Сергій Лукич Васильєв,
с. Лозанівка, Приморський р-н.,
Запорізька обл., 72151

На правах реклами

...Інжир. Конверт.

Богдан Михайлович Гаморак,
вул. Шевченка, 12/13, м. Тлумач,
Івано-Франківська обл., 78000

...садивний матеріал гладіолусів і тюльпанів. Конверт – каталог.

Лідія Хомівна Березовська,
с. Топчине, Магдалинівський р-н,
Дніпропетровська обл., 51132

...сенполії 550 сортів. Живці, розетки, вазони.

8 (044) 406-11-66, 8 (050) 558-84-72

...іриси, лілійники, гіацинти, тюльпани, нарциси, лілії, троянди. Конверт – каталог.

Зінаїда Кузьмівна Глуменко,
вул. Щорса, 20, с. Кожанка, Фастівський р-н,
Київська обл., 08550

...житловий будинок 70 м², газ, вода (і гаряча), санвузол. У дворі погріб, гараж, госпблок, 25 соток, гарний сад, виноградник, чиста зона (Полтавська обл.).

Тел. (044) 573-23-00,
моб. 8 (097) 259-83-32

...укорінені живці хвойних декоративних рослин на дорощування 20-ти найменувань.

Володимир Ярославович Кузенко,
тел. (032) 227-52-53, 8 (067) 773-89-29

...найдешевші ціни – на насіння овочевих, насіннєву картоплю (40), саджанці смородини (20), агрусу (10), канни. Конверт – каталог.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, 17502

...молодняк в'єтнамських міні-свиней.

Гордієнко,
тел. (0432) 59-47-12, (067) 901-73-22

...насіння лофанту – тибетський медонос, лікування астми, парезу, простати, потенції, імуностимулятор.

Олександр Григорович Чміль,
вул. Вороного, 11, смт Варва, Чернігівська обл., 17600

...колекційні сорти гладіолусів. Конверт – каталог (можливо кольоровий).

В.В. Поздєєв,
Патріотична, 36-а, кв. 34, м. Запоріжжя, 69035,
www.perspective.zp.ua

...обприскувачі РЕТ на 4, 6 і 8 л рідини за ціною 11, 15, 17 грн. Пересилка – 5 грн. Накачуються автонасосом. Чудово розпилюють, легкі, зручні.

А/с 30, Івано-Франківськ, 76007,
тел. (03422) 6-08-52

...саджанці сучасних сортів смородини, порічок, агрусу, декоративних, самшиту; канни (5); гладіолуси, ацидантера, хоста; насіння овочевих. Пакет насіння, каталог – безкоштовно. Надішліть конверт.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...квіти, які ростуть у тіні, насіння та саджанці. Конверт – каталог.

Г.П. Тимофій,
с. Нижній Березів, Косівський р-н,
Івано-Франківська обл., 78615

...багаторічники, цибулинні, ліани, декоративні кущі. Конверт – каталог.

Ярослава Валентинівна Дудка,
вул. Путилова, 11-а, м. Полтава, 36013

...недорого лілії, гладіолуси, тюльпани – сорти для зрізу і колекцій. Безкоштовний каталог – у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 33, м. Кременчук-8,
Полтавська обл., 39608, тел. (05366) 68951

...саджанці троянд елітних сортів на весну 2005 р.

Н.П. Коробань,
вул. Горького, 61, с. Оріхове,
Антрацитівський р-н, Луганська обл., 94683

...високоврожайну картоплю Беллароза, Беттіна, Скарб та ін. (50).

Василь Іванович Воронік,
вул. Богуна, 19-а, м. Н.-Волинський,
Житомирська обл., 11709, тел. (04141) 3-83-28

...конструкції міні-тракторів (15 грн.), саджалок (8 грн.) і безкоштовно каталог порад.

А/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...500 кг овочів з сотки без поливу – перевірена беззатратна методика. П/переказ 5 грн. + заявка. Є новинки овочів, квіти.

Максим Петрович Курінний,
вул. Суворова, 49, смт Високопілля,
Херсонська обл., 74000

...саджанці великоплідних сортів чорної смородини (20), агрусу малоколючкового, стійкого до борошнистої роси (5), нових сортів малини (8), суниці (6).

С.М. Гращенков,
с. Сасівка, Компаніївський р-н, Кіровоградська обл., 28416,
8 (05240) 931-33

...насіння, сіянці кактусів.

П.П. Бобруйко,
вул. Приморська, 11, кв. 117, м. Южне, Одеська обл., 65481

...насіння та сіянці тропічних рослин (45 видів) і пасифлори (50 видів).

www.passiflora.modus.net.ua,
вул. 40 років Жовтня, 84, м. Боярка, Київська обл., 08154

...золотий вус (домашній женьшень), книги про його застосування. Високоврожайну картоплю (25); плоскоріз Фокіна, міцелій грибів.

Борис Олександрович Карпич,
п/с 32, м. Харків, 61052

...саджанці суниць: Зефір, Ольвія, Референта, саджанці смородини, комплексностійких сортів винограду. Вкладайте підписаний конверт.

В.В. Гудзенко,
вул. Московська, 40, м. Балта, Одеська обл., 66100,
тел. 8 (04866) 2-41-78 (увечері)

...свині вислочеревні. Ферма.

Тел. 8 (06239) 2-95-64, 8 (050) 525-13-34

...саджанці: китайський лимонник, елеутерокок, малина Кумберленд, насіння: турецька квасоля з горіх, фіголистий гарбуз, цибулини морської цибулі. Конверт – каталог.

М.О. Голюк,
с. Бутівці, Старокостянтинівський р-н,
Хмельницька обл., 31113

...насіння ківі, жминди, гумі, чорниці, граната, чуфи, арахісу, елеутерококу, наперстянки, скорцонери – по 2 грн. за пакет. Пересилка – 10%.

О.В. Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин,
Вінницька обл., 22100

...фазанів мисливських.

Віктор,
м. Васильків,
тел. 8 (271) 2-19-63, 8 (050) 137-15-88

...кращі сорти помідорів.

Ю. Скарбовійчук,
вул. Чалово, 23, с. Старостинці,
Погребищенський р-н, Вінницька обл., 22212

...зробіть свій будинок теплим! Надзвичайно ефективні системи опалення приватних будинків на 74% зекономлять вам час та

гроші, усунуть проблему забезпечення паливом. Серйозна конкуренція природному газу! Інформація – безкоштовно. Надсилайте конверт із з/а.

"Техноком", вул. Незалежності, 54, смт Ст. Вижівка, Волинська обл., 44400

...компактний доїльний апарат (Чехія). Вакуум-компресор поршневий. Гарантія 1 рік, можлива доставка. Інструкція – конверт.

В.І. Дутко,
вул. Галицька, 6/1, м. Тернопіль, 46002, тел. 8 (035) 25-28-54, моб. 8 (067) 280-83-99

...саджанці троянд (березень-травень, вересень-жовтень) є в наявності 50 найкращих сортів різних кольорів як для озеленення вашої ділянки, так і для вирощування на зріз. Реалізація на місці.

Юлія Іллівна Дутчак,
тел. 8 (03736) 5-70-22, 8 (067) 372-407-037

...іриси, лілії, лілійники.

Марія Веремiївна Александрович,
вул. Калініна, 8/1, м. Богуслав, Київська обл., 09700

...саджанці елітних сортів великоплідної садової суниці (світової колекції), конверт – каталог.

Б.М. Масленко,
пров. Комунальний, 3, м. Кіровоград, 25018

...кущі троянд різних сортів.

м. Охтирка, тел. 8 (05446) 95-2-66, 8 (067) 455-32-68

...картоплю найврожайніших, найсмачніших, найновіших сортів в Україні (60). Та хіт 2005 р. – найврожайніший і найсмачніший Бернадет. Помідори (99), квасоля (20). Найкращі, рідкісні, оригінальні стимулятори, фунгіциди, інсектициди, комплексні та ЕМ-препарати поштою. Конверт – каталог.

О.А. Іллющенко,
а/с 61, м. Прилуки, 17500, тел. 8 (066) 712-06-90

...жоржини на зріз... Конверт – каталог.

Світлана Валентинівна Матвійчук,
с. Стуфчинці, Хмельницький р-н, Хмельницька обл., 31323

...саджанці плодових дерев та кущів (малина чорна, жовта, смородина, районовані сорти винограду, декоративні кущі та багаторічні рослини, у т.ч. виткі (жимолость, клематиси і т.д.), троянди (грунтопокривні, бордюрні, кущові, виткі), хвойні та вічнозелені (самшит).

Ірина Валентинівна,
вул. Шевченка, 82, с. Пухівка, Броварський р-н, Київська обл., тел. 8 05070-999-11, 8 (097) 27-27-000

...поросят в'єтнамської міні-свинки.

Тел. 8 (066) 750-38-86, 8 (066) 760-19-49, (044) 410-30-43

...створіть свою справу! Безпрограшний шанс для бажаючих зайнятись надприбутковим бізнесом у новій галузі тваринництва! Швидка окупність, оборот капіталу – 120 днів. Реальна можливість заробити від 29600 грн. за виробничий рік із зайнятої ділянки всього 100 кв. м. Спільна програма співпраці: гарантія збуту та організаційна підтримка! Ознайомлення з бізнес-проектом – безкоштовно. Надішліть листа (вкладіть конверт із з/а).

Петро Володимирович Кузьмич,
а/с 116 "Д", вул. Володимирська, 101, м. Ковель, Волинська обл., 45006

...декоративні дерева та кущі, медоноси, лікарські, декоративно-плодові, трав'янисті та грунтопокривні.

8 (066) 220-82-58, 8 (044) 452-80-04

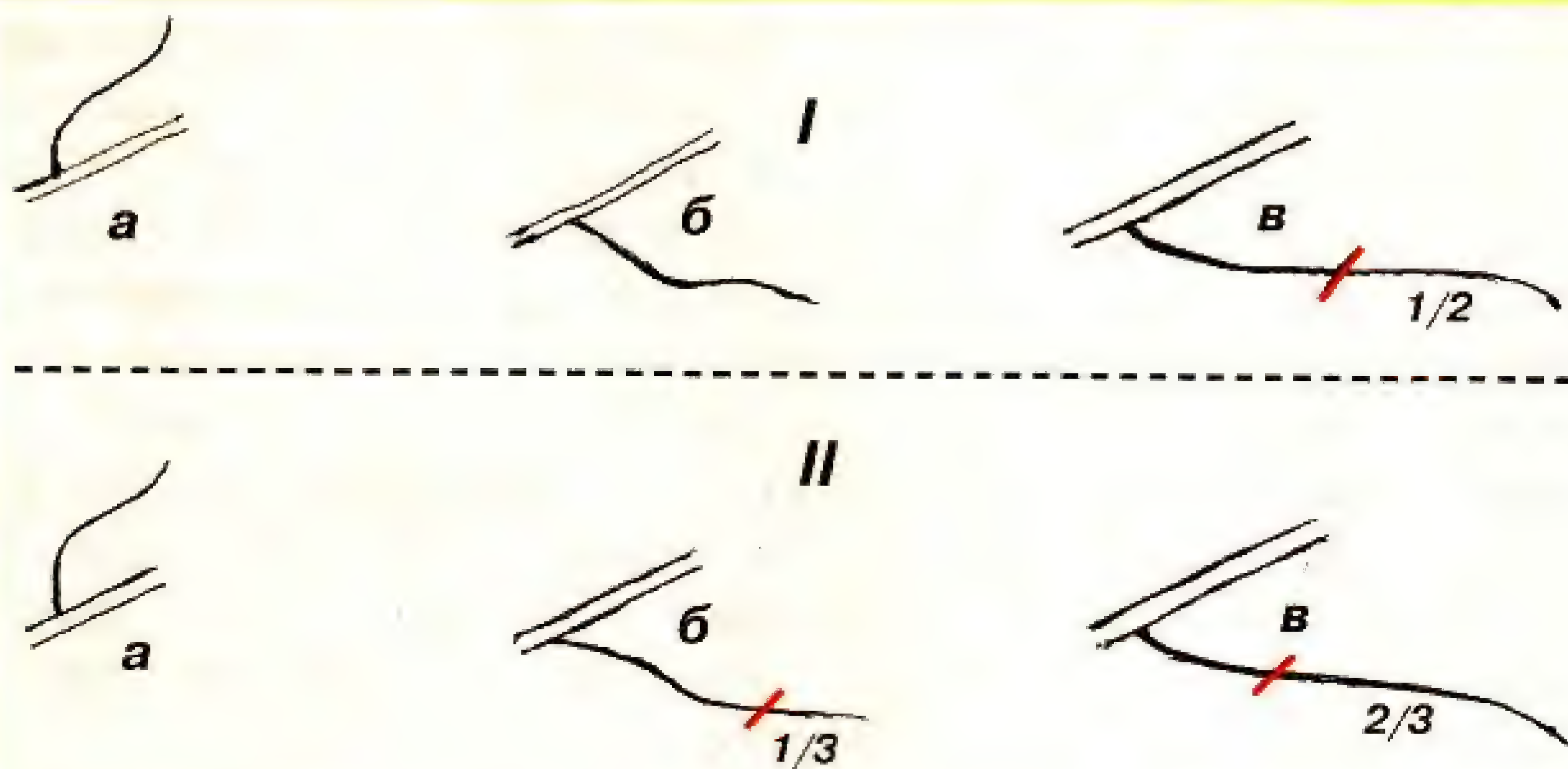

Рис. 2. Варіанти закладання гілок різних типів: I – напівскелетних (а – пагони до 40 см, не використовуються; б – пагони 40–60 см, не вкорочуються; в – пагони довші 60 см, вкорочуються на 1/2); II – обростаючих (а – пагони до 40 см, використовують, не вкорочуючи; б – пагони 40–60 см, вкорочують на 1/3; в – пагони довші 60 см, вкорочують на 2/3).

Рис. 4. Літня чеканка абрикоса: а – бічне розгалуження без літньої чеканки; б – бічне розгалуження (праворуч) після літньої чеканки.

ню скелетну гілку). А решту пагонів видаляють (у зоні штамба, ярусу, серед конкурентів – крім одного бокового на скелетну гілку та одного на центральний провідник). Далі від нижньої скелетної гілки відміряють 35–40 см (відстань до наступної скелетної гілки на центральному провіднику), відлічують вгору ще 6–7 бруньок і над верхньою з них центральний провідник зрізують. А на 20–30 см нижче його зрізу зрізують верхівку пагона, залишеного на майбутню нижню скелетну гілку (див. рис. 1).

І так кожної наступної весни: у такий же спосіб через кожні 35–40 см закладають по одній скелетній гілці першого порядку, та одну – на пагін подовження центрального провідника. З інтервалом 20 см від скелетних гілок залишають помірної сили гілки під майбутні напівскелетні. Решту на центральному провіднику – видаляють.

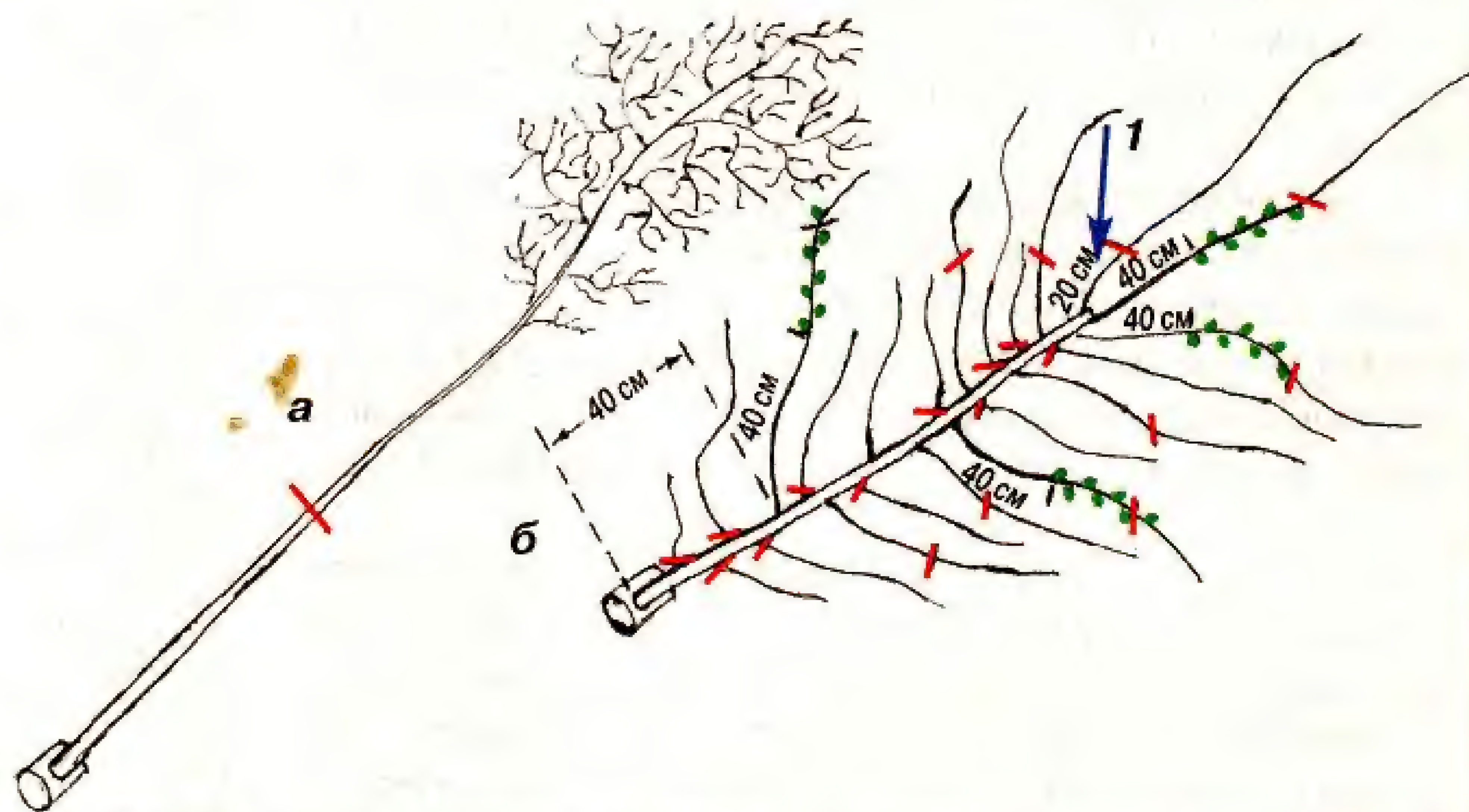

Рис. 5. Сильне омолодження гілки: а – вигляд гілки у весну сильного омолодження; б – вигляд гілки у наступну весну: 1 – укорочений пагін, залишений з протилежного боку від пагона подовження, інакше гілка може відмерти; червоним показані місця зрізів – із пагонів, що виросли, залишають на майбутні гілки всіх порядків, дотримуючись інтервалів між ними, кутів відходження, ступеня вкорочування та інших правил, як у молоді роки, крону заново формують кілька років.

Якщо ж у якусь весну вдасться закласти не одну, а дві скелетні гілки (хоча це рідкісна удача, зважаючи на великий інтервал між гілками), то це дозволить скоротити термін формування крони. Але, безумовно, при цьому слід дотриматися інтервалів між гілками. Інакше ціна втрат буде більшою, ніж виграш у строках (розломи, обмороження скелетних гілок – див. "Особливості породи").

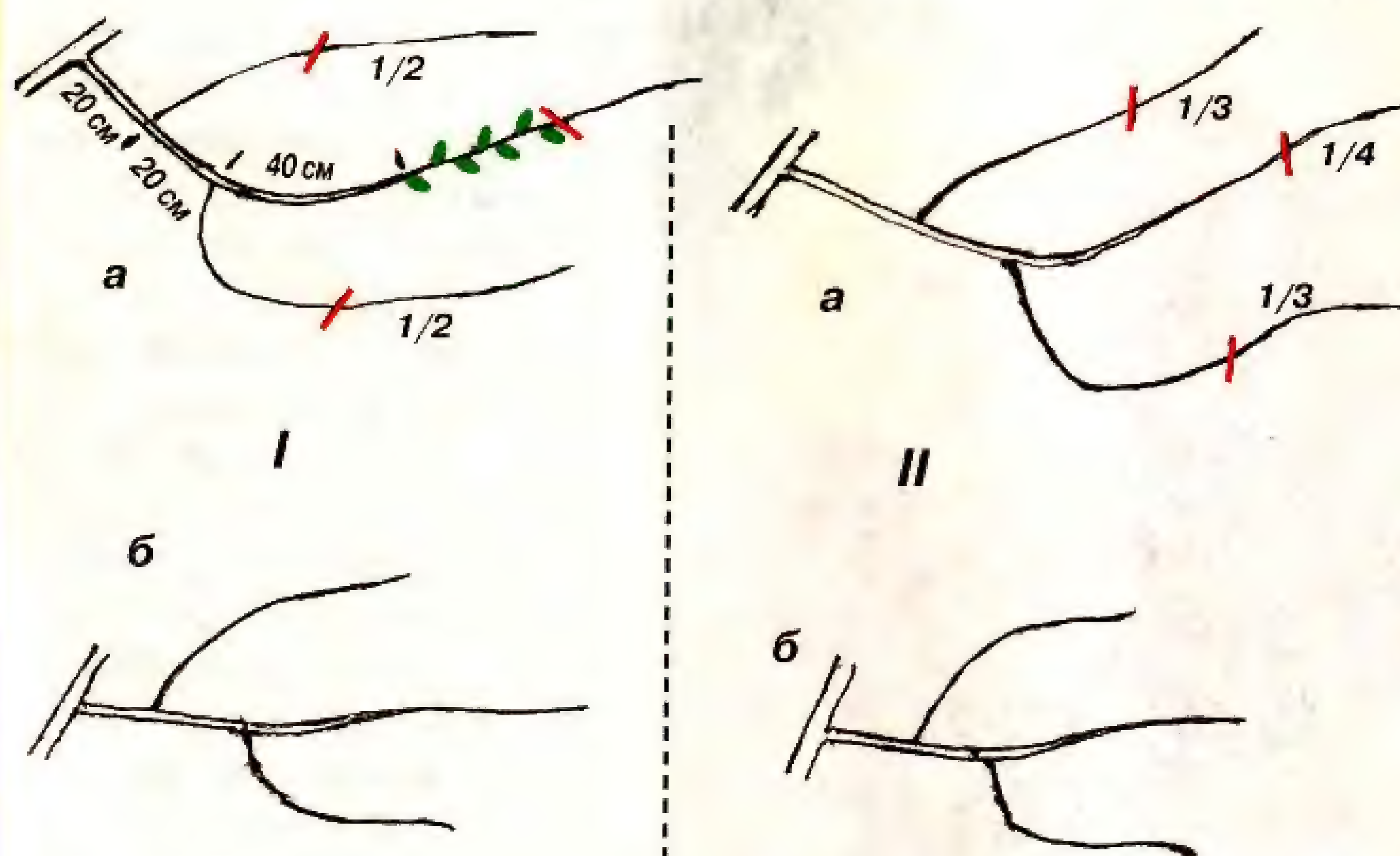

Рис. 3. Варіанти вкорочування скелетних і напівскелетних гілок: I – у період формування крони (а – сильних приростів, понад 60 см; б – приростів помірної сили, 40–60 см); II – у період вступу в плодоношення (а – сильних приростів, понад 60 см; б – приростів помірної сили, 40–60 см).

Одночасно з третьої весни (а якщо садили кронову дворічку, то з другої весни) на скелетних гілках першого порядку починають закладати по одній скелетній гілці другого порядку. Їхня відстань від центрального провідника і між собою однакова – 35–40 см. Їх має бути по 2–3 на кожній з трьох нижніх скелетних гілок першого порядку. А на верхніх – лише напівскелетні та обростаючі гілки.

Щоб закласти першу скелетну гілку другого порядку, застосовують звичайний прийом: на гілці-носієві першого порядку відміряють від стовбура 35–40 см, ще відраховують 6–7 бруньок і зрізують. Послідуючі гілки другого порядку закладають у такий же спосіб. При цьому постійно дотримуються підпорядкування – способи такі ж, як у попередніх порід,

у тому числі: гілки всіх порядків укорочують на 20–30 см коротше своїх провідників, носіїв. Дотримуються й інших правил формування крони, у тому числі й загальних для всіх порід – вони викладені у попередніх статтях.

Інтервали для закладання напівскелетних та обростаючих гілок – такі ж, як у решти кісточкових (див. "ДСГ" № 11, 2004 р.). Для напівскелетних гілок пагони завдовжки 40–60 см не вкорочують, а для обростаючих – вкорочують на третину чи половину їхньої довжини. Пагони меншої довжини для перших – не використовують, а для других – використовують, але не вкорочують. Якщо для напівскелетних і обростаючих гілок не вистачає помірної довжини пагонів, то можна використовувати сильні (довші 60 см). Але в такому випадку їх укорочують: для напівскелетних – наполовину, а для обростаючих – на 2/3 (див. рис. 2).

ОБРІЗУВАННЯ ПЛОДОНОСНИХ ДЕРЕВ

На четвертий–шостий рік завершують формування крони. Дерева абрикоса вступають у плодоношення. А в цей період, як ми знаємо, саме час знижувати крону. Центральний провідник зрізують на висоті 2,5–3 м, а верхні скелетні гілки – на 0,5–1 м вище. Технологія зниження крони така ж, як і у вишні (див. "ДСГ" № 12, 2004 р. Рисунки – там же).

Після зниження крони, зазвичай, її проріджують: видаляють гілки відповідно до санітарного варіанта, всі ті, що загущують необхідні інтервали, жирові пагони, конкуренти, ослаблені, дуже сильні, котрі порушують підпорядкованість, ті, що на верхньому боці гілок, з гострими кутами та інші, котрі видаляються й у вишні (див. № 11, 2004 р.).

Після зниження крони та проріджування приступають до вкорочування. У цей період воно значно слабше, ніж у попередній: сильні прирости (понад 60 см) для скелетних гілок вкорочують на 1/4, а для напівскелетних – на третину. Гілки меншої довжини не вкорочують (див. рис. 3). Сильніше вкорочування у цей період зменшує закладання плодових бруньок під урожай наступного року або виключає його зовсім.

Для дерев із сильним ростом ще на початку плодоношення з метою збільшення врожаю ранньовесняне обрізування ефективно поєднувати з ранньолітньою чеканкою зелених пагонів (друга половина травня – перша половина червня): вона стимулює гілкування і рясне закладання генеративних бруньок. Пагони довші 20 см укорочують: сильні – на 1/2, дуже сильні – на 2/3, слабші – на 1/4 довжини (крім пагонів подовження скелетних гілок і центрального провідника). Це викликає ріст багатьох нових зелених пагонів. Наступної весни їх проріджують на 25%, видаляючи найслабші і ті, що загущують крону (див. рис. 4). Залишені – краще утримують плоди, підвищують їх стійкість до хвороб, пізніх заморозків, пізніше квітують. У наступному році вони забезпечать основну частину врожаю.

Але літня чеканка ефективна лише за сильного росту, коли нові пагони після чеканки досягнуть довжини не менше 35–40 см. А такий ріст можливий лише за високої агротехніки (правильної системи поливів, удобрення, підживлення, захисту від шкідників, хвороб, обрізування тощо) – особливо у дерев старшого віку.

У період повного плодоношення (після 7–8 років) продовжують проріджування крони – тих категорій гілок, що й у попередній період з метою недопущення порушення підпорядкованості гілок, загущення крони, підтримування оптимального світлового режиму в кроні.

У цей період прирости помітно послаблюються, тому для підтримування оптимальної довжини пагонів 40–45 см річні прирости вкорочують у сильно- і середньогалузистих сортів на третину, а у слабогалузистих – наполовину, тобто вкорочування посилюється порівняно з попереднім періодом. Зменшення кінцевих приростів до 30–25 см потребує сильного вкорочування – до 1/2–2/3.

Коли ж обрізування у цей період відсутнє або недостатнє, прирости різко скорочуються до 20–10 см, а плодоношення стає нерегулярним і переміщується до периферії крони. Ці та інші симптоми – сигнал до початку омолоджувального обрізування. Із зменшенням приростів до 20 см виконують легке омолоджування на 2–3-річну деревину. (Технологію і рисунок див. у "ДСГ" № 12, 2004). А в разі їх зменшення до 10–15 см – на 5–6-річну деревину. Оптимальний строк – друга половина лютого–березень, за умови високої агротехніки.

Старим деревам, якщо у них здорові штамби та основи скелетних гілок, здійснюють сильне омолодження: скелетні гілки зрізують, залишаючи 1/3 їхньої довжини (над хоч би й невеликим боковим відгалуженням). Навесні наступного року із нових приростів, зокрема вовчків (переважно середньої сили, бокових і зовнішніх), заново формують крону, закладаючи гілки всіх чотирьох порядків через необхідні їм інтервали – за тими ж правилами, що на початку формування (рис. 5). А всі зайві, непотрібні для формування, пагони видаляють. Крону заново формують близько трьох років, дотримуючись тих же правил, що й у молоді роки. Плодоношення відновлюється.

Ф.Г. Білека,
м. Дніпропетровськ

КІВІ – ЦЕ ТАКОЖ АКТИНІДІЯ

Ківі – це різновидність актинідії, плоди якої можуть досягати від 40–60 до 170–180 г. Оригінатор – Нова Зеландія, де одержано 5 сортів: Еббот, Еллісон, Бруно, Монті, Хейуорд. Вихідний матеріал для селекції (насіння) завезений з Китаю від дикорослого виду актинідії китайської.

Назва "ківі" походить від назви птаха ківі, який зустрічається тільки в Новій Зеландії і як символ зображений на гербі цієї країни.

Плоди ківі багаті на мінеральні солі кальцію, магнію, фосфору, заліза. А вміст калію може досягти 3000–3300 мг%. Вживання плодів цієї рослини підвищує стійкість організму людини до вірусних інфекційних хвороб (зокрема грипу), підвищує вміст гемоглобіну в крові, поліпшує роботу шлунково-кишкового тракту, сприяє зміцненню м'язів, відновленню тканин тощо. Плоди ківі мають у своєму складі вітамін С – 130–210 мг%, B_2 – 0,05, A_1 – 175 мг%. Пектин, який є у плодах, сприяє виведенню з організму шкідливих речовин. Сік плодів – дуже цінна складова дитячого харчування. Він не спричиняє алергію. Особливо корисний після лікування антибіотиками.

Ківі має стебло типу ліани діаметром до 20 см. На одному місці може рости і плодоносити до 40 років. Плоди овальної форми, опушені густо-коричневими волосками. М'якуш ізумрудно-зеленого кольору (див. фото), ароматний, соковитий. В одному плоді може бути від 200 (сорт Хейусі) до 600 (сорт Монті) дуже дрібних насінин. За новою класифікацією ківі належить до роду актинідія, виду актинідія деліниоза (прекрасна).

Ківі добре росте в регіонах з вологим і теплим кліматом. За посушливої погоди листки починають засихати, що є однією з перешкод для більшого поширення. Рослини дуже чутливі до осінніх та весняних заморозків. В умовах Західної Європи в стані зимового спокою можуть витримувати зниження температури до мінус 15°С без пошкоджень.

З Нової Зеландії в 70-ті роки великоплідні сорти ківі інтродуковано в Італію, Францію, Німеччину, Югославію, Болгарію, а потім – в інші країни. В останні роки загальна площа насаджень ківі на п'яти континентах земної кулі становить близько 75 тис. га, зокрема в Європі майже 52 тис. га. Основну площу займає сорт Хейуорда та гібриди на його основі.

У відкритому грунті ківі вирощують в Іспанії, Італії, Німеччині, Франції, Югославії, Греції, Болгарії, Туреччині, Ізраїлі, Канаді, США, Китаї, Кореї та Японії.

Продуктивність насаджень на 5–6-му році плодоношення сягає 170–250 ц/га за їхньої густоти 1000–1500 рослин на 1 га. На кожних 5–7 жіночих рослин висаджують одну чоловічу.

Плантації ківі закладають на пухких, дренованих, багатих на органічні речовини грунтах з слабокислою або нейтральною реакцією. Пестицидних обробок плантації не потребують, позаяк на сучасному етапі ураження хворобами та пошкодження рослин шкідниками не виявлено.

Коренева система ківі розміщена в поверхневому шарі ґрунту, тому міжряддя не бажано обробляти, а краще здійснити залуження, тобто висіяти траву. В Новій Зеландії, Італії, Франції з цією метою здебільшого використовують англійський кукіль і білу конюшину. Траву періодично скошують, коли вона досягає висоти 10 см, і залишають на місці як мульчу.

Вирощують ківі на опорах. У Новій Зеландії на товарних плантаціях ряди формують за типом шпалери – "живопліт". Для цього натягують на дерев'яні, бетонні чи металеві стовпи дріт на висоті 30, 130, 180 см над поверхнею ґрунту. В останні роки в Італії, Франції та Іспанії одержало поширення веретеноподібне формування крони, яке дає змогу забезпечити більшу щільність насаджень (1,5 тис. рослин на 1 га). У Бельгії і Югославії ківі вирощують в умовах закритого ґрунту у плівкових теплицях тунельного типу.

Плоди ківі збирають, зазвичай, наприкінці жовтня. Після збирання їх швидко охолоджують до 0,5°С і закладають у сховище з температурою від 1 до 2°С з регульованим газовим середовищем. За таких умов плоди можуть зберігатися до п'яти місяців. Їх використовують не лише свіжими. З них готують варення, сік, сироп, різноманітні кондитерські вироби.

В Україні промислове вирощування ківі у відкритому ґрунті можливе на Південному березі Криму, а також у деяких районах Закарпаття та Придністров'я.

Одним із шляхів акліматизації ківі в Україні є одержання гібридів з таким морозостійким видом актинідії, як коломікта.

Розмножують ківі здерев'янілими та зеленими живцями, щепленням, а також насінням (для селекції). Вегетативно розмножені рослини починають плодоносити у 4-річному віці, а сіянці – на 6–7-й рік.

За насіннєвого розмноження, аби проросло насіння, рекомендують проводити спочатку теплову стратифікацію впродовж 1,5–2 місяців у вологому піску за температури 18–20°С, а потім такий же термін при температурі 1–3°С. Наші дослідження показали, що свіжозаготовлене насіння з плодів, які не менше двох місяців зберігалися у холодильнику за температури 0–2°С, замочене на три доби у воді, а потім на 16–24 години у водному розчині гібереліну за наявності вологи і тепла може проростати через 12–14 днів без стратифікації. Проросле насіння краще висівати в ящики з добре розпушеним легкого механічного складу ґрунтом, багатим на поживні речовини. В ящиках сіянці краще вирощувати до 2–3-річного віку, а потім пересаджувати на ділянку. На зиму рослини потрібно укривати торфом чи іншим мульчматеріалом, щоб уберегти від вимерзання.

За насіннєвого розмноження не виключена можливість одержання зимостійкіших рослин. Отож, садівники-аматори можуть спробувати використати цю можливість.

І.П. Надточій,
кандидат сільськогосподарських наук

КОЛЬОРОВИЙ КОРОП КОІ – ОКРАСА ДЛЯ ВОДОЙМИ

Торік у свого приятеля, до речі, бізнесмена і затятого рибалки у присадибному ставку побачив рибу, яка вразила мене своєю красою і різноманіттям барв. Щось у цій рибі мені нагадувало коропа, та приятель сказав, що цю рибу називають коі. Розкажіть, будь ласка, про неї.

Микола Слісаренко,
м. Черкаси

Відразу попередимо наших читачів, що утримувати коі непросто, нелегко і недешево. А тепер трохи історії.

Вперше європейці почули про коі в 1956 році, на виставці в Токіо, де демонстрували кілька рибок коі. "Коі" в перекладі з японської означає короп, але в західних країнах під цим терміном розуміють декоративну рибку.

Коі сьогодні захоплюється весь світ, але не кожен спроможний придбати для своєї колекції цю дорогоцінну рибу. Коі, зазвичай, живе у водоймах президентів, голівудських зірок, медіамагнатів, нафтових королів. Колекція коі не поступається перед колекціями старовинних ікон та живописних полотен. Таке надбання інколи оцінюється кількома сотнями тисяч доларів.

У багатьох країнах світу проводяться виставки й аукціони коі, інколи ціна риби-призера сягає сотень тисяч доларів. Колекціонери передають цих риб у спадщину, адже живуть вони більше 70 років, а окремі екземпляри – понад 100. Ціна на таку рибу зростає пропорційно до її віку та розміру.

Існує безліч теорій щодо походження коі, але ніхто в світі не береться стверджувати про справжню дату зародження цього дива природи.

Виведення коі було пов'язане з гібридизацією звичайного коропа та золотої рибки чи карася. Вважається, що батьківщиною коі була Персія. Саме звідти близько 2500 років тому чорна форма коі "Магоі" ('ma – qoi') поширилася до Східної Азії та Китаю.

У 533 році до нашої ери, у рік народження сина Конфуція, імператор Шоко (Kinq Shoko of Ro) подарував йому дивного коропа, який одразу був визнаний "коронованою персоною" водоймі.

Перші письмові повідомлення про коі знаходимо в китайській книзі, яка написана в часи династії Чін (265 – 316 рр.н.е.). На той час їх описували як білі, червоні, чорні та голубі коі.

Приблизно тисячу років тому коі з Китаю були завезені до Японії. Спочатку їх утримували на рисових полях, пізніше у приватних водоймах, можливо, і як декоративних риб.

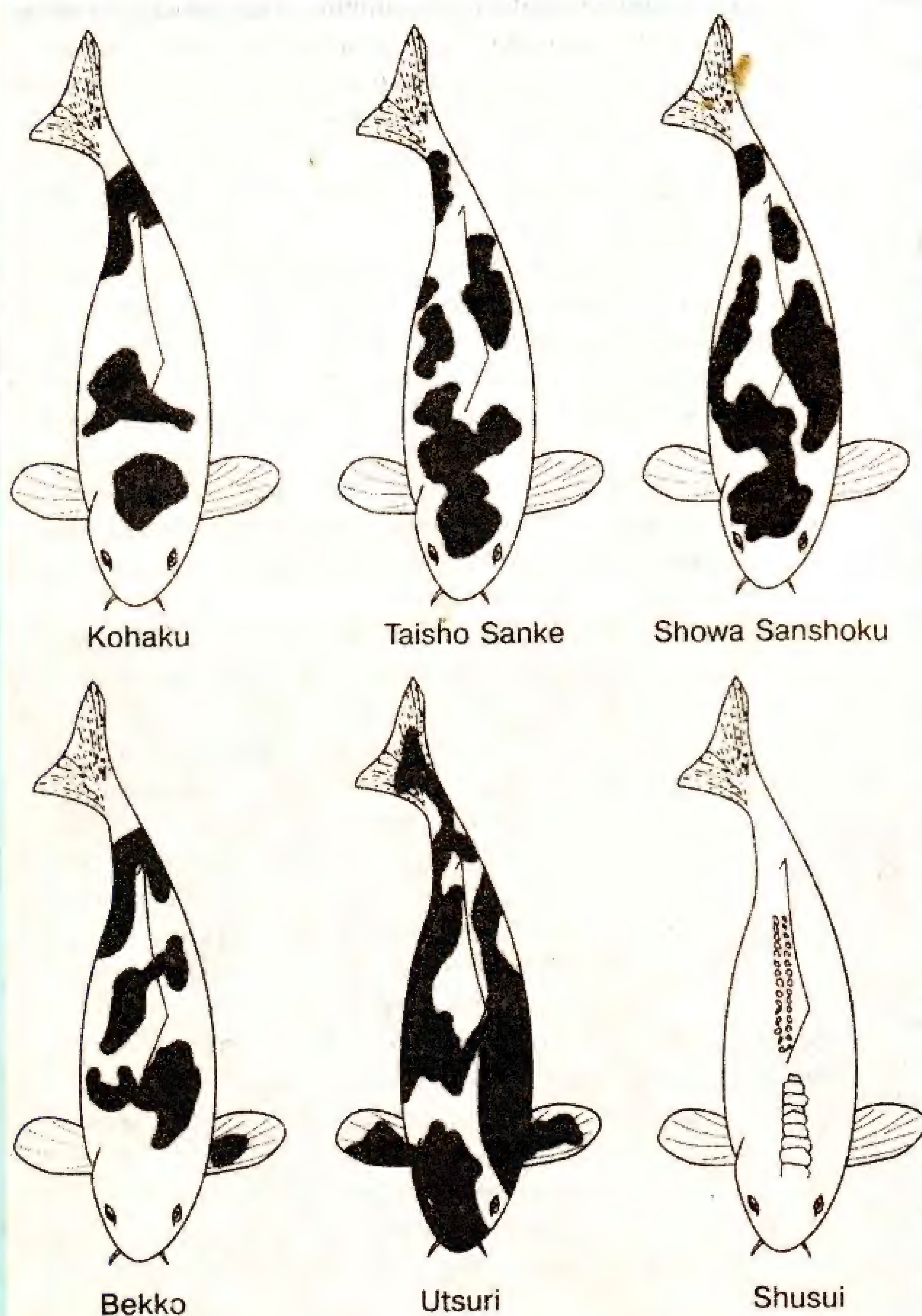
Існує багато думок щодо кольорових коі, але майже всі авторитетні спеціалісти погоджуються, що коі, які є нині, виведені в Японії і описані лише в XIX ст.

Близько 160 років тому мутантні екземпляри коі Nishiki qoi виявлені серед звичайних коропів, яких вживали в їжу, в районі Ямакоші японського острова Хонсю.

Вважається, що після чорної форми кольорові коі стали червоними, пізніше з'явилися білі, а в результаті схрещування виведені перші двоколірні – червоно-білі мутації. Саме їм дали назву 'hi – qoi', а пізніше 'qoi'. В результаті удосконалення цієї форми з'явилися нові – Asaqi та Bekko, які стали надто популярними і доволі дорогими.

Nishiki qoi постійно удосконалювалися і під час правління імператора Менджі з'явилися чудові коропи Ki-Uisuri. Саме в цей період мутації вони ставали дедалі складнішими та заплутанішими. За межами Нінгата кольорові коропи були невідомими аж до 1914 року. Саме тоді кілька риб відправили на велику виставку в Токіо.

На початку минулого століття із Німеччини до Японії завезли голого коропа (звідси й назва Дойтсу, що означає "німецький"). Це був майже безлусковий короп. Doitsh (німецький) вніс ще більшу вишуканість у культуру коі. Існує два види Doitsh: голий короп, у якого немає луски, та дзеркальний – з двома рядами великої луски на спині та на череві. Завдяки розмаїттю візерунків луски та яскравості кольорів на шкірі без луски Nishiki qoi став ще вишуканішим. Методом схрещування з Асагі отримали Шусуї.

Деякі найпопулярніші різновиди коі

Ось такий він червоний кої

Відтоді утримання та розведення кої в Японії стало досить популярним. Однак до закінчення Другої світової війни кої були маловідомі на Заході. Ціни на них були надто високі й утримувати їх могли лише заможні люди.

Найкращими в світі вважаються кої, виведені в Японії. Останнім часом у деяких країнах, наприклад в Ізраїлі, з'являються кої, які за своїми якісними характеристиками наближаються до японських.

Утримання кої нині перетворилося на популярне хобі в усьому світі, особливо в Європі, Америці та Австралії. В багатьох країнах проводяться виставки та шоу, на яких колекціонери демонструють кращих риб. Їх оцінюють за багатьма критеріями – відповідністю виду, забарвленням, лускою та блиском. Переможці таких конкурсів продаються за десятки тисяч доларів. Завдяки роботі селекціонерів сьогодні відомо понад 100 видових та колірних різновидів кої.

Популярність кої пояснюється не лише їхньою красою та вишуканістю. Риби швидко звикають до людини. Вони беруть корм з рук своїх господарів і навіть дозволяють погладити себе.

Незважаючи на те, що кої живуть поряд з людиною сотні років, вони зберегли навички своїх пращурів – диких річкових коропів. Ось чому вони відчувають себе максимально комфортно лише в декоративних водоймах великих розмірів. Як і належить "коронованій" персоні, кої оточують себе "придворними" золотими та іншими рибками.

Перед тим, як запустити кої до своєї водойми, необхідно протестувати параметри води. Для цього можна використати спеціальний комплект реагентів Test Set. Оптимальний показник кислотності води (pH) для кої має бути 6–8, а загальна жорсткість сягати 25° dGH. Воду найкраще готувати, застосовуючи препарат Aqna Protect, який видаляє з води хлор та токсичні домішки, в ньому також є речовини, які захищають слизову оболонку покриття риб. Це допоможе зменшити стреси кої під час пересаджування в нові умови.

Вода у вашій водоймі може суттєво відрізнятися від тієї, у якій кої мешкали раніше, або їх перевозили. Тому риб не можна відразу ж пускати у водойму, а поступово адаптувати їх до нових умов. Для цього в посудину, в якій перевозили рибу, невеликими порціями слід доливати воду з водойми, у якій вони житимуть, доки не звикнуть до її хімічного складу та нового середовища.

Необхідно також постійно контролювати кількість нітритів у воді, які утворюються внаслідок розпадання органічних сполук. Вони надто токсичні і можуть спричинити загибель риб. Тому воду треба ретельно фільтрувати, забезпечуючи як механічне, так і біологічне її очищення. Фільтраційна система має забезпечити очищення води всієї водойми. Бажано застосовувати ультрафіолетові стерилізатори, які допомагають підтримувати чистоту води, знищують патогенні мікроорганізми та одноклітинні водорості, які спричинюють "цвітіння" води.

Система фільтрації води у водоймах для кої складається з насоса, який подає воду, зовнішнього фільтра механічної та біологічної фільтрації та ультрафіолетового стерилізатора.

Кої люблять спілкуватися і завжди плавають великими групами. Захоплюючий вигляд мають групи, в яких більше 10 риб. Враховуючи те, що кої виростають до 80 см завдовжки і більше, їм необхідно створити достатній простір. Бажано, щоб об'єм водойми був не меншим 5 м³, а глибина – більше 1 м. Необхідно пам'ятати, що на 1 см довжини тіла дорослої риби потрібно 10 л води.

У водоймах з джерельним водопостачанням не менше 10% загальної площі мають бути зайняті водяними рослинами. У штучних водоймах рослини слід захищати від кої, тому що риби швидко з'їдають стебла, підкошують коріння, внаслідок чого рослина гине.

Зимівля кої. Восени вода у водоймі стає холоднішою і прозорішою, рослини відмирають. Настає час готувати водойму до зими. Існує думка, що кої, особливо завезені з теплих країн, важко витримують наші суворі зими. З власного досвіду скажу, що кої добре почуваються за низьких температур. А причиною загибелі їх може бути замерзання поверхні або повне промерзання водойми, отруєння риб продуктами розпаду у воді тощо.

Якщо ж ви плануєте залишити рибу у відкритій водоймі на зиму, то до цього потрібно ретельно підготуватися. По-перше, у водоймі слід передбачити яму для зимівлі завглибшки не менше 1,5 м, а у водоймах з джерельною водою – не менше 2 м. На такій глибині температура води не буває нижчою аніж плюс 4°С і риби знайдуть там порятунок у найхолодніші місяці. По-друге, до замерзання води потрібно очистити дно та стінки водойми, видалити рештки відмерлих рослин, опале листя та частково замінити воду. Така підготовка запобігатиме розкладанню органіки та накопиченню токсичних продуктів розпаду. По-третє, водойму слід обладнати компресором з розпилювачем. Цей пристрій подає повітря у воду та насичує її киснем. Можна також залишити у воді насос, спрямовуючи подачу води догори. У цьому місці вода не буде замерзати навіть за найміцніших морозів. Насос і розпилювач варто розмістити на виступі вище від ями для зимівлі, аби не турбувати риб.

Останнім часом чимало власників кої, які не можуть забезпечити зимівлю риб у водоймі, передають своїх улюбленців до кої-центрів, де їм надається комфортний затишок і турбуються про них. Навесні з настанням тепла риб повертають до рідної водойми.

Взимку кої, як і більшість ставкових риб, припиняють вживати їжу, процес їхньої життєдіяльності уповільнюється. Тому систему фільтрації для водойм із замкнутим водопостачанням відключають. Фільтр і стерилізатор ретельно обслуговують і зберігають у закритому приміщенні до весни. Насос же може працювати упродовж усієї зими, не допускаючи суцільного замерзання поверхні водойми.

В.Тарасюк,
Д.Шоха,
м.Київ

ЦАРСЬКИЙ ПТАХ НА ПОДВІР'Ї

Прикрасою будь-якого присадибного господарства можуть бути цесарки.

Філологи простежують назву "цесарка" через ланцюжок слів: римське – цезар, давньоруське – цесар (володар), російське – цар – "царський птах".

Звичайні свійські цесарки походять від дикого виду – сірої цесарки, яка мешкала в дуже жарких і почасти сухих місцевостях Східної Африки. Цесарку ще в стародавньому Єгипті розводили як свійську птицю на м'ясо.

До Європи цесарки потрапили ще до нової ери з африканської держави Нумідії, однак з деяких причин вони загинули. В XVI ст. португальці вдруге цього птаха завезли з Гвінеї. У 1766 р. вчений Карл Ліней описав цесарок і дав видову назву "Нуміда мелеагріс" – "ім'я" на честь країни, звідки завезли цесарок, а "по батькові" – на знак глибокої поваги до легендарних подвигів давньогрецького героя Мелеагра.

Клімат Європи суттєво не вплинув на цесарок і вони зовнішньо не змінилися.

У присадибному господарстві, зокрема й на дачних ділянках, розводити цесарок дуже вигідно. Цей птах непримхливий, а яйця та м'ясо мають чудові смакові та дієтичні якості. За правильного утримання і годування цесарята доволі швидко ростуть, досягаючи у віці трьох місяців живої маси 1–1,2 кг, витрачаючи на 1 кг приросту близько 4 кг корму.

М'ясо цесарок містить близько 27 % білка і менше 1% жиру. Білок м'яса цього птаха за добором та співвідношенням амінокислот – незамінний продукт харчування. М'ясо ніжне, соковите і має присмак, характерний для м'яса дичини (рябчика, фазана та інших). Забійна маса становить 89–90%. У тушках цесарят-бройлерів у середньому 53% м'язової тканини і 8,0–7,5% шкіри з підшкірним жиром.

Яйця цесарок (40–45 г) менші за курячі, але в 1,5 раза багатші на каратиноїди та вітамін А. Завдяки міцній шкаралупі й особливостям будови підшкаралупних оболонок вони за звичайних кімнатних умов довго зберігають свої харчові якості. За сезон від цесарок одержують понад 100 яєць, за рекорду – 200 і навіть – 300 яєць. Яйця мають грушеподібну форму, шкаралупа густо забарвлена. Жива маса дорослих цесарок становить 1700–2200 г.

Цесарки добре звикають до різних природно-кліматичних умов, стійкі до багатьох захворювань.

В Україні розводять таких цесарок: сіро-крапчатих, сибірських білих, голубих, загорських білогрудих та волзьких білих. У присадибному господарстві можна розводити будь-яку зі згаданих порід цесарок, але продуктивними є загорські білогруді та волзькі білі.

Яйцекладка у цесарок починається у віці 8–10 місяців. За 5–6 місяців посиленої яйцекладки вони приносять 80–120 яєць. Несучість має яскраво виражений сезонний характер, починається вона в березні–квітні і триває усе літо. Після вересня починається линяння, яке триває 1–1,5 місяця.

Цесарки – недбайливі квочки, тому цесарят можна виводити під куркою (16–18 яєць), качкою (20–22 яєць), індичкою (23–25 яєць), гускою (28–30 яєць). Краще виводити цесарят в інкубаторі за режимом для курячих яєць. Яйця інкубують 27 діб.

Під час вирощування під квочкою цесарята додаткового обігрівання не потребують, а без квочки він потрібен до 20-добового віку. Для цього споруджують прості "приміщення" із звичайними електролампочками. До трьох діб вирощування цесарят температура в такому "приміщенні" має становити +36–35 °С, з четвертої по десяту добу – +34–30 °С, і з 11 по 20 – +30–27 °С. Далі молодняк нормально росте й розвивається без обігрівання за температури +22–18 °С і вологості повітря у приміщенні 65–70 %. За дотримання такого режиму цесарята досить рухливі, охоче поїдають корм. З підвищенням температури вони мають млявий вигляд, багато п'ють і мало їдять, а з пониженням – починають скупчуватися і пищати, мало рухаються.

Після виведення цесарят слід відразу годувати: це сприяє швидкому розсмоктуванню жовтка та кращому росту.

У перший тиждень цесарят годують 8 разів на добу. У цей час вони ще погано орієнтуються і бачать корм тільки на рівні своїх очей. Три наступні тижні застосовують

Приблизний раціон для цесарят

Корми, г, для однієї голови на день	Вік цесарят, днів			
	1–6	7–29	30–59	60–90
Пшоно запарене	2	4	–	–
Пшениця подрібнена	3	6	–	10
Висівки пшеничні	1	2	4	10
Овес	–	4	15	20
Ячмінь	–	–	15	20
Горіх подрібнений	–	–	15	15
Зелень подрібнена	2	4	15	20
Варена картопля	–	–	10	15
Варені коренеплоди	–	–	10	15
Яйця варені	4	–	–	–
Сир знежирений	1	4	4	5
Дріжджі	0,1	0,1–0,2	0,5	0,5
Риб'ячий жир	–	0,1–0,2	0,2	0,3
Черепашки, крейда	–	0,1–0,2	0,4	0,6
Гравій	з 10-го дня постійно			
Сіль	–	0,3	0,3	0,3

Приблизний раціон для дорослих цесарок на 1 голову на день, г

Складові	Період	
	Непродуктивний	Продуктивний
Зерно цільне	60	30
Зерно мелене або комбікорм	20	60
Висококобілкові корми (макуха, горох, борошно та інше)	3–5	12–15
Корми тваринного походження	3–5	10–12
Подрібнена зелень, червона морква, буряки, картопля	30–40	15–20
Черепашки, крейда, кісткове борошно	2–5	7–8
Сіль кухонна	0,5–1	0,5–1

лоткові годівниці з бортиками не вище 1,5 см і цесарят годують 5–6 разів на добу.

Після місячного віку встановлюють місткіші годівниці–жолобкові з планкою вгорі, яка обертається, а молодняк годують 3–4 рази на добу. В напувалках завжди повинна бути свіжа вода, в окремих годівницях – гравій.

Корми мають бути тільки доброякісні. Також необхідно дотримуватися режиму годування. У раціоні цесарят кормів білкового походження має бути на 2–3% більше, ніж у курчат. Якщо немає пташиного комбікорму, то маленьким цесарятам дають дрібно нарізані яйця (по 3–4 г), сир із збираного молока (по 1–4 г) та відсіяну від оболонок крупу – кукурудзяну, пшеничну, просяну, ячмінну (від 2 до 6 г). А щоб поповнити раціон білковими кормами, до мішанки додають фарш з нехарчової риби, м'ясні відходи, молочні відвійки, пекарські дріжджі, горох. Особливо корисні для цесарят кисле молоко, сколотини. З вітамінних кормів згодовують дрібно нарізану молоду зелень конюшини, кропиви, люцерни (від 2 до 20 г на голову на добу). Як мінеральні добавки до корму додають крейду, дрібно потовчену яєчну шкаралупу. Черепашки та дрібний гравій дають в окремих годівницях.

Цесарята з'їдають корм дуже швидко. Для того щоб вони не розкидали корми, його слід давати невеликими порціями (на 1/3 висоти годівниці).

Вирощуючи цесарят, необхідно стежити за приростом їхньої живої маси та за тим, як вони покриваються пір'ям. Добове цесареня важить 28 г, місячне – 200, двомісячне – 700 г, тримісячне – 1,1–1,3 кг, п'ятимісячне – 1,5 кг і більше. На 50-й день молодняк набуває забарвлення дорослих особин.

Розводячи "царську" птицю, слід ураховувати, що на присадибній ділянці цесарки поїдають черв'яків, слимаків, комах та іншу подібну "живність". У двомісячному віці починають поїдати колорадського жука та його личинок. Це дієвий біологічний метод боротьби з небезпечними шкідниками картопляного поля.

З віком несучість у цесарок знижується, уже на другий рік вона становить 90% від першого року. З цієї причини переяру птицю краще не залишати.

П.І. Івашков,
кандидат сільськогосподарських наук,
П.А. Нарожний,
кандидат ветеринарних наук

ВОНИ НАМ ДУЖЕ ПОТРІБНІ

Добрий день, дорога редакціє журналу "Дім, сад, город"!

Пише вам постійна ваша читачка Маркова Ганна. Мені – 25 років, живу я у сільській місцевості, дуже люблю працювати на городі, а також люблю свійських тварин. Сьогодні хочу на сторінках "Дім, сад, городу" поділитися своїм досвідом утримання кролів.

І, звичайно, буду дуже рада побачити свою статтю на сторінках мого улюбленого журналу.

Почну свою розповідь ось із чого: виростити 20–30 кролів сільським мешканцям доволі легко. Не так уже й складно добути годівлю цим тваринам. А це – найрізноманітніша зелень, тобто трава, листя дерев, молоді гілки кущів, ботвиння та інші городні відходи.

З досвіду знаю, що кролі люблять і полин, цикорій, кріп, молоду горобину. Ці рослини не лише є корисною годівлею, а ще запобігають появі у шлунках тварини глистів.

Я годую своїх вухастих переважно різноманітними травами, ботвинням коренеплодів, топінамбуром, капустинням, соняшниковим та кукурудзяним листям.

Соковиті корми. Коренеплоди, відходи від гарбузів та фруктів, силос.

Грубі корми. Якісне сіно, яке заготовляю ще з літа, а також якісна солома.

Концентровані корми. Фуражний ячмінь, овес, пшениця, кукурудза, бобові, а також макуха, висівки та комбікорм.

Гранульована годівля. Трав'яне борошно, макуха, зернові відходи, м'ясокісткове та рибне борошно і, звичайно, мікроелементи.

Мінеральні добавки. Сіль, крейда, кісткове борошно.

Кролі – тварини багатоплідні і швидко ростуть. У віці 4–6 місяців самки вже здатні давати потомство. Кроленята народжуються невидющими та голими. На 10–14 добу в малюків уже розплющуються очі, а на 15–20-ту кроленята пробують самостійно виходити із гнізда й куштувати нову для них годівлю.

Новонароджені важать 40–65 грамів, на 6 добу після народження маса подвоюється, а уже в місячному віці збільшується у десять разів.

У кролів немає сезонних періодів розмноження. Ці тварини за дбайливого догляду можуть народжувати цілий рік.

Охота в незапліднених кролиць проявляється через кожні 5–6 діб улітку, і 8–9 діб узимку і триває упродовж 3–5 днів.

Під час охоти самки збуджені і погано їдять. Народжують кролиці переважно 6–12 кроленят.

Ще кілька слів про годування.

Господарі, що утримують кролів, мають знати, що влітку до тварин надходить волога із зеленою та соковитою годівлею, але водночас у клітці повинна бути напувалка й напувати кролів необхідно вранці та ввечері, а посуд, до якого кладуть корми чи наповнюють водою, необхідно ретельно мити, аби запобігти отруєнню тварин, яке може зумовити важкі захворювання.

Взимку, наприклад, можна заміняти воду чистим снігом або шматочками льоду.

Природна тривалість життя кролів – 6–8 років. Але для господарського утримання і використання для людини: м'ясо, шкурки, хутро – 3–4 роки.

І ще. Клітки, особливо влітку, можна поставити під навісом або просто неба і звичайно, у хліві.

Ну, ось на цей раз і все про розведення кролів у господарстві. Сподіваюся, що мої скромні спостереження стосовно утримання та розведення цих тварин комусь стануть у пригоді. А сама стежитиму за публікаціями досвідчених кролівників і не лише України, аби перейняти їхній набутий багатий досвід.

З повагою **_Ганна Маркова,_**
вул. 1-го Травня,110,
село Виноградівка,
Арцизький р-н, Одеська обл.

ЯК Я ПОЛЮБИВ БІЛИХ ДОМАШНІХ ПТАХІВ

Шановна редакціє журналу "Дім, сад, город"! Мене звати Олег Русланович Сусяк. Мені 12 років. Живу я у місті Чорткові, що у Тернопільській області. Я, мій молодший брат Микола, тато і мама живемо у міській квартирі, але маємо дачу за 2 км від Чорткова. Ось у перший день господарювання, у травні, мама з бабусею накупили на нашу дачу курчат, каченят, індиченят, гусенят, кроленят, нутрій, козу та двоє поросят, яких вибрав тато.

Кролі були у клітці, поросята – у хліві, а коза паслася на пасовищі. Ми цілими днями годували пташенят, милувалися, як вони бігають, роздивляються навкруги.

Мені дуже сподобалися пташенята, а найбільше мене вразили своєю красою гусенята. Вони, немов жовті клубочки, котилися по подвір'ю. От я й почав їх годувати і доглядати за ними. Чимраз, тим більше мені подобалося проводити з ними час. А щоб більше дізнатися про них, сусідка по дачі порадила мені передплатити Ваш журнал "Дім, сад, город".

Ось я ціле літо вирощував своїх пташенят і за допомогою вашого журналу жовтенькі пухнасті гусенята виросли і перетворилися у великих білих гусей. На мою думку, то були лебеді. З довгою шиєю і з великими ґулями на дзьобі.

На превеликий жаль, біля нашої дачі не було ніякої водойми, тому я самостійно влаштував їм купання. Я налив воду до старої каструлі і вони там хлюпалися досхочу.

Випасав я їх 5 разів на день. Гусенят потрібно було пасти, тому що пасовище розташоване через шосе і їх міг збити автомобіль.

Так і скінчилося перше літо на дачі. Ми лишили одного гусака і трьох гусок на розмноження.

Наступного року, навесні, з'явилися гусенята. Майже усе було, як минулого року, але ми з татом зробили їм вигульний майданчик. Я їх випасав, а потім заганяв туди. Щовечора я готував їм вологу мішанку.

Завдяки вашій брошурі "Пташиний двір. Гуси" мої гуси виросли набагато швидше, ніж минулого літа, і були продуктивнішими.

Я купуватиму ваші журнали й надалі, тому що у них є ще багато чого цікавого. Але тепер чомусь у ваших журналах я майже нічого не зустрічаю про гусей. Якщо можна, то, будь ласка, постарайтеся виділяти сторінку, а то й менше, у вашому журналі для цих птахів.

З повагою ваш читач **Олег Сусяк**

ВІД РЕДАКЦІЇ. Шановний Олеже, ми щиро вдячні тобі за цікаву розповідь про те, як ти доглядав гусенят і як із жовтеньких живих клубочків вирощував дорослих гусей.

Напевно, ти й надалі доглядатимеш цих білих домашніх птахів. Тож, будь ласка, напиши нам про своє захоплення, це у тебе гарно виходить.

Ми раді й тому, що ти читаєш "Дім, сад, город" і знаходиш у ньому багато корисних порад для себе.

А ще ми вдячні тобі за слушні зауваження стосовно наших публікацій щодо розведення та утримання гусей у домашніх умовах. Обов'язково врахуємо твої побажання.

Водночас ми звертаємося до всіх господарів, котрі розводять гусей, поділитися своїм досвідом утримання білокрилих з юним Олегом на сторінках "Дім, сад, городу".

Гадаємо, що така розмова буде корисною як для тих гусівників, що уже розводять цих домашніх птахів, так і для тих, особливо молодих господарів, котрі хочуть стати до цієї так нам потрібної сьогодні корисної справи.

Придбай квиток на паровоз, що везе до кращого життя.

За Союзу колгосп, в якому працював зоотехніком Олександр Петрович Пономаренко, був одним з кращих. Після розпаду Союзу і колгоспу він звільнився і поїхав на заробітки до Голландії. Набирався досвіду в тамтешніх фермерів, що досягли дуже великих результатів у тваринництві. Сьогодні Олександр Петрович працює відразу на декількох фермах, розташованих поблизу його села. Справи в цих фермах йдуть добре, можна сказати – постійно вгору. Звичайно, не без його допомоги. Тому ми побували на одній з ферм і попросили Олександра Петровича дати нашим читачам декілька порад.

Як зменшити витрати корму?

Щоб тваринництво було на 100% прибутковою справою, селянам треба швидше освоювати сучасні прийоми вирощування тварин. Жити по-старому нині невигідно. Люди, які сьогодні не хочуть вчитися чомусь новому, завтра можуть залишитися без шматка хліба.

З чого ж у першу чергу слід розпочинати? А починати треба з годування, оскільки самі по собі великі витрати кормів і призводять до великих грошових витрат, роблячи тваринництво збитковим. Як просто і швидко зменшити витрати корму? Використовувати вітамінно-мінеральні добавки! Додаючи їх щодня до раціону худоби, господарі мають нагоду не тільки природно збільшити продуктивність своїх тварин, а й зменшити витрату корму завдяки його кращій засвоюваності.

Я вибрав *АМАТОР*.

Придбати вітамінно-мінеральну добавку можна як у ветеринарній аптеці, так і в спеціалізованих магазинах та на ринку. Проте перед кожним покупцем відразу постає запитання: а яку ж добавку вибрати? Яка з них найкраща, якісніша та ефективніша?

Справді, вітамінно-мінеральних добавок на сьогодні виробляють багато. І кожний виробник обіцяє "цілі гори". Кому ж вірити? Я перепробував чимало добавок. Вживання одних, взагалі, не дало ніяких результатів, від інших стало ще гірше, ефективність третіх була дуже низькою. І, нарешті, я знайшов те, що шукав – вітамінно-мінеральні добавки *АМАТОР*. Застосовуючи ці добавки, я одержав саме ті результати, які й були обіцяні фірмою-виробником "Гігієна Біо". Тому додавати до корму вітамінно-мінеральну добавку *АМАТОР* я не просто раджу, а рекомендую, і ось чому.

По-перше, добавки *АМАТОР* концентровані. А це значить, що з 1 пакетика масою 200 г можна приготувати аж 40 кг комбікорму, з решти преміксів – лише 20 кг. Ось така арифметика. Таким чином, *АМАТОР* економить ваші гроші, вже починаючи з його придбання.

По-друге, *АМАТОР* дуже зручний у домашньому господарстві. Інструкція з використання, дуже зрозуміла й доступна, надрукована на упаковці. Для більшої зручності в кожному пакетику є своя мірна ложечка. Відмірюєш мірною ложечкою *АМАТОР*, насипаєш його до будь-якого корму і просто перемішуєш. І одержуєш відмінний комбікорм! І що найголовніше! Якщо дотримуватися рецепту правильного домашнього комбікорму, також надрукованого на кожній упаковці *АМАТОР*, то господарювання не обтяжує, а стає задоволенням. Головне, корм не потрібно варити чи запарювати. Знову ж таки виходить економія ваших грошей і вашого часу.

По-третє, усе, що обіцяють виробники добавок *АМАТОР*, як це не дивно – збувається! На фермах, де я працюю, ми використовуємо добавки *АМАТОР*-порося і *АМАТОР*-свиня. До 7 місяців свині у нас важать не менше 120 кг. Причому на відгодівлю кожної з них ми витрачаємо не більше 500 кг комбікорму. У себе вдома я тримаю курей. За допомогою добавок *АМАТОР*-курча і *АМАТОР*-несучка я сам постійно обновлюю поголів'я, вирощуючи здорових курчат. З 10 курей я маю по 6–7 яєць щодня. Навіть узимку! Моя корова, завдяки добавці *АМАТОР*-корова дає 20–25 л молока на добу.

Підбивши підсумок, можна зробити висновок: *АМАТОР* виробляють в інтересах людей. У цьому я переконався на особистому досвіді. Найголовніше: для того щоб домогтися від тварин і птиці максимальних результатів, добавки *АМАТОР* треба додавати до корму тварин, починаючи з раннього віку!

Звичайно ж, багато що ще залежить і від утримання худоби. Адже якщо у тварин погані умови утримання, то і результати правильного годування будуть нижчі. Але все залежить вже лише від господарів.

Остерігайтеся підробки!

На жаль, останнім часом продавці у ветеринарних аптеках дедалі частіше починають обманювати своїх покупців. Працюють тільки заради грошей. Тому пропонують або дешеві, неякісні добавки, або, що набагато гірше, підробки, в яких замість вітамінів і мінералів насипані одні висівки. В чому їх вигода? Справді, з 1 пакетика вітамінно-мінеральної добавки *АМАТОР* можна приготувати 40 кг корму, а звичайного преміксу для приготування такої самої кількості корму необхідно цілі два пакетики. А в сумі ці два пакетики коштують дорожче, ніж один *АМАТОР*. Аби Вам не підсунули підробку, звертайте увагу на упаковку. Перечитуйте уважно адресу виробника (м. Євпаторія), назву фірми-виробника ("Гігієна Біо"), а також обов'язково дивіться на дату виготовлення.

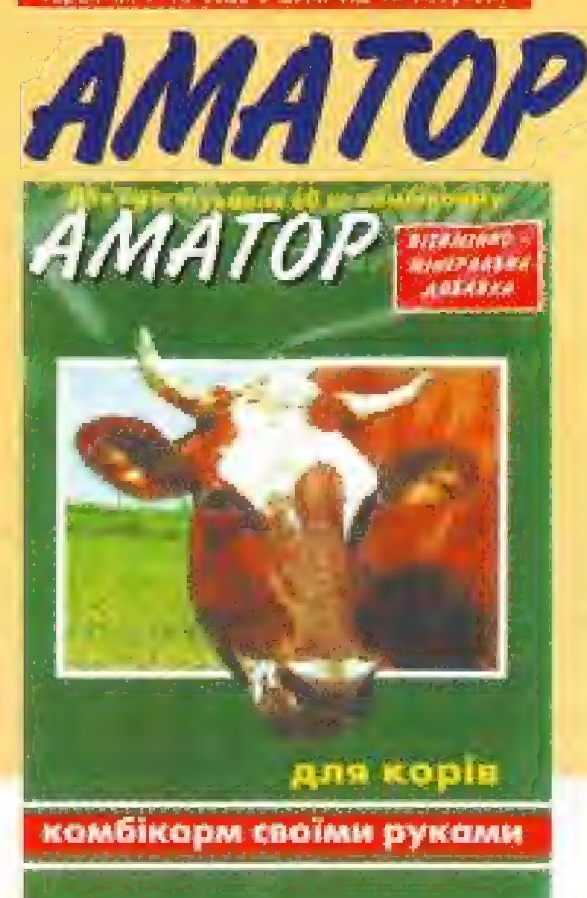
Якщо Ви сумніваєтеся в достовірності добавок, які продаються у вашій ветеринарній аптеці, можете робити, як я. Для свого господарства я замовляю вітамінно-мінеральні добавки *АМАТОР* поштою, післяплатою. І жодних проблем при цьому не маю. Сподіваюся, мої поради допоможуть Вам досягти добрих результатів і життя Ваше стане набагато кращим.

Миколаївська область

Види *АМАТОР*:
НЕСУЧКА,
КУРЧА,
ІНДИК,
БРОЙЛЕР,
СВИНЯ,
ПОРОСЯ,
СВИНОМАТКА,
ЛІКУВАЛЬНИЙ ТЕЛЯ,
КОРОВА,
КРОЛИК,
КОЗА.

АМАТОР

Придбати *АМАТОР* Ви можете у ветаптеках, магазинах "Насіння", на ринках.

Оформлення замовлень післяплатою у фірмі "Гігієна Біо":

а/с 28, м.Євпаторія, АР Крим, 97412, тел./факс (06569) 2-95-99, 2-05-67.

Мінімальне замовлення у разі післяплати – 3 упаковки на загальну суму 19 грн.

На правах реклами

П'ять сезонів мотокультиватори марки SOLO допомагають українцям обробляти присадибні ділянки. Чим вони привертають увагу споживача, які види робіт дають змогу виконувати – на ці питання ми намагатимемося щонайповніше відповісти в цій статті.

solo®
соло

«СОЛО» на городі

Першими почали освоєння українських земель мотоблоки середнього класу SOLO-503 та SOLO-508. Відгуки користувачів вселили впевненість – техніка виявилась надійною та зручною в експлуатації. Двигун, затрати палива, надійність, зручність в управлінні, продуктивність, якість обробітку грунту, додаткове обладнання – це те, на що в першу чергу звертають увагу, вибираючи мотокультиватор. З врахуванням досвіду експлуатації базової моделі SOLO-503 з двигуном B&S 3,5 к.с., нова модифікація SOLO-503H оснащена потужнішим чотирисильним двигуном всесвітньо відомої фірми Honda. Підвищення енергоонасиченості (4 к.с. при 60 см захвату) дало змогу цій моделі не тільки посісти провідне місце в класі одношвидкісних мотоблоків, а й цілком впевнено конкурувати з мотокультиваторами, оснащеними потужнішими двигунами інших марок. А от потужності п'ятисильного японського двигуна мотокультиватора SOLO-508, як виявилось, цілком достатньо навіть для 84 см захвату (раніше ширина захвату була 60 см). До того ж, форма робочих ножів SOLO-508 удосконалена: завдяки спеціальному профілю, вони підрізають грунт пластами, що покращує якість культивації.

Спеціалісти свідчать, що двигуни марки „Honda", встановлені на цих мотоблоках, – одні з найсучасніших в низці тих, що використовують на малій техніці. У більшості двигунів з верхнім розміщенням клапанів розподільний вал розміщений в картері, а в цих – в головці циліндра. Привід розподільного валу, як і в кращих автомобільних двигунах, здійснюється зубчастим пасом, завдяки чому вдалося значно знизити рівень шуму. Витрати палива у вказаних двигунів Honda доволі низькі: середні затрати палива п'ятисильного двигуна SOLO-508 становлять 800–900 грам на годину.

Щоб збільшити міцність і, відповідно, надійність цих мотокультиваторів, всі основні агрегати монтують на жорсткій сталевій рамі із двох паралельних кутників. Конструктори відмовились від дешевої, та не надто міцної завальцьовки половинок ланцюгового редуктора на користь надійнішого з'єднання на гвинтах. При цьому, знову ж таки для надійності, встановили і більшого розміру опорні підшипники робочого вала.

Щодо зручності управління: ручка управління регулюється як за висотою, так і встановлюється в бічне положення, щоб оператор не наступав на оброблений грунт. А пневматичний привід зчеплення не створює проблем навіть для тих користувачів, що вперше взяли до рук цю техніку. SOLO-508 має, крім передньої, ще і задню, понижену, передачу, завдяки чому стає зручніше маневрувати. Обидві машини – і 503H, і 508 - мають низько розміщений центр ваги, тому під час роботи не „заваливаються" вбік. Завдяки добрій центрівці, їх можна навіть повертати за радіусом в процесі обробітку – це дає змогу зробити поворотна задня опора.

Глибоке рихлення, особливо на твердому грунті, рекомендується робити в два проходи. Перший раз – заглиблюючись на 10-15 см, а наступний – вже на повну глибину (25 см). Така технологія дасть можливість і зекономити час, і підвищити якість обробітку.

Мотоблоки SOLO-503H та SOLO-508 мають досить широкий спектр причіпних знарядь: це металеві колеса з грунтозачепами, що встановлюють замість фрез, та плуг і підгортач, що кріплять до рами з допомогою спеціального кронштейна. Завдяки цьому мотокультиватори можна ефективно використовувати для вирощування однієї з основних городніх культур – картоплі.

В останні роки як в Україні, так і вцілому в Європі зростає попит на компактні легкі та надлегкі мотоблоки. Такі машини значно полегшують працю на невеликих присадибних ділянках, клумбах, квітниках.

Три роки тому компанія SOLO представила на український ринок мотокультиватор моделі 502, масою 21 кг, а в 2003 році з'явилася надлегка модель – SOLO-501H, що важить усього 12 кг.

Відносно SOLO-502: завдяки високим обертам фрез, його використовують не тільки для підготовки грунту, а й для неглибокого міжрядного рихлення та прополювання. Наявний комплект фрез дає змогу змінювати ширину обробітку – 20, 34 або 54 см. Потужний, як для легкої моделі, двигун Honda (2,5 к.с.) забезпечує культивацію на глибину до 18-20 см, при цьому затрати палива становлять лише 0,6 кг на годину роботи. Ножі чотиризубих фрез SOLO-502 заточені з обох боків, тому фрези можна встановлювати як зправа, так і зліва.

Управління культиватором максимально полегшене: акселератор розміщений на двигуні (оберти вибираються до початку роботи), а на правій ручці управління розміщені важіль зчеплення та вимикач запалювання.

SOLO-501H – мотокультиватор нової генерації, який увібрав у себе найпередовіші конструктивні рішення. Двигун – чотиритактний Honda, що, завдяки спеціальній системі змащування, працює стабільно навіть на крутих схилах. Та й перевозити його можна в будь-якому положенні, не зливаючи перед цим мастила. Надійний довговічний черв'ячний редуктор: черв'ячний вал виконаний із загартованої сталі, а зносостійка шестерня – із бронзи. Корпус редуктора виготовлений за Hi-Tech технологією з спеціального пластику високої міцності.

Мотокультиватор оснащений ергономічною складною ручкою. Завдяки тому, що ручка збирається з трьох секцій, в складеному вигляді вона формує компактний трикутник, отже, мотокультиватор займе зовсім мало місця в гаражі чи багажнику автомобіля.

Для управління на правій ручці встановлено лише один важіль: натискаючи на нього, ви змінюєте оберти двигуна, зчеплення ж забезпечується відцентровою муфтою.

Для користувача, звичайно, важливіші не технічні нюанси, а практичні можливості. З метою розширення можливостей використання на цьому культиваторі встановлюють оригінальної форми ножі. Досвід експлуатації показав: така фреза не перерізує, а витягує на поверхню бур'яни, що проросли в грунті. Після такого прополювання залишається лише згребти їх докучі. Залежно від структури грунту, фрези переставляють або закругленими кінцями вперед, або ж загостреними. Для жорсткого чи необробленого грунту слід встановлювати фрези гострими кінцями вперед, для легкого чи помірно кам'янистого – навпаки. Ширина обробітку становить 24 см, оберти фрез під навантаженням – 190 об/хв.

За додаткову плату SOLO-501H можна оснастити аератором та обрізувачем краю газону, що зробить його добрим помічником у догляді за газоном. Стандартні чотиризубі фрези можна замінити на шестизубі, які використовують для більш якісного обробітку грунту, скажімо, на клумбах.

Завдяки незначній масі, простоті управління, легкості в роботі, багатофункціональності мотокультиватори SOLO-501H та SOLO-502 доступні всім – ними можуть користуватися і жінки, і підлітки, і люди похилого віку.

Придбати мотокультиватори та іншу техніку SOLO можна за такими адресами:

ВКП «ЕСКО» Виставка-продаж: Київ, 04070, вул. П. Сагайдачного, 29/1, тел. (044) 238-65-55.
Мережа фірмових магазинів «Планета Інструмент»:
Київ, 01004, вул. Басейна, 13, тел. (044) 235-85-31, факс (044) 235-85-32.
Одеса, 65045, вул. Преображенська, 58, тел. (0482) 43-35-75, 34-44-58.
Донецьк, 83004, вул. Артема, 146, тел. (062) 381-87-22, 381-87-83.
Дніпропетровськ, вул. Вокзальна, 6, тел. (056) 721-52-57, 721-52-95.

Алчевськ, Луганська обл., АТЗТ «Русь Єдина», пр. Леніна, 5, тел. (06442) 2-12-04, 2-99-61.
Біла Церква, магазин «Фортуна»: вул. Ярмаркова, 4, тел. (04463) 9-81-24.
Вінниця, ТТЦ «Майстер»: вул. Київська, 10, тел. (0432) 32-08-01, 35-72-57, 52-03-48.
Київ, ТЦ «Садово-городня техніка»: вул. Костянтинівська, 71, тел. (044) 467-67-62.
Кіровоград, магазин «Літіція»: вул. Комарова, 46, тел. (0522) 23-02-65, 55-10-56.
Кременчук, ПП «Голембієвський»: тел.: (05366) 2-41-26, (0536) 79-61-78.
Кривий Ріг, ТОВ «Кривбаспром»: вул. Костенка, 1, тел. (0564) 92-25-39,74-70-47.
Луганськ, ТЦ «Стройателье»: вул. 16 Лінія, 40, тел. (0642) 588-388.
Львів, магазин «Дім інструментів»: вул. І. Франка, 61, тел. (0322) 75-82-33, 96-63-36.
Мелітополь, магазин «Насіння «Семініс»: вул. Чайковського, Залізничний ринок, тел. (06192) 5-02-87.
Миколаїв, магазин «Інструмент»: вул. Нікольська, 67, тел. (0512) 35-04-72.
Одеса, магазин «Агроплюс»: ринок «У двух столбов», тел. (0482) 30-26-91.
Севастополь, магазин «Панорама-К»: вул. Руднєва, 33, тел. (0692) 23-00-00, 23-22-41.
Севастополь, ПП «Техноман»: вул. Пожарова, 6, тел. (0692) 45-41-50, 55-75-72.
Сімферополь, магазин «Зелений Світ»: вул. Гоголя, 36, тел. (0652) 54-88-85, 54-88-86.
Харків, Салон Силової Техніки SVS: вул. Культури, 3, тел. (0572) 17-50-11, 17-50-12.
Харків, магазин «Мир инстумента»: вул. Сумська, 124, тел. (0572) 17-95-58.
Хмельницький, ТЦ «Дачник»: вул. Шевченка, 85а, тел. (0382) 65-43-97.
Хмельницький, магазин «Гассіб»: вул. Прибузька, 6, тел. (03822) 9-11-32, 9-11-99.
Черкаси, магазин «Прогрес»: пр. Хіміків, 54, тел. (0472) 64-17-22.
Черівецька обл., магазин «Дім, сад, город»: Хотинський р-н, с. Недобоївці, тел. (03731) 43-2-43, 43-3-49.
Чернігів, магазин «ТТТ»: пр. Миру, 139, тел. (04622) 5-33-91.

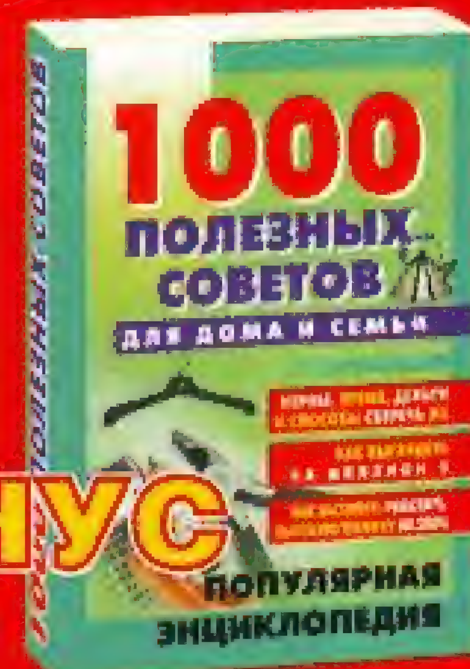
КНИЖКОВИЙ КЛУБ сімейного дозвілля — ОБЕРИ КНИЖКИ НА СВІЙ СМАК

3 книжки за 8 грн

+ ПОДАРУНОК

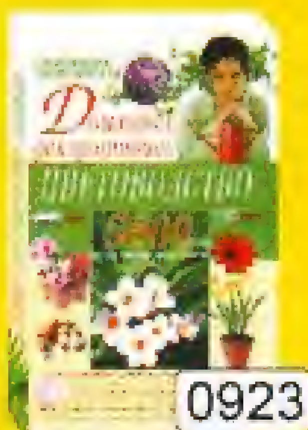
+ БОНУС

ДО КОЖНОГО ЗАМОВЛЕННЯ!

Печі та каміни

Домашнє декоративне квітникарство

40000. Новітня енциклопедія для розв'язування кросвордів

В. Ольховська
Техніка крою для ледачих

Ремонт без проблем

Чоловікознавство

Відверта розмова про секс

Сучасна енциклопедія для жінок

Р. Перрі
Як зберегти молодість свого обличчя

Б. Булдаков
Енциклопедія рибалки

Ю. Боданов
Будинок на садовій ділянці

К. Грін
Наші перші кроки

Господарочці в подарунок

Кулінарний словник

П. Алфьоров
Найкращі рецепти російської кухні

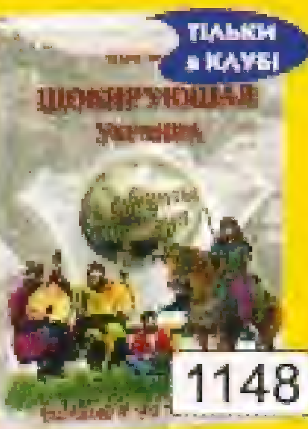
Е. Фатьянова
Ворожба для дівчаток, дівчат та жінок

Д. Моррісон
Магія таро

Сучасний російсько-український українсько-російський словник

М. Чугуєнко
Шокуюча Україна

Дж. А. Данелєк
Атлантида

Ф. Імброгно, М. Хорріган
НЛО. Зустрічі з прибульцями

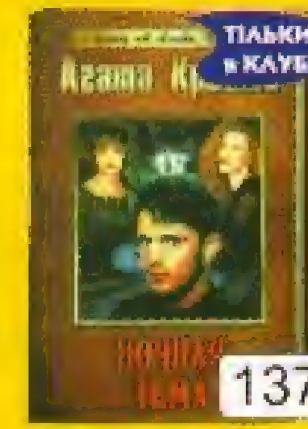
К. Вілсон
Життя після життя

Н. Робертс
Обійми смерті

М. Серьогін
Чесне слово злодія

А. Крісті
Нічна тьма

О. Марініна
Пси самотності, що воюють

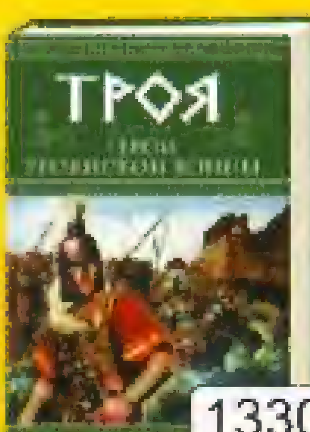
О. Єзерська
Бідна Настя. Там, де розбиваються серця

К. Габріелі
Анжеліка і цариця Московії

П. Коельйо
Одинадцять хвилин

І. Ізмайлова
Троя. Герой Троянської війни

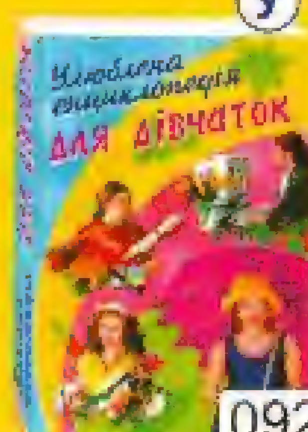
О. Пушкіна
Випробування долі

Е. Радзинський
Распутін

Гра
Склади слово

Улюблена енциклопедія для дівчаток

Українські народні казки

ПРИЄДНУЙТЕСЬ ДО КНИЖКОВОГО КЛУБУ!
500 ОСТАННІХ КНИЖКОВИХ НОВИНОК, АУДІО, ВІДЕО та CD у БЕЗКОШТОВНОМУ каталозі, що надсилається кожному членові Клубу щоквартально! Все, що вам треба робити, — це купувати щокварталу хоча б один товар із каталогу.
ПЕРЕДОПЛАТА НЕ ПОТРІБНА — замовлення ви оплачуєте на пошті після отримання.

ЗРОБІТЬ ПЕРШЕ ЗАМОВЛЕННЯ ВЖЕ ЗАРАЗ!
1. Виберіть **3** КНИЖКИ з цього оголошення ВСЬОГО ЗА **8** грн.
2. Заповніть і надішліть Купон-заяву. Клуб надішле післяплатою ваше замовлення, фотоальбом, бонус від Клубу та пластикову картку члена Клубу.
3. Вступний внесок за реєстрацію у розмірі 6 грн, а також вартість замовлення (8 грн) ви оплачуєте при отриманні посилки на пошті.

Під подарунком та бонусом розуміється придбання товару за 0,01 грн.
Книжки з позначкою (У) надруковано українською мовою.

Увага! Внесіть свої дані друкованими літерами та підпишіть заяву. Підпис особи до 18 років мають засвідчити батьки.

ЗАЯВА ПРО ВСТУП ДО КНИЖКОВОГО КЛУБУ

ЗАЯВУ НАДСИЛАЙТЕ НА АДРЕСУ: «КНИЖКОВИЙ КЛУБ», А/С 84, ХАРКІВ-1, 61001

1. Я, ...
записуюсь у члени Книжкового Клубу (надалі Клуб) і зобов'язуюсь: сплатити вступний внесок у розмірі 6 грн (за реєстрацію та виготовлення пластикової картки), у період членства в Клубі купувати щокварталу хоча б один товар із каталогу.
2. Прошу надіслати мені 3 коди із зазначених в оголошенні, подарунок – фотоальбом та книжку – бонус.

Код ☐☐☐☐ + Код ☐☐☐☐ + Код ☐☐☐☐ ЗА **8** ГРН + [фотоальбом] + [книжка-бонус]

3. Я згоден із такою формою розрахунку: післяплата за поштові посилки, які надійшли від Клубу на мою поштову адресу.
4. Інформація про заявника:

Прізвище .... **Ім'я** ....
По батькові .... **Дата народження** ....
Поштовий індекс .... **Область, район** ....
Місто, село .... **Вулиця** ....
№ будинку і квартири .... **Код міста і телефон** ....

5. Я згоден отримувати новини Клубу електронною поштою. **E-mail:** ....

Заявник ✓.......... (підпис) Дата заповнення «..........» .... 2005 р.

Юридична адреса Книжкового Клубу: «Клуб Сімейного Дозвілля», просп. Гагаріна, 70, Харків-140, 61 140

PM DS 1151-6

Заяви надсилайте на адресу: «Книжковий Клуб», а/с 84, Харків-1, 61001, або телефонуйте до Клубу: (057) 783-88-88

КОНКУРС "ГОСПОДИНЯ–2005"

"Дорога редакціє улюбленого журналу "Дім, сад, город"! Я із задоволенням читаю весь журнал, особливо рубрику "Господиня". Я часто користуюся надрукованими рецептами. Дуже хочу, щоб і мої рецепти страв стали людям у пригоді. Сподіваюсь, що ви їх надрукуєте..." Так пише в листі до редакції журналу Людмила Чепка із с. Кузьмина Гребля Черкаської області.

ВІТАМІННІ НАПОЇ

Навесні хочеться чогось особливого. Короткі дні, холодно, мокро... Організм потребує вітамінів, яких обмаль у звичайних продуктах, а часом і вибір їх не надто широкий. А приготувати вітамінний напій нескладно.

Візьміть 3/4 склянки соку з капусти, по 2 столові ложки морквяного та яблучного соку змішайте, додайте цукор за смаком.

* **

Сік з 1 кг моркви, кореня селери, трьох яблук, розбавити водою (200 мл), додати сіль і трохи цукру.

* **

Закип'ятити 1 літр води із 100 г цукру, розчинити у ній 100 г меду, додати сік з половини лимона, трішечки кориці (на кінчику ножа) і 2-3 бутони гвоздики. Варити 5 хвилин, охолодити, а потім процідити. Подаючи до столу, у кожну чашку додати кружальце лимона.

ПІСНИЙ СУП З ГАЛУШКАМИ

3–4 очищені та подрібнені картоплини, чайну ложечку кореня петрушки та чайну ложечку кореня селери, 1 столову ложку натертої моркви, 1 столову ложку з верхом перебраного та промитого рису заливаємо водою та ставимо на вогонь.

Після цього готуємо галушки: одну столову ложку манної крупи, 1 столову ложку мелених сухарів, 1 столову ложку борошна та шматочок масла величиною з грецький горіх заливаємо водою або краще, якщо є під рукою, холодним овочевим відваром. Вимішуємо, формуємо кульки, обкачуємо їх у борошні і вкидаємо у суп, що вариться. Додаємо сіль, лавровий листочок та спеції за смаком. До такого супу, бажано в кожну порцію (а їх має вийти чотири), слід додати по столовій ложці кислого молока або по чайній ложечці сметани.

КВАСОЛЕВИЙ СУП З М'ЯТОЮ

Неповну склянку перебраної і промитої квасолі замочити звечора в холодній воді. Вранці в каструлю долити воду, додати дрібно посічену головку ріпчастої цибулі та поставити на вогонь. Варити на слабкому вогні до готовності. Коли квасоля стане м'якою, у суп треба всипати сушену подрібнену м'яту, петрушку. Як тільки суп закипить, разом із зеленню додати столову ложку свіжого лимонного соку, посолити, поперчити червоним перцем за смаком. Перед подачею супу до столу треба поламати сухарі на дрібні шматочки та вкинути у кожну тарілку. Супу має вийти на 3–4 порції.

КАРТОПЛЯНИЙ ПУДИНГ

Щоб приготувати картопляний пудинг, треба мати: 300 г картоплі (приблизно 8–10 картоплин), 200–250 г смаженого м'яса, 60 г вершкового масла, 3 столові ложки подрібнених сухарів, 0,5 склянки молока, 2 яйця, 40–50 г тертого твердого сиру.

300–400 г картоплі очистити, відварити у підсоленій воді до готовності. Воду злити, картоплю потовкти товкачиком, додати 0,5 склянки молока, 25–30 г твердого тертого сиру, 150–200 г тушкованого з морквою і готового до вживання м'яса. Збити до подвоєння у об'ємі жовтки двох курячих яєць, окремо збити білки з дрібкою солі та краплиною оцту (з сіллю та оцтом вони краще збиваються). Жовтки і білки з'єднати і до яєчної суміші додати половину картопляно-м'ясної маси. Цю масу викладаємо у змащену маслом і посипану меленими сухарями (2–3 ложки) сковороду або іншу форму. Зверху викладаємо другу половину м'яса, присипаємо його рештками тертого сиру, вирівнюємо поверхню ложкою або зволоженою рукою і викладаємо другу половину картопляно-м'ясної маси. Зверху розкладаємо тоненькі шматочки вершкового масла. Запікаємо не менше 30 хв у помірно нагрітій духовці. Подавати до столу таку запіканку треба з сезонним салатом, наприклад, квашеною капустою з огірками.

ЗАПІКАНКА З МАКАРОНАМИ

Аби приготувати 3–4 порції запіканки, треба мати: 300–350 г будь-якого м'ясного фаршу, 300 г макаронів, 2 столові ложки томатного соусу, 60 г вершкового масла, 1 столову ложку сухарів, 2 столові ложки борошна, 2 склянки молока, 100 г тертого твердого сиру, 2 яйця, петрушку, перець, сіль.

Макарони відварити у підсоленій воді так, щоб вони були сируваті. Відкинути на сито, дати воді стекти, трохи охолодити, додати до макаронів 20 г вершкового масла і перемішати. Макарони викласти у змащену жиром і посипану меленими сухарями каструлю, залити заправкою, яку готуємо із масла, борошна, молока, збитих яєць. Запікати в добре розігрітій духовці до утворення рум'яної кірочки. Коли запіканка трішки охолоне, її треба нарізати на порції (їх має вийти не менше чотирьох), посипати тертим сиром і подавати до столу з томатним соусом і будь-яким сезонним салатом.

Для тих, хто не дотримується посту, до запіканки можна додати м'ясо, приготовлене за таким рецептом: 300–350 г фаршу посипати дрібно посіченою зеленню петрушки і тушкувати 5–6 хв, додавши 20 г масла. Потім треба додати 2 столові ложки томатного соусу і продовжувати тушкувати ще 10 хв. За 3–5 хв до готовності до м'яса треба додати перець та лавровий листочок.

РИБНІ ТЮФТЕЛЬКИ

Щоб приготувати відварні рибні тюфтельки із розрахунку на сім'ю з 4–5 душ, треба мати: 600 г риби, пакетик ароматичних корінців для риби або у разі його відсутності, треба взяти по чайній ложечці подрібненого кореня петрушки, селери, моркви тощо. Одну головку ріпчастої цибулі, 3–4 штуки будь-яких грибів, десяток родзинок, 1 столову ложку томатного соусу, 2–3 скибки черствого хліба без шкоринки, 0,5 склянки білого вина, 0,5 склянки олії, чорний перець, сіль, одне яйце.

Рибу почистити, випатрати, промити і нарізати на шматочки. На помірному вогні відварити у двох склянках води з подрібненою цибулею. Відкинути на сито. Коли риба трохи охолоне, видалити кістки і протерти через сито. У ледь теплому бульйоні, у якому варилась риба, замочуємо хліб. Ароматичні корінці тушкуємо на олії, додавши вино. Коли вони розм'якнуть, їх також протираємо через сито і змішуємо з рибою, томатним соусом і нарізаними на шматочки грибами, відцідженим хлібом, родзинками, яйцями. Сіль і чорний перець додаємо за смаком. У неглибоку, але широку каструлю, добре змащену олією, мокрою столовою ложкою викладаємо рибну масу порціями. Додаємо 6 – 7 столових ложок гарячого рибного бульйону і варимо тюфтельки на помірному вогні до готовності. У разі потреби додаємо бульйон або окріп.

Готові тюфтельки викладаємо на блюдо, поливаємо їх томатним соусом. До таких тюфтельок смакуватиме картопляне пюре з грінками та холодне біле вино. Наприклад, якщо ви їх готуєте на сімейні свята, що припадають у піст.

КУРКА ПІД ВИШНЕВИМ СОУСОМ

Треба мати: молоду курку та спеції. Для соусу: вишневий компот, склянку з верхом вишень, очищених від кісточок (це приблизно 250 г), 0,5 склянки рідини або вишневого соку, 25–30 г вершкового масла (чайна ложечка), кілька крапель лимонного соку, дрібку тертої лимонної цедри, одну столову ложку посічених ядер горіхів (грецьких або інших), половину чайної ложечки крохмалю, чайну ложечку коньяку або міцної горілки, одну дрібку кориці, сіль – за смаком.

Курку рубаємо на середнього розміру шматочки, натираємо спеціями із сіллю, складаємо у чисту літрову банку, накриваємо скляною кришкою або тарілкою і ставимо у гарячу духовку на 30–40 хвилин. А тим часом готуємо соус. Протираємо вишню через сито і пасеруємо з вершковим маслом, додаємо лимонну цедру, лимонний сік, горіхи, посипані корицею, вишневий сік, до якого попередньо треба додати крохмаль та сіль.

Усе перелити у маленьку каструльку і, помішуючи, уварювати соус, поки не загусне. Зняти з вогню, влити коньяк, знову поставити на невеликий вогонь на 1–2 хв. Вийняти з духовки курку, розкласти на порції, полити соусом. До такої страви на гарнір смакуватиме картопляне пюре.

СЕЛЯНСЬКІ МЛИНЦІ

Щоб приготувати 20 шт. млинців, треба мати: 2 склянки гарячого молока, 2 склянки холодної води, 4–5 яєць, 4 склянки борошна, дві столові ложки (60 г) вершкового масла, сіль.

Яєчні жовтки збиваємо із дрібкою солі, підсипаючи борошно та підливаючи розведене водою молоко. Після того додаємо збиті у круту піну білки. Отримане рідке тісто великою ложкою виливаємо на змащену олією дуже гарячу сковороду. Щоб тісто рівномірно розтеклося по сковороді, її треба похитувати. Обсмажуємо млинці з обох боків. Аби млинець не розірвався, слід користуватися дерев'яною лопаткою. Млинці викладаємо гіркою на тарілку, змащуючи кожний маслом. На готовий млинець можна покласти повидло, сир з родзинками, м'ясну начинку і згорнути рулетиком. Млинці з солодкою начинкою можна полити густим сиропом та ще для краси присипати цукровою пудрою.

Антіжук

Акція!

ГАРАНТОВАНИЙ ЗАХИСТ КАРТОПЛІ ВІД КОЛОРАДСЬКОГО ЖУКА

ДІЮЧА РЕЧОВИНА:
ІМІДАКЛОПРИД 700 Г/КГ

ПРЕПАРАТИВНА ФОРМА:
ПОРОШОК, ЩО ЗМОЧУЄТЬСЯ

РЕЄСТРАЦІЯ:
СЕРІЯ Б № 00795

Вигравайте щомісяця!

Виробник: ЗАТ «Транс Оіл»
Адреса: 01034 м. Київ, вул. О.Гончара, 55.
Тел./факс: 8 044 2348684
www.trans-oil.com.ua

Офіційний дистриб'ютор: ТОВ «АгроУкраїна»
Адреса: 03038 м. Київ, вул. Ямська, 32, к. 40
Тел./факс: 8 044 2698567
www.au.ukrbiz.net

Вітчизняний мотоблок "АРТАНІЯ" МА 400

Двигун 6 к.с. 4-тактний (США)
Зчеплення дисково-фрикційне
Редуктор черв'ячний
Ширина обробітку 35 — 87 см
Маса — 61 кг
У комплекті — підгортальник
Гарантійний строк — 1 рік
(починаючи з 1 квітня)

А також у наявності: імпортні мотоблоки, снігоприбиральні машини, сінокосарки, газонокосарки, кущорізи, пилки, обприскувачі.

ТОВ НВП "Агро-Мото". 03056, м. Київ, вул. Польова, 24, т./ф. 456-17-51, моб. 8 (067) 269-31-90

ТМС "Алекс"

Пропонує насіння овочевих і квіткових культур вітчизняних та зарубіжних виробників, а також вагове насіння, стимулятори росту та засоби захисту рослин, цибулини квітів, саджанці троянд, широкий асортимент добрив та саджанці квітів.
Реалізація яскравих порожніх пакетів.
Склад-магазин: м. Київ, ст. метро "Чернігівська", вул. Попудренка, 52
Магазин (оптово-роздрібна торгівля): м. Київ, ст. метро "Дарниця", бул. Праці, 5

Тел.:(044) 551-63-86; тел./факс: (044) 543-10-25
Моб.тел. 8-067-905-46-78; 8-067-905-46-79
Для листів: 02094, п/с 003, ТМС "Алекс"
E-mail: tmsalex@online.com.ua

Дилери: м. Мукачеве, 89600, вул. Короленка, 24, тел. (03131) 525-55, (050) 515-92-57, (097) 213-91-97
м. Одеса, 7-й кілометр, (067) 483-49-20

САДЖАНЦІ ТРОЯНД

100 НАЙКРАЩИХ СОРТІВ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВИТКІ, ГРУНТОПОКРИВНІ, АНГЛІЙСЬКІ ТА ІНШІ.

Реалізація поштою та на місті.

У НАЯВНИСТІ ДВОРІЧНІ САДЖАНЦІ НАЙВИЩОЇ ЯКОСТІ.

Кольоровий каталог у конверті замовника.

ОВЧАРОВ Сергій Сергійович, вул. ШКІЛЬНА, 38, с. ХОЛМІВКА, Бахчисарайський р-н, КРИМ, 98465. Тел.: (06554) 6-02-51.

1,5 кінські сили покірні жінкам і дітям! HONDA Енергія мрії

ВІТАЄМО ПЕРЕМОЖЦІВ

28 січня 2005 р. у черговий раз відбувся розіграш лотереї "Передплата-2005" за талонами, надрукованими у "ДСГ" №12, 2004.

У лотереї взяли участь 4136 читачів, які вчасно надіслали талон до редакції. Високоякісне насіння овочевих культур та добірку цікавої і корисної літератури від редакції журналу "Дім, сад, город" одержать такі читачі:

1. **Леоненко Валентина Василівна**, *с. Володимирівка Чернігівської обл.*
2. **Бутко Ольга Миколаївна**, *с. Красноріченське Луганської обл.*
3. **Гречкосій Віктор Георгійович**, *Гурзуф, АР Крим.*
4. **Лобушко Валентина Сергіївна**, *м. Ізюм Харківської обл.*
5. **Кучеренко Тетяна Олексіївна**, *с. Андріївка Харківської обл.*
6. **Скалинчак Анна Михайлівна**, *м. Ужгород.*
7. **Лихваренко Володимир Микитович**, *смт Баришівка Київської обл.*
8. **Аузяк Іван Йосипович**, *с. Новоолексіївка Чернівецької обл.*
9. **Ільченко Катерина Миколаївна**, *м. Старобільськ Луганської обл.*
10. **Андріанова Любов Федорівна**, *с. Бугське Миколаївської обл.*
11. **Коваленко Наталія Іванівна**, *с. Хмелівка Сумської обл.*
12. **Жук Ірина Михайлівна**, *с. Зіболки Львівської обл.*
13. **Войтюк Євгенія Степанівна**, *с. Коритниця Волинської обл.*
14. **Живилко Петро Семенович**, *с. Борки Чернігівської обл.*
15. **Йоник Іван Дмитрович**, *м. Снятин Івано-Франківської обл.*
16. **Гордієнко Ганна Іванівна**, *смт Олександрівка Миколаївської обл.*
17. **Біліця Надія Євгенівна**, *с. Старий Яричів Львівської обл.*
18. **Міхалко Маргарита Іванівна**, *м. Іршава Закарпатської обл.*
19. **Коломенський Віктор Іванович**, *с. Яблунівка Донецької обл.*
20. **Лавринович Ілля Петрович**, *с. Барвінки Житомирської обл.*
21. **Федірко Володимир Миколайович**, *с. Нирків Тернопільської обл.*
22. **Лежай Володимир Петрович**, *с. Шевченкове Сумської обл.*
23. **Локтенко Алла Іванівна**, *м. Каховка Херсонської обл.*
24. **Кухтей Олена Дмитрівна**, *с. Кам'яна Чернівецької обл.*
25. **Іванченко Олександра Іванівна**, *с. Новозлатополь Запорізької обл.*
26. **Косогор Зінаїда Юхимівна**, *м. Черкаси.*
27. **Дем'янюк Зінаїда Василівна**, *м. Славута Хмельницької обл.*
28. **Шендера Світлана Степанівна**, *с. Пекалів Рівненської обл.*
29. **Рибачук Микола Петрович**, *с. Перемиль Волинської обл.*
30. **Похожай Галина Іларіонівна**, *м. Дубно Рівненської обл.*
31. **Асютченко Анатолій Олександрович**, *м. Донецьк.*
32. **Соломенко Світлана Леонідівна**, *с. Йосипівка Житомирської обл.*
33. **Гулька Валентина Володимирівна**, *с. Григорів Тернопільської обл.*
34. **Ківерський Корній Володимирович**, *м. Коломия Івано-Франківської обл.*
35. **Одерака Василь Костянтинович**, *ст. Перехрестове Одеської обл.*
36. **Духовська Тетяна Петрівна**, *с. Мошни Черкаської обл.*
37. **Кругляк Віктор Іванович**, *м. Світловодськ Кіровоградської обл.*
38. **Цебелюк Віктор Анатолійович**, *смт Комінтерновське Одеської обл.*
39. **Місюренко Іван Павлович**, *м. Хорол Полтавської обл.*
40. **Польовий Василь Семенович**, *м. Павлоград Дніпропетровської обл.*
41. **Шклярeвська Галина Матвіївна**, *м. Київ.*
42. **Чапленко Андрій Олександрович**, *с. Наталине Херсонської обл.*
43. **Мильникова Євдокія Володимирівна**, *с. Косівка Кіровоградської обл.*
44. **Муха Олександр Іванович**, *с. Великі Солонці Полтавської обл.*
45. **Гора Олександр Анатолійович**, *с. Верхній Токмак Запорізької обл.*
46. **Скрипник Григорій Антонович**, *с. Скоморошки Вінницької обл.*
47. **Лисюк Анатолій Іванович**, *м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл.*
48. **Лисиця Микола Дмитрович**, *с. Славне Дніпропетровської обл.*
49. **Кущева Лариса Леонідівна**, *смт Сосниця Чернігівської обл.*
50. **Гайдамащук Григорій Антонович**, *с. Покутине Вінницької обл.*

У НОМЕРІ

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№3, березень, 2005 р.
Головний редактор
М.І. Халимоненко
Головний художник
Т.П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б.К. Донгаш, І.Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
М.П.Чернецька
Дизайн, верстка
Є.А. Макарчук
Комерційний директор
Г.А.Донець, тел. 552-90-45
Реклама, оголошення
О.В.Давидко, тел. 552-90-49
О.К.Шевченко, тел. 552-95-11
E-mail: reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т.І.Лазебник, тел.552-94-60
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 23.10.98

Підписано до друку 17.02.2005 р.
Загальний тираж 143 125 прим.
Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця:
вул. Краківська, 20, Київ-94, 02094.
Тел. (044) 552-95-13
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город». Надруковано у Державному видавництві «Преса України». 03148, Київ-148, вул.Героїв Космосу, 6. З. 0118503

ПЕРЕДПЛАТНІ ІНДЕКСИ КОМПЛЕКТІВ ЖУРНАЛІВ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.

Індекс 74142

Чиста нива – добрі врожаї!

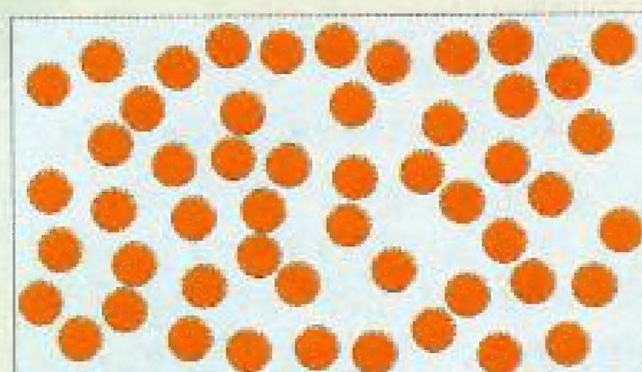
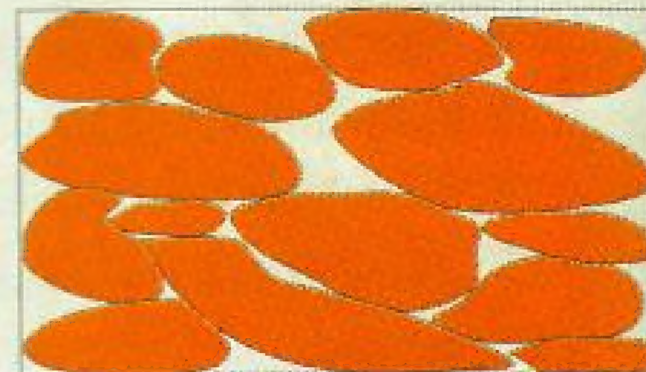
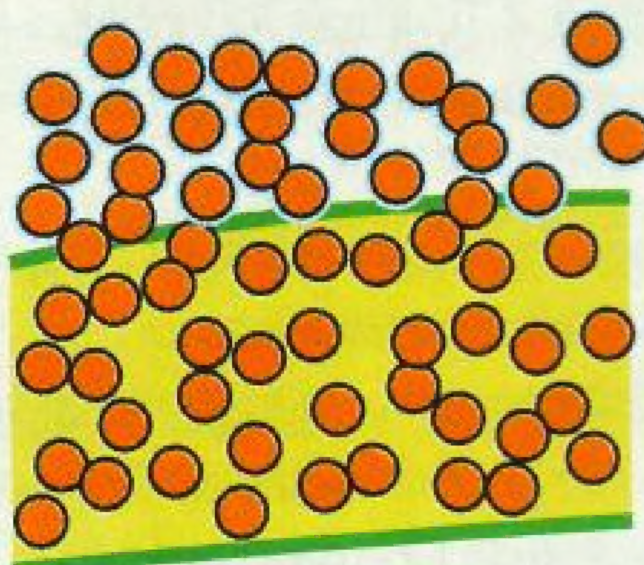
РАТИБОР®

МОГУТНЯ ЗБРОЯ

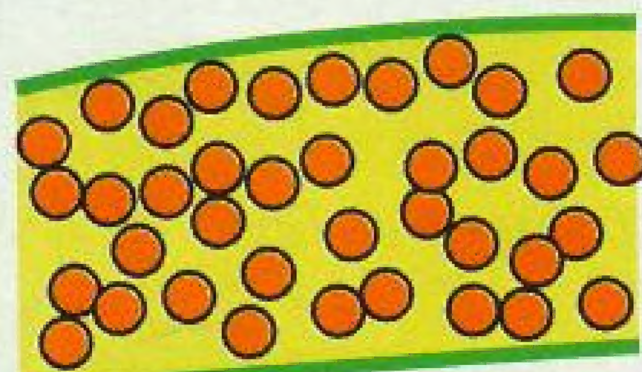
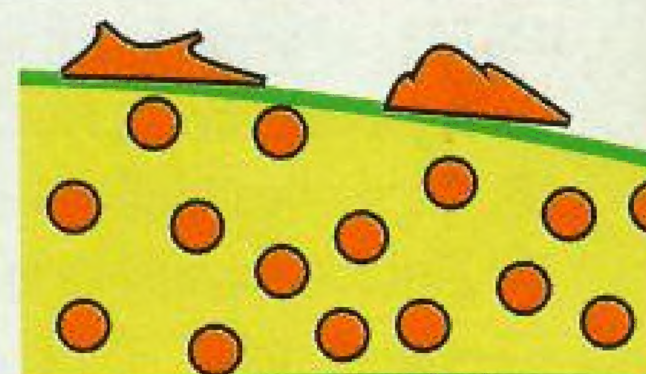
У БОРОТЬБІ З КОЛОРАДСЬКИМ ЖУКОМ НА КАРТОПЛІ, ШКІДНИКАМИ ЯБЛУНІ ТА СЛИВИ

ISSN 0235-6368. Дім, сад, город. № 3. 2005. 1-48 с. Ціна договірна.

Чим РАТИБОР® кращий від інших препаратів?

РАТИБОР®	Інший препарат
Діюча речовина перебуває у розчиненому стані, препарат є рідиною	Діюча речовина тонко подрібнена, препарат у вигляді порошку, або гранул
	
Рідина вільно проникає у рослину	Проникнення змочених гранул обмежено
	

Діюча речовина після нанесення робочого розчину на листя та його висихання

Не змивається дощем	Рештки кристалізуються і змиваються дощем
	
Повністю розкладається через 3 тижні і не накопичується у рослинах	

НАЙКРАЩИЙ ВИБІР

Офіційні дистриб'ютори препарату Ратибор® в Україні:
ТОВ «АгроУкраїна», м. Київ, тел. (044) 269 85 67, 268 22 87,
ТОВ «Компанія «Сучасні технології екологічного напрямку»,
м. Київ, тел. (044) 237 18 55, 219 29 56,
ТОВ «Юрагро захист», м. Київ, тел. (044) 259 07 40,
ТОВ «Ратібор», Київська обл., м. Богуслав, тел. (04426) 5 12 50, 5 55 26,
ВКП «Волиньагробізнес», м. Луцьк, тел. (03322) 3 61 11, 3 68 96
НВК ПФ «Захист рослин 2000», м. Черкаси, тел. (0472) 471 217, (050) 313 71 43

Ліцензія АА № 315920 від 25.09.2002 р.
Видана Міністерством промислової політики України